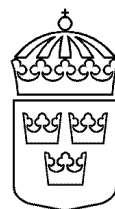

Riksdagens protokoll 1999/2000:107

Torsdagen den 11 maj

Protokoll
1999/2000:107

Kl. 12.00 – 17.55
19.00 – 21.33

1 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Talmannen anmälde att *Agneta Lundberg* (s) fr.o.m. den 12 maj skulle återta sin plats i riksdagen varigenom uppdraget som ersättare skulle upphöra för Michael Lund.

2 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
1999/2000:125 till socialutskottet

3 § Vissa högskolefrågor

Vissa högskolefrågor

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 1999/2000:UbU14
Vissa högskolefrågor.

Anf. 1 PER BILL (m):

Fru talman! I dagens nummer av Dagens Nyheter kan vi läsa på första sidan att "Högskolan får bottenbetyg" med stora bokstäver. Det handlar om en ESO-rapport, där man har gjort en *benchmarking*-studie på 12 olika områden och 155 frågor. Sammantaget ligger Sverige bra till på många områden, men när det gäller utbildning och högre utbildning är det tyvärr sämre ställt. Jag citerar:

"Den svenska skolan, och speciellt högskolan, svarar för inte mindre än 6 av totalt 14 bottennoteringar i en stor jämförande studie mellan åtta länder. Färre 25–34-åringar har högskoleexamen i Sverige än i de andra länderna. Även antalet utexaminerade från tekniska och naturvetenskapliga utbildningar är lägst."

Fru talman! Mycket av det här är tyvärr inga nyheter. Vi moderater har flera gånger här i kammaren påtalat de brister som finns, och vi har också föreslagit åtgärder, t.ex. att

- öka antalet civilingenjörspplatser på de attraktiva lärosätena,
- öka anslagen till högre utbildning,

- öka konkurrensen mellan universiteten,
- utnyttja IT för att förbättra utbildningen,
- studenternas val ska styra resurs- och platstilldelning mycket mer än i dag, så att vi slipper tomma platser på många ställen och långa köer på andra.

Fru talman! Det här betänkandet rör 123 yrkanden från allmänna motionsperioden, och yrkandena rör många viktiga områden. Med tanke på ESO-rapporten och den situation som den svenska högskolan befinner sig i har jag valt att fokusera på några riktigt stora och viktiga frågor.

1. Vad är högre utbildning till för?
2. Behöver vi institutionell konkurrens mellan universitet och högskolor, eller är dagens statliga styrning av den högre utbildningen bra?
3. Behöver vi fler fristående universitet och högskolor?

Vad är högre utbildning till för? Är det en typ av utbildningsfabrik, där politiker beställer x läkare, y civilingenjörer och z receptarier osv.? Är den till för att bli någon typ av Tayloristisk fabrik, där vi försöker skapa x kugghjul till samhällsmaskinen varje år? Nej, det är den inte.

Jag är övertygad om att den högre utbildningen handlar om att varje student måste få en möjlighet att bygga upp sin egen kunskap utifrån sina egna prioriteringar och att kritiskt analysera frågor utifrån sina egna erfarenheter. Det handlar naturligtvis om ren kunskapsinhämtning, men också om att skaffa sig ett antal verktyg för att kritiskt kunna granska och reflektera över skilda frågor.

Fru talman! Min andra fråga handlade om huruvida vi behöver en institutionell konkurrens mellan universitet och högskolor eller om dagens styrning av den högre utbildningen är bra. Är det t.ex. rimligt att utbildningsministern sitter och bestämmer att högskola A ska få ett visst antal nya utbildningsplatser, trots att det kanske står platser tomma vid den högskolan samtidigt som det är långa köer på andra ställen? Nej, det är naturligtvis fel.

Vi behöver konkurrens mellan de svenska universiteten och högskolorna. Det ger högre kvalitet. Det bidrar till mångfald, till valfrihet och till ökad kreativitet. Det innebär också att många lärosäten, kanske framför allt de mindre, får en möjlighet att fundera över sin affärsidé, hur de ska kunna locka studenter genom att satsa på områden där de har en unik kompetens. Det finns flera mindre högskolor runtom i Sverige som verkligen kan locka gott om studenter genom den spetskompetens de har.

Den tredje frågan var: Behöver vi fler fristående universitet och högskolor? Ja, det hänger ihop med den förra frågan, och jag är övertygad om att för att få en riktig mångfald och en riktigt sund konkurrens ska vi inte bara ha statliga universitet, utan vi behöver just en mångfald.

Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping, som frigjordes under den borgerliga regeringsperioden, har utvecklats mycket väl. Det är nu dags att låta fler universitet och högskolor frigöra sig från staten. I ett första steg har vi moderater föreslagit att Kungl. Tekniska högskolan, KTH, ska frigöras.

Fru talman! Det är dags att verklighetsanpassa den högre utbildningen till den nya ekonomin och till det globala kunskapssamhället. Jag tror att sådana rapporter som den vi fick i dag är väldigt bra. Det är så lätt att vi tar den statistik som finns tillgänglig och pekar på några av de områden där det står riktigt bra till, och så slår vi oss för bröstet och säger att allt är väl. Jag tror att vi måste göra precis tvärtom. Vi måste naturligtvis med stolthet konstatera att mycket är bra, men vi måste fokusera på de områden där vi kan bli bättre. Vi måste hela tiden sträva efter att bli bättre.

Om vi inte gör det kommer globaliseringen, verkligheten, snart att göra det. Det kommer inte längre att vara så att en student väljer mellan att studera i Uppsala, Lund, Stockholm eller vid något annat svenskt universitet. Det kommer att vara lika självklart att inkludera flera europeiska lärosäten eller amerikanska universitet på listan över tänkbara alternativ att skaffa sig hela eller delar av sin utbildning.

Konkurrensutsättningen kommer med andra ord via internationaliseringen, vare sig vi vill det eller inte. Det är därför som det är viktigt att högskolan i Örebro i dag kan vara med och tävla om att få studenter som annars kanske hade kommit till Uppsala. Uppsala ska få sina studenter därför att de väljer att komma dit och tycker att det är bättre än att studera i Örebro.

Svensk högre utbildning ska hålla världsklass. Det tror jag att vi är alla överens om. Svenska lärosäten måste också bli mer globala i sina ambitioner. Dagens ESO-rapport visar på det.

Om vi verkligen ska få de utbildningsplatser i världsklass som vi vill ha måste vi kunna få hit studenter från hela världen. På samma sätt som det i dag är självklart för svenska studenter att förlägga hela eller delar av sin utbildning utomlands, bör det i framtiden vara precis lika rimligt för en engelsk, tysk, holländsk, sydafrikansk eller japansk student att förlägga hela eller delar av sin utbildning till ett svenskt universitet. Svenska universitet måste kunna locka till sig såväl svenska studenter som studenter från hela världen. Det är först då vi kan skapa de globala kunskapsmiljöerna som jag är övertygad om kommer att vara mycket attraktiva. Det är dit de allra bästa studenterna kommer att söka sig, och det är de som på en global arbetsmarknad kommer att få de bästa jobben.

Anf. 2 KALLE LARSSON (v):

Fru talman! Vi debatterar i dag viktiga frågor inom ett område av stor betydelse. För hur utbildningen organiseras och fungerar säger också mycket om hur samhället utvecklas och vilken människosyn och demokratisyn som får fotfäste i ett land som vårt.

Vänsterpartiets grundläggande uppfattning är att utbildningssystemet är ett av de viktigaste verktygen såväl för den enskilde att skaffa sig kunskaper och färdigheter för livet som för samhället att investera i en positiv och demokratisk utveckling. Vi menar att allas rätt till en utbildning av god kvalitet är en av demokratins hörnstenar, och därför är kampen mot den sociala och könsbetingade snedrekryteringen för oss högt prioriterad, liksom att se till att studentinflytandet utvecklas till verklig demokratisk makt.

Det är i det ljuset man ska betrakta den ESO-studie som har presenterats i dag och som innebär en kritik av den svenska högskolepolitiken.

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Vissa högskolefrågor

Först och främst framkommer i studien kritik mot att antalet personer med högskoleexamen i Sverige är lägre än i andra länder. Förklaringarna till det kan vara många, men den satsning som har gjorts de senaste åren på en utbyggnad av antalet högskoleplatser är viktig för att ge fler chansen till högre studier. Jag vill gärna poängtera att om det inte skulle räcka, tillsammans med de andra satsningar som nu kommer att göras, måste vi hitta andra vägar att gå vidare för att utveckla den svenska högskolepolitiken. Mycket återstår förstås att göra.

Fru talman! För Vänsterpartiet är relationen mellan den högre utbildningens institutioner och det omkringliggande samhället av avgörande betydelse. Universitet och högskolor får aldrig bli slutna världar med vattentäta skott till det övriga samhället, samtidigt som den högre utbildningens integritet och den fria forskningen måste försvaras.

I dessa frågor finns mycket att säga. Inte minst ser vi med stor oro på den marknadsanpassning av universitet och högskolor som sker i dag, där näringslivet utövar en allt större påverkan på hur den högre utbildningen fungerar. Men för att ansluta till dagens betänkande som behandlar en del av de motioner som väcktes under den allmänna motionstiden förra året vill jag säga några ord om uppdragsutbildning. Vi har i ett särskilt yttrande tydligt markerat att vi ser en fara i att lärare som undervisar på uppdragsutbildningar som är poänggivande frestas att göra en, ska vi säga, mindre sträng bedömning i denna än i den vanliga högskoleutbildningen. Vi anser också att regeringen underskattar risken för att uppdragsutbildningen faktiskt tar resurser från grundutbildningen och att kvaliteten riskerar att förloras. Jag minns själv från mina år som student för tio år sedan vid Göteborgs universitet hur vanligt det var att de bästa föreläsarna i första hand tog hand om uppdragsutbildningarna. Inte sällan ställdes seminarietimmar in på grund av att föreläsaren befann sig ute på annan verksamhet.

Fru talman! Låt mig så gå över till att motivera den reservation som vi har avlämnat och som handlar om att vi menar att Högskoleverket bör få i uppdrag att kartlägga vilken bild av homo- och bisexuella som förmedlas till blivande lärare, präster, psykologer, socionomer, läkare, sjuksköterskor, jurister och poliser. Vi anser också att Högskoleverket bör komma med förslag till lämpliga åtgärder. Detta yrkande, fru talman, är inte taget ur luften. Tvärtom handlar det om en för många människor mycket konkret fråga. Utredningen om homosexuellas situation i samhället konstaterade 1984 en rad brister i de högre utbildningarna när det gäller undervisning om homosexualitet. I ett flertal utbildningar behandlades de homosexuellas situation över huvud taget inte.

I ett riksdagsbeslut 1986/87 uttalades: "Universitets- och högskoleämberbet skall verka för en förbättring av samlevnadsundervisningen inklusive undervisningen om homosexualitet exempelvis i samband med utbildningskonferenser. Linjenämnder bör när lokala planer och kursplaner fastställs överväga behovet av utbildningsfrågor som rör homosexualitet." Även om attityderna när det gäller homo- och bisexuella generellt har förbättrats de senaste åren, framför allt i storstadsområdena och inte minst bland unga människor, har det inte skett överallt, och mycket återstår att göra. Om detta vittnar inte minst alla de som i undervisningen och under utbildningen känt sig kränkta över fördomar förmedlade från lärare, studenter och elever.

Hur väl förberedd är exempelvis dagens utexaminerade lärare egentligen för att möta elever med homosexuella föräldrar? Skillnaden mellan en stödjande och fördomsfri lärare och en diskriminerande och fördomsfull kan vara skillnaden mellan hopp och desperation. Hur vanliga är fördomar mot homosexuella kvinnor och män bland nyutbildade poliser, och vilka konsekvenser får det? Dessa och många andra frågor kräver ett svar, och vårt antagande är att det svaret kommer att ge skäl till åtgärder. Om vi menar allvar med alla människors lika värde, om vi tror på att det ska stå var och en fritt att söka och finna sin identitet på jämlika villkor och utan skygglappar och fördomar, måste den systematiska diskrimineringen av homo- och bisexuella brytas. All jämlik kärlek är lika vacker.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 8 under mom. 42.

Anf. 3 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Dagens Nyheters förstasida gjorde att jag glömde att yrka bifall till reservation 3 under mom. 8, som jag härmed nu gör.

Jag skulle vilja fråga Kalle Larsson om det inte kan finnas andra delförklaringar till det lilla antalet personer, framför allt bland de yngre, som har en högre utbildning. Jag kan tänka mig två. Kvaliteten på utbildningen kan på många ställen vara så dålig att studenterna inte tycker att det är värt att gå klart utbildningen utan hoppar av.

En annan, för mig, möjlig delförklaring kan vara att man inte får välja var någonstans man vill skaffa sig sin utbildning, utan man tvingas till sitt fjärdehandsalternativ och sedan upptäcker att man inte alls trivs. Vore det inte bättre om studenternas val var mera viktigt när platserna runt om i Sverige tillsätts?

Anf. 4 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Per Bill ställer ett antal frågor som ibland är viktiga att ställa. Jag ska försöka reda ut några svar på frågorna.

Jag tror att kvaliteten generellt sett är god inom svenska högskolor och universitet. Det finns undantag där det är mycket dålig kvalitet. Även om kvaliteten är bra finns det säkert anledning att försöka förbättra den ytterligare. Man ska inte vara nöjd bara för att det är okej, utan i stället ska man gå vidare för att fortsätta utvecklingen. Det är självklart. Studentinflytandet, som stärkts efter en gemensam proposition med Socialdemokraterna och Miljöpartiet, har varit en viktig del i detta.

Sedan var det frågan om vilka som ska bestämma var man ska studera. Självfallet ska studenterna i första hand bestämma var de ska studera någonstans. Vi har möjlighet att välja utbildningar på många olika orter, men det är inte det enda vi ska ta hänsyn till. Vi måste också se till att det faktiskt finns platser på de ställen varifrån vi vet att man inte flyttar så lätt, nämligen på landsbygden, där de små och medelstora högskolorna finns. Det är ett sätt som ändå har visat sig något verkningsfullt när det gäller att bryta den sociala snedrekryteringen. Att det finns en högskola nära din bostad är bra. Om man inte behöver flytta någon annanstans är steget inte lika stort.

Därför finns det förstås skäl att styra utbildningsplatserna inte bara till de orter som ändå drar till sig så mycket av tillväxt, så mycket av studenter och så mycket av näringslivet, utan också till de orter där det faktiskt

inte är lika självklart att det finns utbildning om vi inte just styr platserna dit.

Anf. 5 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Jag har absolut ingenting emot att det finns många regionala högskolor. Jag tror att de spelar en viktig roll. Men det ska vara just det Kalle Larsson försöker säga, nämligen ett fritt val. Man ska vilja studera, kanske just på grund av närheten och möjligheten att kombinera studier med det vanliga arbetet. Det kanske är det som gör att man attraheras. Det kan också vara att det finns en spetsutbildning på detta område.

Däremot är jag orolig när människor tvingas att ta en plats som inte är deras första-, andra- eller tredjehandsalternativ. Man ser kanske att det är enda chansen. Jag tror att motivationen, oavsett om man skulle kunna få en fullgod utbildning rent kunskapsinhämtningsmässigt, är ganska liten om man inte får gå på något av de ställen som man hoppats och drömt om att få gå på.

Anf. 6 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Bristen på motivation kan ha många olika orsaker. En kan vara att man har valt att studera därför att man inte hade något annat att ta sig för. Där har vi ändå lyckats ganska väl, även om mycket återstår att göra också där när det gäller att se till att de som i stället vill ha ett arbete faktiskt får möjligheten till det. Det är skönt att vi nu, med den sittande majoriteten, faktiskt har lyckats vända det som hände under de tidiga 90-talsåren, när arbetslösheten skenade i väg som den gjorde. I dag kan man i större utsträckning välja ett arbete före studier.

Visst är det så att man ska ha möjlighet att välja var man vill studera och kanske framför allt vad man vill studera i större utsträckning. Vänsterpartiets målsättning är att man ska kunna göra det i större utsträckning än vad som är fallet i dag. Det är därför vi har varit med om att försöka bygga ut antalet platser på landets universitet och högskolor och ser det som någonting väldigt positivt.

Vi vill att man i ännu större utsträckning än vad som är fallet i dag ska kunna få den utbildning man själv vill ha. Det ska vara en fri antagning till universitet och högskolor, och var och en ska komma in på sitt förstahandsval i så stor utsträckning som det är möjligt. Låt oss fortsätta att försöka hitta vägar att se till att det blir så.

Men det ska inte ske till priset av att vi minskar satsningarna på de regionala högskolorna, som faktiskt har visat sig vara viktiga för att bryta den sociala snedrekryteringen. Det är också ett annat mycket viktigt och högt prioriterat mål för Vänsterpartiets högskolepolitik.

Anf. 7 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Vi behandlar i dag över 60 motioner om vissa högskolefrågor. Det är olika motioner om olika delar i högskolepolitiken som vittnar om att det är av stort intresse för oss alla att högskolan fungerar. Jag väljer i dag att ta upp tre huvudfrågor. De rör alla problem som behöver finna sin lösning.

För det första gäller det dimensioneringen av utbildningsplatser, för det andra funktionshindrades studiesituation och för det tredje fler personer till spetsutbildningar.

Det är viktigt att utbildningar på högskolan erbjuds som överensstämmer med de val som ungdomar gör. Till Kalle Larsson, som nyligen hade sitt anförande, kan jag bara säga att de allra flesta som söker till högskolan inte har några reella val. Det heter så fint att man kan välja ort och utbildning. Man kan inte det i dag. Systemet är oerhört styrt uppifrån, i stället för att det styrs av ungdomarnas val av utbildning.

Den undersökning som i dag presenterades i ESO-rapporten visade att arbetslösheten bland ungdomar var hög i Sverige om man jämförde med studerande i andra länder. Samtidigt var antalet unga i högskolan litet i vårt land.

Detta är helt naturligt, och det kan förklaras. Det är självklart att det finns flera förklaringar, men det kan i allra högsta grad förklaras av att vi i dag inte erbjuder de platser som ungdomarna faktiskt vill ha. Samtidigt som det står tomma platser på teknikutbildningar står det otroligt många i kö till vissa humanistiska utbildningar. Dessutom finns det inga högskoleutbildningar som är direkt riktade till människor med klart praktisk begåvning och läggning. Dessa platser är i så fall väldigt få. De finns på YTH och andra ställen.

Regeringen fattar ensidigt beslut om dimensioneringen och tilldelar medel för bestämda utbildningsplatser och förväntar sig att studenterna är beredda att ta den utbildning där plats finns.

Det är här vi har ett stort problem. Utbyggnaden av högskolan och därmed resursfördelningen bör i större utsträckning än hittills styras av studenternas val. Regeringen måste utforma ett system som gör att antalet platser på olika utbildningar i större utsträckning relateras till antalet sökande till olika orter.

En ung människas intresse för humaniora – mänskligt liv – ändras inte till ett intresse för fysik eller tvärtom för att regeringen ger platser till vissa utbildningar. Intressen styrs inte i vuxen ålder utan när barnen är små. Den praktiska kunskapen undervärderas under hela skoltiden, trots att vi i dag vet att själva inläringen och intresset för teknik vanligtvis startar just med att man praktiskt får handskas med dessa ämnen.

Det går inte för regeringen att rätta till misstagen tidigare under skoltiden genom att fixa studieplatser på högskolan när det gäller tekniska ämnen och därmed fylla kvoten av tekniker. Regeringen måste starta tidigt och stimulera den praktiska kunskapen. Då kommer också det teoretiska intresset för teknik som följd. Det är min övertygelse.

Den andra punkten jag skulle ta upp gäller funktionshindrades arbets-situation. Denna måste förbättras i högskolan. Högskolor och universitet måste handikappanpassas på ett oerhört annorlunda sätt än hittills. Det gäller lokaler, kringsservice, tillgång till tolkservice och tillgång till studentbostäder. Den enskildes intresse och kompetens ska styra valet av utbildning oavsett om man har handikapp eller ej.

Det är förvånande att regeringen inte satsar på den centrumbildning som faktiskt finns och den kompetens av europeisk klass som finns i samverkansprojektet mellan Örebro och Linköpings universitet. Regeringen har över huvud tagit inte ens nämnt det i handikappplanen. Det gäller Centrum för handikappvetenskap, som har en kvalitet på europeisk

Prot.

1999/2000:107

11 maj

Vissa högskolefrågor

nivå och som har flerårig och dokumenterad verksamhet när det gäller vad man bör göra och vilka livsvillkor som handikappade och funktionshindrade har inom högskolan, bl.a. Men den propositionen ska ju debatteras senare i kammaren.

Om regeringen känt till denna verksamhet eller läst alla de dokument som har sänts till departementen hade man insett behovet av att satsa på de funktionshindrade i högskolan. Det är ju det som detta centrum lyfter fram, tillsammans med många andra frågor. Vi får aldrig glömma behovet av kunskapsproduktion inom olika områden som är eftersatta, och dessutom användandet av denna kunskap.

Jag kan berätta om ett möte på en utskottsresa – en studieresa till Kalifornien i början av året – där jag träffade Elin på California State University, där hon studerade. Det är en handikappad tjej som valde Kalifornien framför Sverige. Hon tyckte att det var lättare att vara handikappad på ett universitet i USA än vad hon hade upplevt att det var här. Man kanske ska ta vara på sådana erfarenheter. Vi tror många gånger att vi är väldigt duktiga och väldigt framåt, men vi har våra brister i vårt land, och det är bristerna vi måste åtgärda.

Det tredje temat, som jag vill ta upp i mitt anförande, rör spetsutbildningar. Jag tror att jag har tagit upp detta i varje debatt som vi har haft i kammaren om högskolor och forskningsfrågor. Och med det dagsaktuella läge som vi har i landet vill jag återigen beröra läkarutbildningen. Det gäller specialistläkarna. I dagarna – jag tror att det var den 8 maj – startade en utbildning med 54 blivande läkare i Polen. I Sverige kostar en plats på läkarutbildningen ungefär 1 miljon kronor. Att utbilda polska läkare kostar 350 000 kr och att utbilda t.ex. iranska läkare kostar 60 000 kr, enligt de uppgifter som Landstingsförbundet har tagit fram.

I höstas fanns det 10–15 sökande per plats till läkarutbildningen. Minst nio av tio behöriga sökande till den här utbildningen – kompetenta ungdomar – får alltså inte förverkliga sin framtidsdröm och får inte arbeta med att få den kunskap som krävs för att de ska bli läkare. Det är en omloppstid på 13 år för specialistutbildningen i Sverige. Nu tycker jag att det är tur att det finns invandrare som är beredda att komma till Sverige och arbeta. Det är tur att vi kan lösa problemet så här när det är ett akut behov, men behovet har inte uppstått i dag, inte ens i går. Det uppstod i förrgår. Dessvärre ser vi samma behov framöver. Det finns inga prognoser som visar på att denna enorma brist på läkare och framför allt specialister ska minska. Vi kommer att ha den framöver.

Vården behöver läkare. Ibland har jag frågat mig om socialdemokrater i ledande ställning aldrig blir sjuka. Är det enbart de starka, friska som får komma i partiets politiska topp? Vi som har behövt läkare en gång i tiden är innerligt tacksamma över att bemanningen har funnits. En slutsats som jag vill dra av den här problematiken är att vårt land får svårt att hävda sig som kunskapsnation om vi inte kan tillfredsställa vårt samhälles behov. Sedan kan mycket väl människor från andra länder komma hit, men vi ska inte täcka framtidens behov genom att utbildningen ska ske på andra ställen. Därför behöver vi satsa pengar, basresurser, redan nu på spetsutbildningar. Det kommer ändå att ta tid innan de är färdigutbildade.

Risken med att vi inte har tillräckligt många utbildningsplatser är också att forskningen blir lidande. Utbildning och forskning är förenliga.

Fru talman! Det är hög tid att skapa en helhetssyn med långsiktighet på den högre utbildningen. Det gäller flera områden, och jag har nämnt vikten av att ungdomars intresse för humaniora tas till vara och att tekniska intressen måste initieras i tidiga år, gärna genom att man uppvärde-
rar den praktiska kunskapen i skolan. Jag har talat om vikten av att varje människas, också de funktionshindrades, förutsättningar ska tas tillvara och, slutligen, att problemet med spetsutbildningar, med exemplet från läkarutbildningen, måste lösas. Det måste ges resurser utanför regle-
ringsbrevet till dessa utbildningar.

Fru talman! Jag ställer mig bakom alla våra reservationer och yrkan-
den, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation 1, under
mom. 17.

Anf. 8 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag skulle egentligen vilja ställa två frågor till Yvonne Andersson. Den första är: Ställer kristdemokraterna upp på utbyggnaden av den högre utbildningen när det gäller antalet platser? Det har ju stor betydelse inte minst för tillgängligheten. Jag skulle till att börja med vilja
ha svar på den frågan.

Den andra frågan rör Vänsterpartiets reservation i det här betänkan-
det. Det finns ju många uppfattningar – Yvonne Andersson skulle möjli-
gen kalla dem fördomar – om kristdemokraternas inställning till homo-
sexuella. Jag skulle därför vilja ställa en fråga till Yvonne Andersson och
ge henne chansen att något utveckla sin syn i dessa frågor. Vilken bild
anser Yvonne Andersson bör förmedlas till t.ex. lärare och poliser om
homosexualitet? Är den situation som vi har i dag bra? Om Yvonne An-
dersson anser att den är bra i dag undrar jag om hon är oense med RFSL
och andra, t.ex. Vänsterpartiet? Om hon anser att situationen i dag är
dålig undrar jag om hon egentligen har några skäl till att inte stödja vår
reservation.

Anf. 9 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! När det gäller den första frågan kan jag säga att vi i sam-
band med vårpropositionen motionerade om att det antal platser som nu
finns på högskolan ska frysas under de närmaste tre åren. Anledningen
har helt enkelt att göra med kvaliteten. På många håll är det i dag inte
godtagbar kvalitet på samtliga platser. Det är viktigt att man ger medel,
så att kvaliteten kan upprätthållas.

Resursnivån har legat kvar trots löneökningar och annat, vilket gör att
det är ett allt lägre antal undervisningstimmar. I Lund var man t.ex. nere
på 4–6 lektionstimmar per vecka på vissa utbildningar. Och det är oan-
ständigt, tycker vi. Kvaliteten är oerhört viktig.

Kalle Larssons andra fråga gällde reservationen, som jag inte till fullo
har i huvudet just nu. Jag kan möjligtvis tycka att det inte i detta läge
finns anledning att peka ut olika gruppers intressen i den undervisning
som ges för blivande lärare. Jag tror tvärtom att man ska ge en bred och
allsidig syn på sexualiteten. Ibland är jag oroad för att man lyfter fram
vissa grupper, så att man inte alls beaktar att det också finns andra grup-
per. Deras syn på sexualitet riskerar att glömmas bort. Jag tror att man
ska ha med den allsidiga delen. Och det är viktigt att lärarna får ökad
kunskap om samlevnadsformer.

Prot.

1999/2000:107

11 maj

Vissa högskolefrågor

Anf. 10 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Låt mig börja med att konstatera att färre studenter kommer att kunna gå på högskolor och universitet om Yvonne Anderssons budgetförslag går igenom. Tillgängligheten skulle alltså minska, eftersom man från kristdemokraternas håll vill frysa antalet platser under de kommande åren. Jag är, liksom Yvonne Andersson, mån om att kvaliteten på utbildningen är god, men jag kan också konstatera att en avgörande kritik i den här ESO-rapporten ändå är att antalet utexaminerade är för få. Att man i det läget bör minska antalet studenter som kan examineras tycker jag är en märklig uppfattning.

När det gäller den andra frågan förstår jag att Yvonne Andersson inte själv har föreslagit att man nu särskilt ska lyfta fram den situation som homo- och bisexuella befinner sig i när det gäller vilken bild som förmedlas i olika utbildningar. Det är därför som Yvonne Anderssons parti inte har väckt någon motion om detta, utan det är vi som har gjort det. Men nu finns ju all möjlighet att faktiskt stödja den här reservationen. Om den går igenom skulle den kunna innebära att man ger Högskoleverket ett uppdrag att göra en kartläggning av vilken bild som egentligen förmedlas och sedan föreslå eventuella åtgärder. Det står inte på något sätt i motsatsställning till att man har en öppen syn på sex- och samlevnadsundervisningen över huvud taget i skolan eller någonting annat som Yvonne Andersson har nämnt än så länge i alla fall.

Jag vidhåller att jag tror att det vore bra, inte minst för kristdemokraternas anseende i dessa frågor, om man visade att man också var beredd att se den diskriminering som drabbar homo- och bisexuella i samhället i dag.

Anf. 11 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Först och främst, Kalle Larsson, ska inte antalet studerande minska. De platser som finns ska kvarstå, men jag tror att även Vänsterpartiets ledamöter är medvetna om att det har funnits lediga platser under den här tiden, därför att styrningen är så hård mot ett visst håll.

Sedan kan jag inte låta bli att ifrågasätta en del och möjligtvis ställa en motfråga. Vi har fullt förtroende för Högskoleverkets kvalitetsgranskning när det gäller det innehåll som ges i högskoleutbildningar, så jag tror inte att några extra direktiv om sex- och samlevnadsundervisningen på lärarutbildningar eller annat behöver utfärdas här och nu.

Däremot är det mer förvånande för mig – jag hade inte tänkt att gå i clinch med Kalle Larsson om det för jag har upptäckt mönstret sedan länge – att man från Vänsterpartiet inte är beredd att yrka bifall till att vi ska hjälpa de funktionshindrade att få möjlighet att studera över hela landet. Det finns frågor som man från Vänsterpartiet på något vis springer ifrån för att i hög grad ägna sig åt en fråga. Det är lite synd för det finns flera grupper i samhället att arbeta för som över huvud taget inte uppmärksammas på samma sätt i dag.

Anf. 12 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Centerpartiets mål är att skapa ett decentraliserat kunskapssamhälle. Med det menar vi att det är viktigt att nå hela folket och att utbildningen ska ske i hela landet. Alla har inte möjlighet att flytta till orter med utbildning. Därför måste utbildningen flytta ut. Många av

studenterna har i dag familjeansvar, och 30 % av de studerande är över 30 år. Detta gör att många är bofasta på orter där det inte finns högskolor. Därför är det väldigt viktigt, tycker vi i Centerpartiet, att satsa på distansutbildning. För att främja decentraliserad utbildning och distansutbildning behöver resurstilldelningssystemet i högskolan förändras så att större hänsyn tas till den lägre genomströmning som faktiskt är vanlig i distansutbildningen. Regeringen bör återkomma med förslag om hur detta ska genomföras. Det bör kunna finansieras med öronmärkta pengar.

Dessutom anser vi i Centerpartiet att distansutvecklingsmyndigheten i Härnösand bör få ett bredare mandat, fler högskoleplatser och ställning som en egen högskola – en distanshögskola.

Teknisk utrustning har ofta vållat problem i samband med distansutbildning. Elektroniska kommunikationsmöjligheter till rimliga priser är en avgörande förutsättning för distansstudier. Där ser vi i Centerpartiet att det måste ske en snabb utbyggnad av den digitala infrastrukturen, den måste prioriteras. Med andra ord: bredband till alla var de än bor i landet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 5 under hemställanspunkterna 10 och 16.

För oss i Centerpartiet är det viktigt att studenten ska stå i centrum för utbildningspolitiken. Vi har under de senaste två mandatperioderna medverkat till den största utbyggnaden av den högre utbildningen någonsin i Sverige. Under de senaste tio åren har antalet högskoleplatser ökat med 50 %. Det viktigaste just nu är därför att matcha den utbyggnaden genom att tillföra resurser för att stärka kvaliteten.

Nyrekryteringen av lärare har inte ökat i samma takt som utbyggnaden av studieplatser. Därför måste högskolorna få ett andrum för att besätta lärartjänster och höja forskningsandelen. En strategi för ökade forskningsresurser och säkrad kvalitet i undervisningen måste läggas fast för alla högskolor.

Vid utskottssammanträdet i tisdags blev vi uppvaktade av bl.a. Sveriges förenade studentkårer. De talade om att de tycker att det är viktigt att satsa på kvalitet och att utbyggnaden har gått lite väl fort. De sade i klartext att de 500 miljoner som regeringen plussat på utbildningsbudgeten med bör satsas på pedagogisk upprustning och inte på fler platser. Deras ordval ”bör” lät mera som ett ”ska”, men av förklarliga skäl kan de naturligtvis inte tala om hur regeringen ska placera pengarna.

För att komma till rätta med den sociala snedrekryteringen, att fler ska ha möjlighet till högre studier, måste vi satsa på en högre utbildning – inte då bara genom fler platser utan genom att se till att det finns möjligheter som ett bra studiestöd, en bra studiesocial miljö och en hög kvalitet på skolan och utbildningen. Senast i dag har vi kunnat läsa om en ESO-studie, som föregående talare har varit inne på. Där får Sverige inte ett bra betyg. Det sägs också att det krävs krafttag inom svensk utbildningspolitik. Vi i Centerpartiet är beredda att ta det krafttag genom att komma till rätta med den sociala snedrekryteringen och öka kvaliteten på våra skolor. Frågan är om regeringen och socialdemokraterna är det.

Därför skulle jag vilja fråga hur socialdemokraterna ser på detta, speciellt med tanke på den ESO-studie som vi kunnat läsa om i dag.

Fru talman! Centerpartiet har lyssnat till studenterna, och vi har i vår budget föreslagit en särskild satsning för att öka kvaliteten. Vi vill för-

Prot.

1999/2000:107

11 maj

Vissa högskolefrågor

stärka forskningen och forskarutbildningen vid högskolor och universitet. Vi vill satsa under en treårsperiod 1,2 miljarder.

För att öka kvaliteten har vi också motionerat om vikten av att lärarna i högskolan har goda ämneskunskaper med en sammanhållande kompetens i pedagogik, didaktik och metodik. Vi avstår dock från att reservera oss i detta moment eftersom regeringen kommer med en proposition om lärarutbildningen i dagarna där vi hoppas att våra tankar är tillgodosedda. Därför nöjer vi oss med ett särskilt yttrande i det här betänkandet.

Fru talman! De funktionshindrades studiesituation i högskolan har också tidigare talare varit inne på, hur angeläget det är att bevaka, följa upp och utvärdera deras studiesituation. Därför har vi motionerat om det, och det gläder oss att utskottet har samma uppfattning och att ett antal förslag har tagits fram i en rapport när det gäller resurstilldelningen.

Från Centerpartiets sida vill vi påpeka att det är viktigt att undanröja alla eventuella hinder för funktionshindrade. Särskilt vill vi se på dyslektikerna. Man ska inte glömma bort hur viktigt det är att högskoleprovet anpassas till dyslektiker och erbjuds lika många gånger som de ordinarie högskoleproven.

I betänkandet finns många motioner, så det bli lite tvära kast mellan olika angelägna frågor. Vi i Centerpartiet har också motionerat om studenternas mantalsskrivningsort. I dag tvingas studenterna att mantalsskriva sig i den ort där de studerar. Tanken med detta var säkerligen god när det genomfördes, men frågan är hur genomtänkt det var om man nu ser på det med lite demokratiska ögon.

Det är visserligen bra för den ort där de studerande bor under studietiden, för den orten får fler medborgare. Jag vet själv det från Sundsvall som jag kommer ifrån. Vi slåss hela tiden med Umeå om vilken som ska bli Norrlands huvudstad. För oss var det väldigt positivt. Vi sade att nu kommer vi att gå om Umeå, för vi kommer att få så många studenter till Mitthögskolan.

Men det finns också avigsidor i detta. Om en student exempelvis är politiskt aktiv och väljer att studera i en annan ort, innebär mantalsskrivningstvånget att man ska skriva sig på studieorten och att man i det fallet måste avsäga sig det politiska uppdraget. Då finns det risk för att den studerande tycker att det inte är någon idé att engagera sig politiskt, och det kan jag som politiker inte se som positivt.

Svaret från utskottet på vår motion är att riksdagen avslög en liknande motion under förra riksmötet. Det svaret känns som ett billigt svar, och vi kommer med säkerhet att återkomma även nästa riksmöte med förslag liknande dem vi hade i den här motionen.

Fru talman! Det talas i dag väldigt ofta om hur värdefullt det är med social kompetens. Det är viktigt att tro på sig själv och att även känna empati för andra. Det är ett av de områden som jag talat mest om sedan jag kom in i riksdagen. Det är min fasta övertygelse att självförtroende och empati kan tränas upp genom drama. Det är viktigt att börja träna detta redan i förskolan och sedan fortsätta upp i puberteten. Till det behövs pedagoger som behärskar ämnet. I dag utbildas dramapedagoger vid två folkhögskolor. Den ena kommer förmodligen att upphöra med utbildningen på grund av för små resurser, vilket i så fall är tragiskt. Båda folkhögskolorna har ansökt om att få högskolestatus på sin utbildning. Min högsta önskan är att de kommer att få det.

Det är i alla fall glädjande att pågående utredning om högskolans styrning ska analysera möjligheterna till att förbättra dagens system. Det känns som ett steg i rätt riktning. De fyra motionerna om dramapedagogutbildningen kan förhoppningsvis leda till positivt beslut i utredningen. Därför är det viktigt att vi håller grytan kokande och eldar på med debatter.

Fru talman! Till sist några ord om studiefinansieringen. Centerpartiet vill införa ett nytt system. Ett nytt studiefinansieringssystem måste vara hållbart och förutsägbart, såväl för den enskilde som för staten. Med ett nytt system kan vi minska den sociala snedrekryteringen. Vårt mål är att bidrag och lån ska utgöra vardera 50 % av totalbeloppet. Återbetalningen bör utformas som ett modifierat annuitetslån på 20–25 år och fribeloppet bör höjas med två basbelopp. Centerpartiets förslag innebär att skuldbördan blir hanterlig för alla studenter.

En av de saker som man pekade på i ESO-utredningen var att problem inom högskolan kan bero på faktorer såsom studiestöd eller utbildningens inriktning i grundskolan eller gymnasieskolan. ESO har påbörjat en motsvarande studie som man räknar med ska presenteras i höst. Det ska bli mycket intressant att se vad den studien kommer fram till.

Anf. 13 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! En liberal högskolepolitik siktar mot att skapa självständig och oberoende högskolemiljö. Vi tror att med större frihet utvecklas forskare och studenter.

I dagens betänkande från utbildningsutskottet vill däremot majoriteten avslå ett antal motioner som skulle kunna utveckla universitet och högskolor i positiv riktning. Genomgående har utskottet sagt nej till förslag som skulle minska centralstyrning och plantänkande.

I den offentliga debatten i Sverige har situationen inom den svenska högskolan hamnat lite i skymundan av problemen i ungdomsskolan. Men det finns många tecken som tyder på att situationen för akademisk utbildning och forskning har fått allvarliga problem under 1990-talet.

Grundutbildningen på våra högskolor har fått mindre resurser. Pengarna räknat per student har minskat med 20 % under 90-talet. För tio år sedan gick det en lärare på tio studenter, i dag är det en på 15. Antalet nya doktorander har minskat, särskilt inom humaniora och samhällsvetenskap.

För att få fler lärare och för att få fler forskare behöver högskolorna öka rekryteringen till forskarutbildningen. Därför har Folkpartiet i flera år velat avsätta mer pengar till forskning. Nu visar dagens färskas ESO-rapport att svensk högskola i många avseenden får bottennoteringar vid en jämförelse med åtta andra länder. Färre personer under 34 år har högskoleexamen än i de jämförda länderna. Antalet examinerade från tekniska och naturvetenskapliga utbildningar är lägst. Dessa siffror tyder på ett stort misslyckande för den svenska modellen med kraftig central planering av studieplatser och styrning av olika högskolors utbyggnad.

Folkpartiet anser att högskolepolitiken inte får bli för nyttofixerad och präglad av plantänkande. Det får inte bli en ensidig inriktning på att högskolan ska lösa arbetsmarknads- och regionalpolitiska problem. Folkpartiet delar inte regeringens starka tilltro till en central politisk styrning av högskolan. En sådan styrning får olyckliga konsekvenser.

Prot.

1999/2000:107

11 maj

Vissa högskolefrågor

De senaste åren har högskoleplatser stått tomma på många håll där en stor utbyggnad har skett, samtidigt som det är långa köer till andra högskolor. Jag anser att studenterna ska ha frihet i val av studieort.

Resursfördelningssystemet måste därför utformas så att högskolor som har ett högt sökandetryck tillförs mer resurser, om de kan och är intresserade av att utöka för att möta ett sökandetryck. I dag finns det en alltför stor obalans mellan de högskolor som har ett stort antal sökande och de som har ett mindre antal sökande.

Även studenternas val av studieinriktning måste ske fritt och vila på den enskildes motivation, engagemang och intresse. Studier som tvingas fram på grund av att intagningen till vissa kurser är kraftigt begränsad blir mindre framgångsrika och leder ofta till avbrott eller byte av inriktning efter några terminer. Fria högskolor måste ha rätt att anpassa kursutbudet efter studenternas val och inte vara bundna av att ett antal platser på olika utbildningar fastställs av riksdagen för varje enskild högskola. Utgångspunkten måste vara att människor klarar sig bäst om de får satsa på något som de är motiverade för. Att begränsa människors valfrihet – när de är beredda att låna pengar till studier – är i själva verket inte rationellt, eftersom studieresultatet då oftast blir sämre.

Fru talman! Studenternas föreningsfrihet måste äntligen garanteras i lag. Kårobligatoriet är en rest från en förgången tid som snarast måste avskaffas. Argumentet att kårobligatoriet behövs för att studentdemokratien ska fungera håller inte. Studentmedverkan i olika organ måste byggas på frivilligt engagemang. Studenterna blir inte aktivare av att tillhöra en studentkår där bara några procent röstar i de studentpolitiska valen. Studenternas inflytande måste i större utsträckning än hittills komma till sin rätt genom att studenterna tar aktiv del i planeringen av sina studier och i uppföljningen av kvaliteten på undervisningen. Genom kursutvärderingar, gemensam planering av kursernas uppläggning och stor frihet att välja får den enskilde studenten ofta ett större inflytande över sin studievardag än genom att rösta på representanter till olika styrelser.

På olika sätt har regeringen de senaste åren minskat universitetens och högskolornas frihet. Ett sådant område är antagningen till högre utbildning. ESO-rapporten om antagningen till högskolan som kom nu i maj innebär en svidande kritik av dagens centraliserade antagningssystem.

Rapporten konstaterar att antagningssystemet innebär en misshandling med mänskliga resurser. Det finns ingen garanti för rättvis behandling. Sökandes förutsättningar för studier tas inte till vara. Den sociala snedrekryteringen motverkas inte. En avgörande slutsats i rapporten lyder: "De som söker kommer inte in, de som kommer in börjar inte."

Även denna rapport är ett underkännande av idén om en kraftig central planering och idén om att staten i förväg kan räkna ut vilken kvantitet studenter som ska utbildas inom olika kurser. Det finns ett stort intresse på olika håll i högskolevärlden att utforma lokala antagningssystem. Folkpartiets uppfattning är att högskolor måste tillåtas att i större utsträckning själva använda sig av antagningstester och intervjuer för att avgöra om studenten verkar ha förutsättningar för en viss utbildning.

Ett system med lokala antagningsregler kan naturligtvis kritiseras för att antagningsreglerna ser olika ut vid olika högskolor, men lokala regler

innebär också en möjlighet för studenten att söka sig till den högskola som bäst motsvarar hans eller hennes kunskaper och intresse.

Jag vill fråga socialdemokraterna om de på något sätt kommer att dra några slutsatser av denna seriösa ESO-rapport. Är ni beredda att ompröva den hårda styrningen av antalet platser till olika utbildningar? Är ni beredda att ompröva ert gamla motstånd mot att låta högskolorna ha friare antagningsregler?

Ett viktigt led i att skapa friare högskolor är att det utvecklas fler högskolor som inte styrs direkt av staten. Därför vill Folkpartiet att fler högskolor ombildas till att vara drivna av fristående stiftelser på det sätt som Chalmers i Göteborg och Jönköpings högskola i dag är. Naturligtvis ska även privata högskolor som kan utvecklas ha samma ekonomiska stöd som andra, om de uppfyller uppsatt kvalitetskrav.

Ett exempel på fristående högskolor är de teologiska högskolorna i Stockholm, Uppsala och Örebro. De har förutom teologisk utbildning även musikutbildning och socionomutbildning. I dag har dessa godkända högskolor mindre bidrag per student än vad statliga högskolor har. Jag beklagar att majoriteten inte vill rätta till sådana orättvisor.

Fru talman! Debatten har hittills inte visat att vänstermajoriteten är beredd att ompröva sina gamla ställningstaganden. I dag blir det förmodligen inga beslut om att öka valfriheten för studenterna eller om att flytta mera makt ut till enskilda högskolor. Frågan om utbildningspolitiken är den verkliga framtidsfrågan, så Folkpartiet kommer att fortsätta att driva de här frågorna.

Fru talman! Jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 2 vid mom. 5, men jag står bakom alla övriga reservationer.

Anf. 14 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Ulf Nilsson säger att debatten hittills inte har visat några tecken på omprövning och anger sedan ett antal saker som Folkpartiet skulle vilja se förändras. Det är nog riktigt att debatten hittills inte har visat att alla här inne har blivit folkpartister, och låt mig säga att det är gott att så är fallet.

Jag hör till dem som sällan är överens med Ulf Nilsson, och jag tror att både Ulf Nilsson och jag är rätt nöjda med den situationen. Men jag tänkte välja en lite annan infallsvinkel just nu. Vi brukar nämligen i åtminstone ett fall kunna hitta varandra. Det gäller diskriminering i allmänhet, då inte minst diskriminering av homosexuella. Min enkla och ödmjuka fråga till Ulf Nilsson är varför Folkpartiet inte har valt att stödja den reservation som Vänsterpartiet har fogat till det här betänkandet.

Anf. 15 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag begär inte att Kalle Larsson ska bli folkpartist. Men jag skulle vara intresserad av att höra om inte Kalle Larsson eller andra trots allt påverkas av rapporter som visar att antagningssystemet fungerar på ett mycket dåligt sätt. Antagningssystemet uppfyller inte alls de mål om att komma till rätta med den sociala snedrekryteringen och att människor ska få läsa vad de vill, som det är meningen att antagningssystemet ska uppfylla.

När det gäller reservationen om diskriminering av homosexuella var det en avvägning som jag gjorde i utskottet hur många enskilda detaljer

Prot.

1999/2000:107

11 maj

Vissa högskolefrågor

med uppdrag till universitet och högskolor som vi skulle yttra oss om. Det var ju över 100 motioner, och de handlade om många andra angelägna områden också.

Varken Kalle Larsson eller någon annan behöver tveka om var jag personligen eller Folkpartiet står när det gäller kraftigt motstånd mot all form av diskriminering av olika människor, oavsett om det handlar om folkgrupper eller sexuell läggning. Det gäller även vår inställning i andra frågor som gäller just sexuell läggning, som partnerskaps- och adoptionsfrågor osv. Därför behöver Kalle Larsson inte tveka i den frågan, även om jag i just det här fallet valde att låta bli att stödja enskilda motioner som riktar in sig på speciella forskningsobjekt.

Anf. 16 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Ulf Nilsson kan vara lugn. Självfallet drar man slutsatser av fakta som framkommer i debatten. Det pågår en utredning om högskolans styrning, och det kommer en proposition om rekryteringen till högskolor och universitet. Jag ser fram emot att få vara med och påverka den, så att den blir riktigt bra.

Sedan blir jag lite fundersam när Ulf Nilsson säger att han har valt att inte stödja vår reservation därför att det finns så många tillfällen där man ger förslag till direktiv, utredningar osv. Det här är ju ett ganska specifikt problem som handlar om vilken bild som förmedlas via utbildningarna till dem som ska möta människor som ofta själva har fördomar, nämligen unga människor och människor i allmänhet i samhället. Dessa människor ska väl ändå inte själva vara bärare av de här fördomarna, och de ska definitivt inte få dem stärkta genom sin utbildning. Att Ulf Nilsson och Folkpartiet väljer att inte ställa sig bakom vår reservation har jag svårt att uppfatta på något annat sätt än att man antingen är nöjd med den nuvarande situationen eller att man inte tycker att det här är ett bra sätt att komma till rätta med just det problemet.

Då blir min följdfråga: Vilket annat sätt har Ulf Nilsson och Folkpartiet tänkt sig för att vi ska kunna få en bättre bild förmedlad till dem som utbildar sig till exempelvis lärare och poliser av homosexuellas situation och deras rätt till sin egen identitet?

Anf. 17 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Kalle Larsson har inte sagt något i dag som tyder på att han och Vänsterpartiet är beredda att ompröva sina gamla ställningstaganden vad gäller centralstyrning av resurstilldelning och antagningssystemet. Den proposition som Kalle Larsson nämner kan vi hoppas på kommer att innehålla nytänkande. Det återstår bara att se om den gör det.

Jag och Folkpartiet bevakar att människor behandlas på ett respektfullt sätt, oavsett vad de har för sexuell läggning, vilken folkgrupp de tillhör, vad de har för tro eller politisk uppfattning. Det är en viktig fråga för oss.

Sedan gör man, som sagt var, en avvägning i utskottet om ifall man ska bifalla enskilda motioner om miljö, om homosexualitet, om jämställdhet osv. Det är som sagt över 100 motioner, och det är många angelägna frågor som tas upp. Jag har den här gången valt att koncentrera mig på de stora, principiella huvuddragen i högskolepolitiken.

Anf. 18 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s):

Fru talman! Vi håller i dag en debatt om den nuvarande högskolan och, utgår jag från, även om den framtida högskolan. Vi håller debatten i en tid då förändringarna sker mycket snabbt.

När forskarna någon gång i framtiden med ett ord ska sammanfatta den tid som vi i dag lever i, tror jag att just ordet snabbhet kommer att vara det ord som allra bäst beskriver vad som sker runtomkring oss.

Informationsmängden är i dag enorm och oerhört lättåtkomlig genom den nya informationstekniken. Genom den nya informationstekniken har världen blivit global på ett sätt som vi för bara ett tiotal år sedan hade väldigt svårt att föreställa oss.

Vi har i dag möjligheten att väldigt snabbt ta till oss ny information och ny kunskap, inte bara från vårt eget land utan från hela världen, och vi kan göra det samtidigt. Vi kan jämföra och ta ställning till olika kunskaper och utbud samtidigt.

Det här kommer naturligtvis att förändra högskolan och högskolans roll. Det livslånga lärandet blir något helt naturligt på grund av att just internationaliseringen och informationsmängden ökar i den takt som de gör. Ingen är opåverkbart, och ingen blir opåverkad av den tid som vi befinner oss i.

Man kan säga att efter tusentals år av den bofastes hegemoni är nu nomaden tillbaka. Med det menar jag inte enbart och bokstavligt den rumsliga förflyttningen, utan jag menar i ännu högre grad den mentala och intellektuella rörligheten. Man kan inte slå ned sina bopålar och säga att här tänker jag förbli resten av mitt liv, därför att världen runtomkring mig förändras så snabbt att jag också måste flytta på mig.

Vad har högskolan för uppdrag och roll i ett samhälle som ser ut på det här sättet? Kunskapsmonopolet är ju faktiskt brutet. Informationen kommer ifrån alla håll. Nu är det mångfalden och rörligheten som kommer att styra verksamheten. Och jag frågar då igen: Vilket uppdrag och vilken roll ska högskolan ha i det samhället?

Antalet motioner som vi behandlar här i dag är ju väldigt stort. Motionerna avspeglar också väldigt tydligt dels den debatt som förs, dels den bild som målas upp av den nuvarande högskolan, som jag ska återkomma till, men också den kommande högskolan och dess uppdrag beskrivs i debatten. Men jag tycker att den beskrivs väldigt svepande och svävande. Jag skulle väldigt gärna vilja få vissa begrepp tydliggjorda och konkretiserade för mig. Jag ska ta upp några som jag tycker att vi ska diskutera och försöka att konkretisera.

Det ena begreppet, som vi har mött i flera inlägg här i dag, är att högskolan och universiteten måste frigöra sig från staten. Då vill jag diskutera vad man menar när man säger det. Vad innebär det?

Vi har i den moderata reservationen en skrivning som säger att fler universitet och högskolor bör ges möjlighet att frigöra sig från staten. Fler universitet och högskolor – det betyder alltså att ett antal universitet och högskolor har frigjort sig från staten. I skrivningen tar man Chalmers som ett exempel.

Då är frågan: Anser man att Chalmers har frigjort sig från staten? Jag menar, Chalmers finns fortfarande med under budgettitel 16 i budgetpropositionen. Chalmers "frigjordes" från staten med en rejäl grundplåt från löntagarfonderna. Vad jag förstår finns Chalmers kvar under budgetti-

Prot.

1999/2000:107

11 maj

Vissa högskolefrågor

tel 16 med 529 379 000 kr för grundutbildning och med 300 074 000 kr för forskning och forskarutbildning. Är Chalmers frigjort från staten? Vad menar man när man talar om att frigöra sig från staten? Vi måste reda ut de här begreppen.

Folkpartiet säger att man måste skapa fler studieplatser genom att etablera fler fristående universitet. Då skulle jag också vilja ha en förklaring. Menar man att man ska skapa helt nya lärosäten för att få fler nya studieplatser? Hur ska det ske i så fall? Ska det ske med statliga medel eller ska det ske genom att andra finansiärer går in och möjliggör den här frigörelsen? Det är också begrepp som jag tycker att vi måste reda ut.

Det talas vidare om sundare konkurrens. Då betyder det att man *har* en konkurrens, men den är inte sund. Jag skulle gärna också vilja ha detta utrett för mig från Folkpartiets och Ulf Nilssons sida. Vad menar man med en sund konkurrens i motsats till en osund konkurrens?

Sedan har vi ett mycket älskat begrepp som används i alla sammanhang, nämligen begreppet kritisk massa. Vad är kritisk massa? Är det tio forskare? Är det tjugo forskare? Det sägs ju att god studie- och forskningsmiljö genom bl.a. en viss kritisk massa av forskare är nödvändig. Då måste man reda ut det här begreppet, anser jag, för att det ska bli lite vett och sans i debatten. Vi måste veta vad vi menar med våra begrepp för att vi ska komma framåt.

Jag tror att vi alla är eniga om att fler människor i landet behöver ha en högskoleutbildning. Vi socialdemokrater har satt upp ett konkret mål, nämligen att 50 % av en årskull före 25 års ålder ska påbörja högskolestudier. Det är ett konkret mål. För att nå det målet krävs det alltså också en del konkreta beslut för att framför allt kunna motivera nya grupper att söka sig till högskolan.

De grupper som i dag finns i högskolan kommer väldigt ofta från det vi kallar överklass och medelklass, och jag tror att man där snart är i taket när det gäller hur många ungdomar man kan få in från de här grupperna i högskolan. Alltså måste vi politiker på central nivå ge förutsättningar för andra grupper att ta sig in i högskolan.

Då får det inte längre vara så att vår grundinställning till antagningen till högskolan är att denna antagning är ett privilegium. Den måste bli en rättighet. Då måste vi ha antagningssystem som inte i första hand har tillkommit för att sälla bort studenter. Vi måste ha antagningssystem som öppnar högskolan för ytterligare människor och grupper och ger dem möjlighet att ta sig in. Det är med den utgångspunkten jag vill diskutera antagningssystem.

Vi måste ha en aktivare rekrytering. Vi måste ha nya pedagogiska metoder för att de studenter utan studietraditioner som kommer in i högskolan verkligen ges möjlighet att stanna kvar där och att slutföra de studier man har tänkt sig att slutföra. En högskola som ska svara mot det nya uppdraget och det nya samhället måste vara en högskola som har öppnat sina fönster och dörrar mot samhället, en högskola som är lyhörd och lyssnar av: Vad är det för krav som ställs ute i det samhället?

Då krävs det också att samhället har insyn i högskolan. När man i det sammanhanget utmålar de externa ledamöterna i högskolornas styrelser som personer som egentligen inte ska vara där tycker jag att man på något sätt är på väg att låsa dörrarna till högskolan inifrån igen och göra

den till ett slutet sällskap där ingen egentligen har insyn från oss som fördelar ut pengarna.

Sedan gäller det ESO-rapporten, som så väldigt många i dag har tagit upp. Det är en intressant rapport. Det intressanta är egentligen vad vi kommer att göra med de uppgifter som faktiskt finns där. Det är lite farligt att diskutera med utgångspunkt från rubriker i DN som säger att svensk högskola har bottennivå. I rapporten, som jag har med mig här, står det ordagrant att Sveriges position i fråga om utbildning belyses genom 22 olika indikatorer. I fråga om åtta, eller drygt en tredjedel, av dessa indikatorer ligger Sverige under medelnivå. Men när det gäller två tredjedelar av indikatorerna, 14 stycken, ligger vi över medelnivå och i topp. Så DN:s rubrik ska vi akta oss för att diskutera med utgångspunkt från. Då kommer vi snett.

Vi måste fortsätta utbyggnaden av grundutbildningen på högskolan. Det är ju en förutsättning för att fler ska ges möjlighet att komma in. Vi måste också fortsätta utbildningen av forskare, och vi får inte låta goda arbetsmarknadstider, sådana som vi har i dag, betyda att vi slår av på takten. Det kanske var det stora misstag, om vi ska vara självkritiska, som vi gjorde under 80-talet.

Vid utskottets högskoledag som vi hade i veckan, den 9 maj, tycker jag att vi fick en väldigt god genomgång av dels alla krav, dels alla önskemål från Högskoleverket, universitetslärarna, studenterna och Högskoleförbundet. Men vi fick även en väldigt bra lista på allt som faktiskt håller på att hända, allt som är i rörelse, förändring och utredning, för att just skapa förutsättningar för en högskola som är redo att ta på sig nya uppdrag för det nya samhälle som så snabbt växer fram runtomkring oss.

Med det här yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 19 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Det var ett intressant debattgrepp som Majléne Westerlund Panke tog när hon nästan framstår som om hon vore i opposition till det som råder i nuläget. Ni har ju suttit vid makten under oerhört många år. Och såvitt jag vet så är ju alla antagningssystem utom ett, som ni sedan avskaffade, era egna produkter. Så det är klart att det är spännande att tala om det nya och kommande. Men det är ju faktiskt ni som är ansvariga för nuläget.

Jag ska försöka belysa och svara på några av de frågor som ställdes. Det var ganska många, och jag vet inte om jag klarar av alla i detta inlägg.

När det gäller frigörelse så tycker jag att både Jönköpings högskola och Chalmers högskola är frigjorda. Handelshögskolan är ett annat bra exempel på en frigjord skola. Naturligtvis ska de ha betalt av staten på samma sätt som alla andra i form av anslag för de prestationer som de gör. Jag skulle gärna knyta dessa pengar närmare studenten. Men det är en annan fråga.

Frågan om en kritisk massa är oerhört spännande. Och naturligtvis handlar det inte bara om forskare. Silicon Valley, Silicon Hills, vårt kära Kista, Malmö–Lund-området är områden där forskare, företagare och andra känner att de hittar den kritiska massan för att utveckla sig kreativt. Jag tror att det är farligt att låsa fast sig vid någon typ av sifferexercis, att

Prot.

1999/2000:107

11 maj

Vissa högskolefrågor

det ska finnas fyra professorer, tolv forskare, två uppfinnare och en patentjurist och att man därmed har en kritisk massa. Jag tror att det är betydligt mer komplext än så.

Avslutningsvis måste jag ställa en fråga. Jag läste ju inte bara rubriken till artikeln på DN Debatt, utan jag läste också ur artikeln, vilket väldigt många socialdemokrater brukar göra i den här talarstolen när det passar dem. Är Majléne Westerlund Panke verkligen nöjd med det som går att få ut av ESO-rapporten?

Anf. 20 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! När det gäller högskolefrågor och skolfrågor över huvud taget i dag kan man inte vara nöjd om man med nöjd menar att man tycker att man lever i den bästa av världar och att tingens ordning är god i nuläget. Det krävs nämligen hela tiden att vi följer upp och förändrar utbildningen så att den faktiskt passar till de krav som ställs på den enskilda individen och på hela samhället i dag i den snabba förändringstakt som samhället befinner sig i.

Vad jag ville säga när jag läste högt ur själva ESO-rapporten till Per Bill och även till andra i debatten som refererade till den är att man ska akta sig för att debattera med utgångspunkt i DN:s rubriksättning när det gäller rapporten. Vi ska nog läsa den och se vad vi är bra på – vilket denna rapport ju visar väldigt tydligt att vi faktiskt är – och vad vi är sämre på. Sedan bör vi naturligtvis, vilket är det intressanta, gå vidare med att förbättra de svaga punkter som finns enligt ESO-rapporten. Och där kan vi mycket väl ta Danmark som exempel. Där har man varit väldigt duktig på att följa upp den här typen av *benchmarking* och göra riktade insatser för att göra förbättringar just där man har svaga punkter.

Anf. 21 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är utmärkt om vi kan använda mer *benchmarking*, eftersom det gör att man får en helhet och att man inte, som jag tror att alla partier här i riksdagen ibland gör, plockar fram ett antal argument och statistik som stöder de egna idéerna och sedan slår dem i huvudet på motståndarna. Det är här som de stora fördelarna med stora *benchmarking*-rapporter ligger, att man får ett stort antal saker att titta på. Vissa är vi väldigt nöjda med, andra är vi hyggligt nöjda med, osv. Sedan kan vi utifrån det gemensamt försöka förbättra oss. Och det är ju en process som kommer att vara livslång, eftersom detta ju inte är något statiskt stillastående.

Jag ska ta upp en annan fråga. Jag träffade ganska nyligen en student från en av de mindre högskolorna som gick på civilingenjörsprogrammet. Han sade att han hade velat komma in på KTH men att hans betyg inte riktigt hade räckt till. Hans stora problem var inte lärarna – de var nog hyggliga – utan att det var så många tomma platser och att det fanns så många färre att ha spännande diskussioner med i föreläsningssalarna. Här tyckte han att det stora problemet låg. Och han önskade inget hellre än att få transfer på grund av att han inte hade dessa spännande diskussioner med sina studiekamrater på det sätt som hans kompisar på KTH och Chalmers hade och på grund av att det inte finns någon närhet till forskning i världsklass.

Vad har Majléne Westerlund Panke att säga till denne student om hans funderingar?

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Vissa högskolefrågor

Anf. 22 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Jag skulle först beträffande det som sades om att man saknar anknytning till forskning vilja säga att vi socialdemokrater gärna ser att de mindre och medelstora högskolorna får forskningsresurser, medan andra politiska partier i kammaren inte är lika intresserade av att se till att de studenter som väljer att genomgå sin utbildning vid mindre och medelstora högskolor ska ha möjlighet att komma i närkontakt med forskning. Det är nog det första svaret som jag skulle ge.

Anf. 23 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Majléne Westerlund Panke frågar vad jag menar med kritisk massa. Det handlar om sådana saker som antalet forskare, antalet doktorander, storleken på forskarresurserna och möjligheter till kontakter med omvärlden. När vi fördelar forskarresurser bör det styras av kvalitetsaspekten, där man har möjlighet att upprätthålla hög kvalitet på forskning. Vi får återkomma till detta när vi har mer tid. Men forskningspengar kan inte fördelas procentuellt lika på något sätt över hela landet, utan de måste fördelas efter var förutsättningarna att bedriva god forskning finns.

Majléne Westerlund Panke säger att man inte kan föra debatt utifrån vad som står på DN Debatt. Men låt mig nämna den förra ESO-rapporten, som det inte har talats om på DN Debatt i dag i alla fall. Den visar ju att antagningssystemet är en misshushållning med mänskliga och samhälleliga resurser. Den visar att det inte ger någon garanti för rättvis behandling, och den visar att antagningssystemet inte för närmare målet om social utjämning.

En friare antagning och ett friare system där resurser följer studenterna dit de söker sig skulle ge fler platser för förstahandsval i den svenska högskolevärlden. Med det menar jag att vi får en sund konkurrens när resurser för fler studenter dit de söker sig och där antagningen uppmuntar studenter att söka sig till det som de är intresserade av. I dag har vi alldeles för många som går på andra- och tredjehandsplatser.

Jag vill fråga Majléne Westerlund Panke varför ett sådant här nyare och friare antagningssystem skulle stänga ute studenter. I stället skulle det ju ge fler möjlighet att läsa det som de önskar och där de önskar.

Anf. 24 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ge Ulf Nilsson en liten bakgrundsbeskrivning. Vi hade ju under ett antal år ett sådant antagningssystem som Ulf Nilsson beskriver som fritt för det enskilda lärosätet. Den erfarenhet som gjordes av det antagningssystemet var väl inte att man använde det för att möjliggöra för fler grupper att ta sig in i högskolan? Det var väl snarare så att man ganska snabbt utarbetade effektiva sällningssystem för att få exakt den student som passade den utbildning som högskolan planerade? Vissa studenter var inte önskvärda alls. Och det berodde inte på vad de hade för kunskaper, Ulf Nilsson, utan på var de hade fått sina kunskaper.

Kom man med kunskaper från folkhögskola var man alltså inte önskvärd alls och kom man med kunskaper från komvux var man väl inte heller riktigt önskvärd överallt. Den här typen av antagningssystem, som är fria för varje lärosäte, utgår jag från att Ulf Nilsson inte vill beskriva så som de faktiskt fungerade när de under ett antal år var i kraft. Jag utgår från att Ulf Nilsson och jag är överens om att ett antagningssystem för den moderna högskola och det nya samhälle som vi här har försökt att diskutera med utgångspunkt i måste vara ett system som ger fler studenter möjlighet att ta sig in på högskolan.

Anf. 25 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag anser fortfarande att det inte är något fel i att utgå från att människor som tas in på utbildningar också ska vara lämpliga för de utbildningarna. Jag vet inte om det finns någon undersökning som visar att Majléne Westerlund Panke har rätt i att universiteten diskriminerade människor beroende på vilka skolor de hade skaffat sig rätt behörighet på. I så fall är det allvarligt. Om det finns bevis för det får vi återkomma till detta.

Poängen är att ha en allmän högskolebehörighet. Folkpartiet anser att studentexamen bör återinföras som en grundläggande högskolebehörighet och att, förutom denna grundläggande behörighet, fria antagningsregler, bör utformas.

40–50 års högskolepolitik dominerad av Socialdemokraternas uppfattning om hur man motverkar snedrekrytering har misslyckats. Det är inte mindre snedrekrytering till högre utbildning i dag än det var för 30–40 år sedan.

Anf. 26 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Om vi helt kort ska diskutera snedrekryteringen kan jag säga att vi hela tiden har diskuterat med utgångspunkt i de verktyg som vi har utformat i tron att vi ska kunna komma åt den sociala snedrekryteringen. Vi har diskuterat detta med utgångspunkt i studiestödssystemet och antagningssystemet men vi har väldigt sällan och alldeles för lite diskuterat det med utgångspunkt i det inre livet på universitet och högskolor. Det handlar då om attityder, traditioner, pedagogiska metoder, sättet att bemöta den student som kommer in på universitet och högskola utan studietradition och akademiska traditioner från familjen. Vad jag i mitt huvudförande menade var att det är väldigt viktigt att diskutera just utifrån pedagogiska metoder inom högskolan.

Jag tror att det här har att göra mer med attityder och dolda läroplaner – ett begrepp som vi lärt oss när det gäller grundskolan och gymnasieskolan – än med antagningssystem och studiestödssystem. Det är ju väldigt lätt för oss politiker att diskutera med utgångspunkt i politiska beslut. Värre blir det när vi ska gå in på de underliggande attityderna, något som vi haft med som en erfarenhet i diskussionerna om jämställdhet. Det är här som svårigheten finns när det gäller att komma åt och förändra saker.

Anf. 27 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Majléne Westerlund Panke oroar sig här väldigt mycket för snedrekryteringen och talar bl.a. om att man bör komma med kon-

kreta förslag till åtgärder. Själv ger hon dock inga förslag. Jag kan inte låta bli att undra här. Vi centerpartister har lämnat ett förslag till socialdemokraterna om att göra en studiesocial utredning. Där blev svaret nej men det är kanske läge nu att säga att det är dags att ta nämnda utredning. Där kan vi kanske påverka snedrekryteringen. Därför undrar jag hur Majléne Westerlund Panke ser på den saken.

Vi tycker att det är viktigt att studenterna sätts i centrum. Studentkårerna har krav på ökad kvalitet. De vill ha forskarresurser, doktorandtjänster och lärare.

Majléne Westerlund Panke talar här om att fler studenter ska få utbildning. Vad vi säger är att fler studenter behöver få en god utbildning och att det ska vara hög kvalitet. Jag skulle vilja veta hur socialdemokraterna ser på detta.

Anf. 28 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Jag lyssnade faktiskt uppmärksamt på Birgitta Sellén när hon kom in på diskussionen om dimensioneringen av högskoleplatser. Jag märkte nämligen plötsligt att det jag har upplevt som Centerns grundinställning, som vi delade under förra mandatperioden – att möjliggöra för fler studenter att få plats på högskolan genom en mycket snabb utbyggnad – plötsligt började ifrågasättas från centerhåll.

Man talade om att de 500 miljoner kronor som var avsatta i budgeten och som vi ska diskutera i ett annat sammanhang kanske skulle satsas på kvaliteten snarare än på nya platser. Själv ser jag inte det sammanhanget som särskilt absolut – dvs. att en utbyggnad med ytterligare platser skulle innebära försämrad kvalitet. Men nog var det en gir, Birgitta Sellén, när det gäller Centerns grundinställning till en utbyggnad av högskolan, eller har jag helt fel?

Anf. 29 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! När det gäller de 500 miljoner kronorna refererade jag till vad studentkårerna sade om hur man tyckte att de pengarna borde användas. Det var vad jag sade i det sammanhanget.

Jag tycker inte att jag kan stå bakom detta med att vi har gjort en gir. Vi talar väldigt mycket om kvalitetshöjande åtgärder i utbildningen och vi har faktiskt 10 000 fler platser i vårt förslag. Vi har satsat 1,2 miljarder på ökad forskning osv. Vi satsar också på bättre studiemedel. Jag kan inte låta bli att återkomma till ESO-studien. Jag har läst hela studien, inte bara rubriken. Det står där: Problem inom högskolan kan ju bero på faktorer som studiestöd.

Kanske är anledningen till snedrekryteringen att studiestödet inte är utbyggt så som det bör vara. Därför skulle jag gärna vilja ha svar på frågan om hur Majléne Westerlund Panke ser på den aspekten.

Anf. 30 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Jag har förmånen att vara ordförande i KY-kommittén, som leder försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning. I dag har vi 12 000 studenter i försöksverksamheten. De läser på samma finansiella villkor som högskolestuderande. När det gäller kvalificerad yrkesutbildning har vi lyckats rekrytera grupper som högskolan aldrig lyckats rekrytera. Väldigt många av dem är unga män från yrkesinriktade pro-

Prot.

1999/2000:107

11 maj

Vissa högskolefrågor

gram på gymnasieskolan och många är invandrare; detta trots att man läser med län.

Det här gör att vi har börjat fundera lite grann på studiestödet och dess roll för social snedrekrytering. Här har vi ju grupper inne i verksamheten. Men när man frågar de här studenterna visar det sig att det är helt andra saker som gjort att man har satt sig i skuld för att studera två, ibland tre år inom kvalificerad yrkesutbildning. För det första kan man läsa på hemorten. För det andra är man övertygad om att få jobb direkt efter genomgången utbildning. För det tredje, och kanske inte minst väsentligt, gör utbildningens längd och innehåll att man är villig att sätta sig i skuld för att få en kvalificerad eftergymnasial utbildning.

Vi får kanske tänka ett par gånger till kring studiestödets roll i sammanhanget.

Anf. 31 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag hörde att Majléne Westerlund Panke talade om att målsättningen var att 50 % av ungdomarna skulle gå på högskolan. Jag kan inte låta bli att förena det med den erfarenhet av KY-utbildningen hon berättar om. Det är faktiskt väldigt många som går den. Kan man tänka sig att det faktiskt är ett problem att vi inte får fler att skaffa sig högskoleutbildning därför att högskolan inte erbjuder det utbud som möter ungdomarnas intresse och behov?

Jag vill ta det exempel jag tog tidigare, som stämmer överens med den ESO-rapport som många av oss har nämnt i dag. Men vi har två problem. Majléne Westerlund Panke tillhör det parti som gärna vill toppstyra, själv tillhör jag den grupp som gärna vill se individens behov och vilja. Men här förenar vi oss i exemplet runt läkarutbildningen, en spetsutbildning som väldigt många ungdomar vill gå och har behörighet till. Vi har också ett stort behov i samhället, som Majléne Westerlund Panke och hennes parti egentligen skulle vilja tillfredsställa, nämligen att vården får fler läkare. Likväl ordnar man inte fler platser än som har gjorts, så att vi inte har en chans att tillgodose det behov som finns. Hur ser Majléne Westerlund Panke på det?

Anf. 32 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Allra helst hade jag velat diskutera begreppet spetsutbildning, som Yvonne Andersson använde i sitt inlägg och definierade som läkarutbildning. Jag har nog en liten annan definition på vad spetsutbildning är, men jag ska inte gå in på det nu.

Läkarutbildningen är naturligtvis en utbildning som dels är nödvändig, precis som Yvonne Andersson säger, dels har den gått i vågtoppar och i vågdalar, lite grann beroende på hur man har ansett att behovet har sett ut. Just nu är vi uppe på en vågtopp igen. Vi behöver fler läkare. Detta beroende på att vi t.ex. har stora pensionsavgångar. Nu börjar även läkarnas fackliga organisation säga att vi behöver fler läkare. Men vi har ju faktiskt varit nere i vågdalarna, där samma organisation har påpekat att man inte behöver utbilda lika många läkare.

Men om man ska se tendenser när det gäller tilldelning av platser, Yvonne Andersson, har faktiskt antalet platser på läkarutbildningarna ökat under de senaste åren. Just nu är vi väl alla besjälade av att möta den stora millenniekrisen, som inte var datorer utan 40-talisternas uttåg, för

att göra ett lite skämtsamt inlägg. När det gäller läkarutbildningen börjar man väl inse att det finns behov.

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Vissa högskolefrågor

Anf. 33 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag är glad att Majléne Westerlund Panke tillstår detta. Men jag har själv fått del av Landstingsförbundets utredningar och de visar fram till år 2020 att vi inte har en chans att uppfylla behovet ens med de planer som finns. Det är en ytterst liten ökning som vi får i år om man jämför med behovet.

Jag gillade den öppna framställning Majléne Westerlund Panke gjorde, att vi skulle se både svaga och starka delar i ESO-rapporten. Det tycker jag är en bra och problemlösande attityd till en rapport. Men då tycker jag också att man kan förvänta sig att den sittande majoriteten, med socialdemokrater och stödpartierna, ska tillstå när det finns svaga punkter, ska tillstå att vi här behöver ta ett grepp och se över detta. Där känner jag, efter den debatt vi har fört i dag, att det lite grann finns ett slags försvarsmekanism. Man ska till varje pris tala om hur bra man är.

Jag tycker att det vore bättre och skulle ge mer av engagemang och kreativitet om vi vågade se var problemen finns och om vi var beredda att lösa dem för funktionshindrade, när det gäller läkarproblematiken och att ta tag i de svårigheter som finns med att det är alltför få utbildningar i relation till ungdomarnas behov också när man ser till innehållet.

Anf. 34 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Jag har i mitt anförande och även i mina repliker försökt att måla upp den stora övergripande problematiken när det gäller en högskola uppbyggd och förändrad för att möta de nya krav som det nya samhället ställer. Yvonne Andersson nämner delar av den problematik som finns, detaljer som läkarutbildning, funktionshindrade studenter osv. Men som jag ser det är att ta tag i funktionshindrade studenter situation en del av det stora greppet, nämligen att öppna högskolan för fler grupper, att inte omöjliggöra för någon att gå på högskola. Jag vill lyfta in det i det sammanhanget.

Jag talade även om att en högskola, och högskolepolitiker också för den delen, måste vara lyhörd för samhällets behov. I det sammanhanget ser jag behovet av fler läkare som en del. Per Bill tog upp behovet av civilingenjörer som en del. Men det handlar just om att ha en högskola som är lyhörd för de behov som finns i samhället.

Eftersom det trots frigörelse från staten faktiskt är vi politiker här i denna kammare som beslutar om fördelningen av medel är det också viktigt att vi prioriterar de behov som är störst och var medlen ska satsas.

Anf. 35 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Majléne Westerlund Panke sade i inledningen av sitt anförande att det som karakteriserar utvecklingen just nu är snabbheten. Det tror jag är en bra beskrivning av hur man uppfattar situationen. Det gäller naturligtvis också utvecklingen av universitet och högskolor och inte bara samhället runt omkring. Kanske är det snabbheten i utvecklingen som har varit problemet.

De många nya utbildningsplatserna i grundutbildningen har alltså kommit till under de senaste åren, och alla är överens om att de behövs.

Många har citerat ESO-rapporten. Det mest uppseendeväckande i rapporten som kom därifrån tycks vara att Sverige i jämförelse med de andra länderna hade relativt få högskoleutbildade. Alla var överens om att det var en brist. Då är det väl bra att vi har byggt ut antalet platser. Alltså ingen oenighet där.

Men det här skedde kanske för snabbt. Vi får påminna oss att det skedde under en period när vi hade en svag ekonomi. Vi fick lov att hålla med pengarna. Så var det för några år sedan. Och det var hög arbetslöshet. Självklart är det god politik att i tider av hög arbetslöshet öppna möjligheter i landet att studera.

Men förberedelserna för den reformen, för utbyggnaden av grundutbildningar på högskolor och universitet hanns inte med riktigt. Man kan kanske tala om underlåtenhetssynder under 80-talet, som Majléne Westerlund Panke också nämnde. Man skulle naturligtvis ha förberett sig bättre genom att se till att man hade en tillräckligt stor och kompetent lärarkår ute på universitet och högskolor som kunde ta hand om de nya kullarna.

Man skulle ha sett till att man fick en förändring i universitets och högskolors sätt att undervisa eftersom det kom in nya studerandegrupper. Om 50 % av dem som lämnar gymnasiet ska börja på högskolan så kommer vi att få en heterogen studerandegrupp, och de gamla undervisningsmetoderna kommer inte alls att kunna fungera. En ny pedagogik borde alltså ha utvecklats, men det har inte kunnat ske i god tid. Det arbetet kommer nu lite grann i efterhand, och där är väl huvudproblemet.

Utbyggnaden fortsätter. Alternativet att man inte skulle ha gjort utbyggnaden eller att vi ska stoppa den tror jag inte är särskilt tilltalande, utan det gäller att så snabbt som möjligt få i gång forskarutbildningen och öka den ytterligare. Regeringen har anslagit medel för att öka antalet doktorandtjänster, som det i första hand gäller.

Omställningen av universitet och högskolor ser totalt olika ut beroende på om det är ett av de gamla stora universiteten man talar om, eller om det är en av de nya små och medelstora högskolorna.

De stora universitetens problem är naturligtvis omställningen i ett samhälle som utvecklas snabbt. Universiteten har inte, om vi ser historiskt på det, karakteriserats av något slags snabbhet i omställningen utan har snarare varit ganska tröga traditionsbärare. Där har vi nu fått en omorganisation med kraftfullare styrning av universiteten. Vi kan förvänta oss att de nya styrelserna med lite hårdare nypor kan göra inte bara utbyggnad av universiteten, utan också rationaliseringar och viktiga förbättringar.

De små och medelstora högskolorna måste få resurser. Där är naturligtvis kompetensen ett problem, eftersom landet förfogar över för få forskarutbildade än så länge. Det går inte att lösa snabbt. Tiden måste ha sin gång. Men jag tror att vi är överens om att man bör satsa starkt på forskarutbildningen för att komma i kapp.

Det finns också andra saker som behöver till. Vi behöver öka rörligheten på universiteten så att vi får en rörlighet i lärar- och forskarkåren. För närvarande har man i stort sett tillsvidareförordnanden på alla de här gamla tjänsterna – professorer och lektorer. De dominerar helt. Det är naturligtvis inte särskilt lyckat att ha den situationen på ett universitet och en högskola, där man i stället skulle flytta på sig, byta och vara ute i

internationell verksamhet. Man kanske också borde vara ute i företag en viss period och sedan komma tillbaka osv. Den flexibiliteten bör komma tillbaka.

Rörligheten för studenter är viktig, i synnerhet nu när vi snart har 40 olika högskolor. Då är det naturligtvis viktigt att en student som vill ha en viss utbildning kan flytta på sig och studera ett tag vid en viss högskola, sedan åka i väg till en annan osv. "Studieort" kanske inte är något bra begrepp för den framtida synen på var man ska befinna sig när man studerar. Många har väckt motioner om rörligheten internationellt, dvs. att studenter ska få möjligheter att åka utomlands och studera vid andra universitet och högskolor. Det är utmärkt, men man har missat behovet av rörlighet inom landet – och inom Norden, naturligtvis.

Jag ska kort säga några ord om de tidigare inläggen.

Kalle Larsson från Vänsterpartiet tog upp frågan om näringslivet. Det förstod jag inte riktigt – att näringslivet skulle ha för stort inflytande på universiteten. Det är en originell syn i en tid när vi alla efterlyser en större samverkan mellan universitet och högskolor och små och stora företag ute i samhället. Kalle Larsson kanske kan utveckla detta.

Birgitta Sellén tog upp frågan om utbyggnaden. Där har Centern en lite speciell syn. Man vill sätta klackarna i marken och inte utöka antalet grundutbildningsplatser, om jag har förstått rätt. Är det inte så? Nej, då har jag missuppfattat den punkten.

Däremot är vi eniga – Miljöpartiet och Centern – när det gäller distansutbildningen. Den kommer att vara en väldigt viktig del av utbildningen just med tanke på regionalpolitiken och tillgången till högre utbildning ute i glesbygden.

Men jag delar inte alls Centrerns syn på distansutbildningsmyndighetens framtid och att det skulle bli en separat högskola av detta. Jag tror att det är viktigt att myndigheten får behålla den uppgift som den har nu, nämligen att vara ett centrum som stimulerar och utvecklar distansutbildningens teknik och pedagogik vid de existerande högskolorna och universiteten.

Ulf Nilsson har lagt tonvikten vid att bråka på regeringen, och därmed också på Miljöpartiet och Vänstern gissar jag, när det gäller centralstyrningen av universitet och högskolor. Det tycker jag är djupt orättvist, eftersom vi väl aldrig någonsin i högskolornas historia har haft så mycket frihet som nu. Vi har ju också en minister som ideligen säger att man vill decentralisera beslutsfattandet och att besluten ska ligga ute på högskolor och universitet – dem som de berör. Medlen för forskning ska handhas av forskarna själva i majoritet i Vetenskapsrådet, i forskningsråden osv.

Vi har varit väldigt försiktiga här i riksdagen med att göra sådana här styrningar. Men låt mig ta ett konkret exempel på det som Ulf Nilsson tog upp. Det gäller fördelningen av grundutbildningsplatser, där studenterna själva ska kunna välja. Det låter bra, men jag tror att det är illa genomtänkt om man ska ha detta som metod i en period när man håller på att bygga upp nya högskolor. Vad blir studentvalet värt med en högskola som man inte vet någonting om – en nystartad högskola? Och hur går det om alla de som skulle vilja komma till ett visst stort, traditionellt universitet skulle komma dit? Jag bor själv i Uppsala. Det är en trevlig stad, men skulle alla flytta dit så blev det ingen trevlig stad längre.

Prot.

1999/2000:107

11 maj

Vissa högskolefrågor

Per Bill tog upp en central fråga. Det gäller universitetens frihet. Jag tror att vi båda värnar universitetens frihet, och regeringen gör så också. Jag tycker till skillnad mot Per Bill att det är viktigt att universitet och högskolor verkligen har sin frihet garanterad av staten. Det är alltså mycket viktigt att riksdag och regering håller i ansvaret och kan garantera den friheten. I samma ögonblick som vi släpper taget om universitet och högskolor släpper vi också möjligheten att garantera friheten. Jag tror att det kan gå bra något år, i synnerhet om man har en fin sponsor vid något stort företag. Men att sedan successivt bli beroende av ett par företag i stället garanterar knappast den friheten, och framför allt inte öppenheten när det gäller utvecklingen i framtiden. Universitets och högskolors frihet tror jag alltså garanteras bäst av att staten tar sitt ansvar och ser till att friheten verkligen behålls, att pengarna kommer dit, att besluten fattas ute på stället och att forskarna själva avgör vilken forskningsinriktning som ska tas.

Jag känner trycket av den frågestund som närmar sig, och jag får kanske avsluta mitt anförande där.

(forts. 5 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.58 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

4 § Frågestund

Anf. 36 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Nu följer frågestunden. Följande statsråd kommer att delta: jordbruksminister Margareta Winberg, kulturminister Marita Ulvskog, försvarsminister Björn von Sydow, näringsminister Björn Rosengren och finansminister Bosse Ringholm.

Jordbruksministern besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde inom regeringen. Frågor till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Stödreglerna för ekologiskt jordbruk

Anf. 37 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Herr talman! Jag har en fråga till Margareta Winberg. Den gäller stödreglerna för ekologiskt jordbruk. Såsom det har kommit oss till känna i Miljömålskommittén gynnar de vallodling på bekostnad av naturbetesmarker. Biologisk mångfald är ett viktigt mål som vi har ställt oss bakom

i riksdagen. Det är också föremål för en utredning om hur vi ska närma oss detta så att inte antalet arter av växter och djur minskar.

Såväl från Hushållningssällskapet i Jönköping som från de ekologiska odlarna och från Länsstyrelsen på Gotland har det framkommit att ett stödsystem där man räknar arealenhet vall per djurenhet leder till att man i flera fall sår vall på naturbetesmark. På så vis försvinner det vi vill bevara.

Jag undrar om jordbruksministern är beredd att göra något åt detta.

Anf. 38 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Den fråga som Karin Svensson Smith tar upp är uppmärksammas. Det är en mycket allvarlig fråga. Senast i dag fanns det i någon av våra stora tidningar en lista över hotade arter. De är ganska många, nämligen ungefär 4 000. De har en osäker framtid i Sverige. Detta är värt att ta på mycket stort allvar. Det har sin grund i utvecklingen inom jordbruket. Det som tidigare var ängs- och hagmark har till stor del ersatts av åker. Här spelar naturligtvis vallodlingen också in. Vallodlingen är ju numera också ett ganska stort och omfattande stödberättigat område i Sverige.

När det gäller ekologisk odling har vi för ungefär ett år sedan antagit ett nytt program i EU för den kommande sexårsperioden. För svensk del betyder det att den ekologiska odlingen kommer att bli mycket större. Vi har haft ett mål på 10 %. Nu kommer vi att gå upp till ett mål på 20 % år 2005. Jag hoppas att vi där kan möta och tillgodose det Karin Svensson Smith tar upp så att dessa farhågor inte blir besannade.

Anf. 39 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Herr talman! Innebär detta att jordbruksministern är beredd att vidga begreppet när det gäller det arealunderlag per djurenhet som man måste ha för att kunna få ut det här stödet till ekologisk odling? När stödet utformades var det säkert avsett så att man skulle ta mark i anspråk som nu används för sädesproduktion, vilket vi har överskott på. Flera av dessa meddelar att som stödet praktiskt är utformat kommer det att innebära att man använder naturbetesmarkerna, där vi har merparten av de hotade arterna, och sår vall på dem. Den gamla hagmark man planterat vall på kan man inte återfå. De växter och djur som fanns där försvinner för gott.

Anf. 40 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Om de här farhågorna som Karin Svensson Smith tar upp också finns när det gäller det nya miljöprogrammet, är jag beredd att se över det. Man ska också komma ihåg att det innebär en ganska omständlig procedur att se över detta. Det innebär väldigt mycket kommunikation och förhandlingar med Bryssel. Men om det är så hotat som Karin Svensson Smith ger uttryck för, är jag naturligtvis beredd att titta på detta.

Prot.

1999/2000:107

11 maj

Frågestund

Vägverket Produktion

Anf. 41 LARS BJÖRKMAN (m):

Herr talman! Jag ställer min fråga till näringsminister Björn Rosengren. Den har sitt ursprung i ett uppdrag som regeringen har gett till revisionsfirman Öhrling Coopers angående en utredning och analys av verksamheterna kring Vägverket Produktion. Enligt tidningsuppgifter pekar slutsatsen i den utredning som har presenterats tydligt på att verksamheterna bör omvandlas från att i dag drivas i verksform till att drivas i bolagsform.

Slutsatsen i den här rapporten kan understrykas av att i gårdagens Västerbottens-Kuriren säger Vägverket Produktion Norr att man själv betraktar sig som oprofessionell i branschen och därför drar ned på verksamheten och permitterar folk.

Min fråga är då: Är näringsministern beredd att i propositionsform följa rådet som har kommit från utredarna Öhrling Coopers att bolagisera för att på sikt även privatisera verksamheterna i Vägverket Produktion?

Anf. 42 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Jag är väl medveten om denna utredning och detta förslag. Frågan bereds nu inom Regeringskansliet. Sedan får vi se var vi landar.

Fastighetsskatten

Anf. 43 MATS ODELL (kd):

Herr talman! Jag har en fråga till finansministern. I går demonstrerade tusentals oroliga småhusägare och bostadsrättsinnehavare här utanför riksdagen på Mynttorget. Det de demonstrerade mot var naturligtvis den fastighetsskattebomb som i detta ögonblick tickar i vårpropositionen. Om ingenting händer kommer det att bli en höjning med 8 miljarder kronor.

Nu säger finansministern och biträdande finansministern lugnande att det inte kommer att bli så här mycket. Vi kristdemokrater och andra partier i oppositionen har ju redovisat hur vi vill frysa det här och avsatt pengar till det. Men vi har fortfarande inte fått något besked från finansministern här i kammaren. Det har inte heller alla dessa oroliga boende.

Därför vill jag fråga finansministern igen. Om det inte blir en höjning på 8 miljarder, hur stor blir då höjningen?

Anf. 44 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Det är en fråga som har ställts ett stort antal gånger. Samma svar lämnas till Mats Odell. Regeringen avser att återkomma i budgetpropositionen i september månad med ett svar på den frågan. Jag antar att Mats Odell känner viss respekt för kammarens arbetsrutiner. Det är i september månad som budgetpropositionen lämnas. Därför kan jag inte ge något svar nu i maj månad.

Mats Odell talar om fastighetsskatten, och då vill jag erinra om att fastighetsskattens andel av våra boendekostnader bara är mellan 5 % och

10 % av de totala boendekostnaderna. Man ska inte överdriva dess betydelse i sammanhanget.

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Frågestund

Anf. 45 MATS ODELL (kd):

Herr talman! Jag märker nu att finansministern redan börjar bagatellisera den höjning som man planerar och säger att detta i själva verket inte är så allvarligt för de boende. Vi vet ju att ovanpå fastighetsskatten, som har höjts kraftigt och som man nu planerar att höja ännu mer, ligger förmögenhetsskatten för många, inte minst för pensionärer som har byggt ett eget hem och amorterat ned sina lån.

Jag ska hjälpa finansministern på traven här. Jag förstår att han kanske inte har finjusterat exakt hur mycket det blir. Men blir det över eller under 5 miljarder kronor? Vad tror finansministern själv?

Anf. 46 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Jag tackar för de ledande frågorna. Jag kan svara på ett lika ledande sätt. När jag lämnar en sakupplysning till Mats Odell, att av boendekostnaderna utgörs ungefär 5–6 % av fastighetsskatten för en vanlig hyresgäst och kanske 8–9 % för den som bor i småhus, säger han att jag bagatelliserar frågan. Jag lämnar en sakupplysning. Jag tror att var och en inser att fastighetsskatten inte är den största kostnaden för boendet. Regeringen avser att återkomma i september, Mats Odell. Jag tror att det är dags att acceptera riksdagens arbetsformer.

Finansieringen av trafiken över Öresundsbron

Anf. 47 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Jag har en fråga till Björn Rosengren. Regeringen och dess företrädare brukar då och då framhålla att man vill driva en politik som gör att hela Sverige ska kunna leva och utvecklas. Det tycker vi i Centerpartiet är väldigt bra, och det driver vi också. Vi lägger fram konkreta förslag här i kammaren för att skapa förutsättningar för livskraft i hela landet.

Bekymret för oss, och jag tror för de flesta som följer regeringens politik på olika områden, är att vi har svårt att se att det finns en ambition hos regeringen att leva upp till den här devisen om att hela landet ska leva.

Vägnätet runtom i landet förfaller, men inga mer pengar anslås i budgeten. Björn Rosengren pratar om pengar men det kommer ingenting i budgeten. Nedsättning av arbetsgivaravgiften i inlandet har också försvunnit.

Nu senast föreslår regeringen att riksdagen ska godta att tågtrafiken i hela landet ska vara med och betala Öresundsbron. Därmed går också regeringen ifrån den ursprungliga tanken att det är trafiken över bron mellan Malmö och Köpenhamn som också ska betala bron.

Vad säger Björn Rosengren till människorna i Norrbotten och övriga landet när de tycker att det inte är rimligt att t.ex. Tågkompaniet, som nu tagit över nattågstrafiken till Norrland och som verkligen vill göra en bra trafik, ska betala mångmiljonbelopp i höjda banavgifter för att finansiera Öresundsbron?

Anf. 48 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Får jag börja med att göra det konstaterandet att banavgiften för finansieringen av tågtrafiken över Öresundsbron handlar om 15 kr per sovrvagnsbiljett till Luleå. Det innebär alltså att en sovrvagnsbiljett kostar ungefär 900 kr och på detta kommer att läggas ca 15 kr.

Det ska ställas i perspektiv till att bygga Botniabanan, som är till för Norrland och Norrlands inland och som spelar en stor roll. Om den skulle finansieras på samma sätt, som nu finansieras via skattsedeln, skulle det bli 300 kr per biljett. Detta är en solidaritet som verkligen gynnas av de norrländska länen och dess inland.

Anf. 49 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Jag kan inte förstå att Björn Rosengren bagatelliserar det och säger att det är några kronor på en biljett. Det är ju att i efterhand ändra villkoren som många reagerar mot. Och det är inte bara Tågkompaniet, det är också BK Tåg, A-Train som driver Arlandabanan och andra som får vara med och betala det här.

Det är ju att gå ifrån avtalet som från början byggde på att trafikanterna och tågen som trafikerar bron ska betala. Jag förstår verkligen att man är upprörd över att villkoren i efterhand ändras.

Jag skulle gärna vilja ha ett lite tydligare besked från näringsministern. Han har ju tidigare lovat att se över det här. Har man nu sett över det här och konstaterat att det är så lite att det inte gör någonting? 10–15 miljoner för ett litet bolag som Tågkompaniet är naturligtvis väldigt mycket pengar som man tvingas lägga ut på resenärerna.

Det är en orättvis politik som missgynnar möjligheterna att få hela Sverige att leva. Jag är förvånad över att näringsministern bagatelliserar det så till den grad.

Anf. 50 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Jag bagatelliserar inte, jag försöker att uttrycka fakta. Det är faktiskt så att alla skattebetalare i Sverige är med och betalar transportstödet. Det kostar 120 miljoner kronor. Alla svenskar är med och betalar, via skattsedeln, Botniabanan som kostar över 10 miljarder. Om man skulle finansiera och ta på samma sätt som man har gjort när det gäller Öresundsbron skulle det bli 300 kr på biljetten. Då tycker jag inte att det är orimligt, och jag har också sett över detta, att man får en kostnad på 15 kr.

När det gäller vägarna vill jag också säga – även om man alltid kan säga att det inte är tillräckligt – att vi under den här treårsperioden lägger på ytterligare ca 2 miljarder där vi i första hand ska koncentrera oss på drift och underhåll.

Barnäktenskap

Anf. 51 HILLEVI LARSSON (s):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till jämställdhetsminister Margareta Winberg angående barnäktenskap.

Det här är ju ett problem som framför allt drabbar unga flickor med invandrabakgrund. En del av dem tillåts gifta sig ända ned till 15 år. Det

förekommer också att de skickas utomlands av sina föräldrar för att gifta sig där och återkommer som gifta, och detta accepteras av svenska myndigheter.

Jag tycker att det här är ett fruktansvärt slag mot jämställdheten. Det är ju en form av kvinnoförtryck att det här sker. Det är också allvarligt att de här flickornas skolgång hindras, att de hindras från att fullfölja sin skolgång. Det här sker ju också ofta innan de är mogna nog att självständigt fatta sådana här livsavgörande beslut.

Sedan är det dessutom ett hinder mot integrationen. Om flickorna inte fullföljer sin skolgång och inte kommer ut i arbetslivet så integreras de inte i samhället. Det ökar också invandrarfientligheten eftersom det ju skapar fördomar även mot de invandrare som inte tillämpar barnäktenskap. Och det är ju trots allt ett fåtal som ägnar sig åt barnäktenskap.

Det är naturligtvis svårt att göra något åt det. Men man kan t.ex. tänka sig att straffa de föräldrar som gör sådant här, att upplösa barnäktenskap och att införa enhetliga regler, dvs. ta bort 15-årsgränsen.

Min fråga är om regeringen har uppmärksammat det här problemet och i så fall vad man kan tänka sig att göra.

Anf. 52 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Det som Hillevi Larsson tar upp är både svårt och väldigt angeläget att komma till rätta med. Jag är väl medveten om de saker som hon tar upp. Regeringen i sin helhet är det också. Vi funderar på hur vi ska kunna komma till rätta med det.

Min uppfattning är att den som kommer till Sverige är skyldig att följa svenska lagar. Det är min grundinställning. Därav följer att man t.ex. när det gäller äktenskap inte bör tillåta barnäktenskap, som Hillevi Larsson beskrev.

Jag delar också uppfattningen att detta blir ett hinder mot integration därför att man utmärker sig så, och det kan också bli en grogrund för rasism och främlingsfientlighet.

Men vi är uppmärksammade på det. Jag har ingen lösning som jag kan presentera i dag. Men jag hoppas att vi så småningom kan presentera en sådan för riksdagen.

Anf. 53 HILLEVI LARSSON (s):

Herr talman! Jag tackar så mycket för svaret. Men jag tror nog att man måste komma fram till lite mer konkreta åtgärder. Det räcker inte att man är medveten om problemet.

I dag är det ju ofta så att man ser mellan fingrarna därför att man helt enkelt känner sig maktlös, t.ex. när flickor kommer hem i 13–14-årsåldern och är gravida. Då är det naturligtvis en maktlöshet. Ska man då upplösa äktenskapet? Vad ska hända med flickorna? Vad ska hända med deras barn?

Jag förstår problemen, men det är viktigt att sända ut signaler om att föräldrarna ska straffas. Det är de som ser till att äktenskapen ingås. Äktenskapen ska upplösas och det måste bli enhetliga regler för svenskar och invandrare. Det är några förslag.

Jag hoppas att regeringen tar med sig de här förslagen och fortsätter att fundera kanske även på andra förslag.

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Frågestund

Anf. 54 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Javisst lyssnar vi och tar med oss de förslagen.

Jag kan ge ett annat exempel på hur kulturella skillnader har gjort att de som har kommit till Sverige inte får fortsätta att bedriva de kulturella traditionerna. Jag tänker på könsstympning som ju är en kulturell sedvänja i vissa länder i Afrika. Men där har vi i Sverige sagt att vi inte tillåter det. Vi har i lag förbjudit det, och det är inte heller tillåtet för en flicka att fara från Sverige till sitt hemland för att utföra den här operationen. Operation är kanske ett för fint uttryck, för det är oftast något helt annat det handlar om.

Det är ett exempel som visar att vi successivt kräver att de som kommer till vårt land också ska följa vårt lands lagar. Vi ska se över också detta som Hillevi tar upp.

Transport av farligt gods

Anf. 55 KENNETH LANTZ (kd):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga om transporter av farligt gods. Av frågans karaktär är det osäkert för mig själv vem jag egentligen ska ställa den till – om den berör finansministern, näringsministern eller försvarsministern. Jag väljer att ställa den till försvarsministern.

Godsmängden ökar och folkmängden likaså. Järnväg, båt och bil trafikerar ofta befolkningstäta områden. I sommar öppnar dessutom Öresundsbron.

Med anledning av detta vill jag ställa en fråga. Transporter av farligt gods kontrolleras och bevakas av flera olika departement. Jag upplever tillsammans med många andra detta som en svaghet. Då undrar jag: Vad har regeringen gjort för att vi som bor utmed trafikstråken, t.ex. vägar och Öresundsbron, ska känna oss lugna och trygga när det gäller den kontroll som rätteligen kan utkrävas?

Anf. 56 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Det är riktigt att ansvaret är uppdelat på olika myndigheter. Regler för farligt gods är dessutom i långa stycken reglerade genom EU-föreskrifter eftersom de är gränsöverskridande.

Jag kan nämna att när det gäller konsekvenserna av olyckor på järnväg har Banverket och Räddningsverket inlett ett undersökningsarbete som syftar till att se om det går att göra mer när det gäller att förbättra transporterna på järnväg.

Ett problem som gäller järnvägstransporter är att järnvägarna går där samhällen har kommit att byggas. Det är bekymmersamt, och det får man påverka bl.a. när man gör nyanläggningar. Det finns ju ett aktuellt ärende som gäller frågan om genomfarten kring Umeå.

Jag vill understryka att när det gäller järnvägar menar man att mycket än så länge pekar på att de järnvägsvagnar som används i allmänhet klarar de påfrestningar som de utsätts för. Självfallet går det att göra förhållandena bättre.

Anf. 57 KENNETH LANTZ (kd):

Herr talman! Låt oss ta ett praktiskt exempel.

Om en incident sker i anslutning till vatten och järnväg, och där det också finns väg, vem är det som i sista hand ansvarar för att det blir en bevakning över området och som tar ansvar för att skydda folket?

Jag upplever det som en stor svaghet när man säger att det är flera olika departement. Borde inte allt detta läggas samman? Det kan läggas på Räddningsverket eller på ett av departementen så att vi konkret kan känna att det finns ett departement eller en myndighet som i framtiden verkligen ansvarar för säkra transporter av farligt gods.

Anf. 58 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! När det händer en olycka är ansvarslinjerna entydiga och fungerar. Det är den s.k. räddningsledaren, som vanligtvis är en chefstjänsteman inom den kommunala räddningstjänsten, som utrustad med långtgående befogenheter leder och samordnar alla samhällets insatser.

Enligt min åsikt har de stora olyckor eller tillbud vi haft inte visat att det finns några brister på den punkten. Problemen och utmaningarna ligger, enligt min åsikt, mest i samhällsplaneringen, dvs. dragningen av järnvägar och – i kanske något mindre mån – vägar och analyser av vad som kan hända om det blir olyckor och t.ex. gasutflöden. Men den akuta ledningskedjan fungerar, och enligt min åsikt fungerar den väl, i vårt svenska system.

Försök med regionalisering av kulturverksamheten

Anf. 59 LARS HJERTÉN (m):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till kulturminister Marita Ulvskog. Det är en fråga av mer principiell natur.

Det pågår ju försöksverksamhet med en regionalisering av kulturverksamheten i Sverige. I de regioner där detta äger rum går hela statsbidraget till regionen som fördelar det till olika kulturinstitutioner, tillsammans med de regionala pengarna.

Jag skulle vilja ha ett svar från kulturministern. Jag har hört att kulturministern för en tid sedan yttrade sig i den här frågan. Hur ser kulturministern på de försök som bedrivs just nu?

Anf. 60 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Herr talman! De regionala försöksverksamheterna i stort bedrivs i fyra regioner. I tre av dem är kulturen involverad. Det gäller Skåne, Kronobergs län och Gotland. Vad gäller situationen i Skåne tror jag att vi alla är ganska väl informerade om att kulturen har vissa problem i den regionala försöksverksamheten.

Det är sådant som Kulturrådet naturligtvis mycket noga följer för vår räkning inför den utvärdering som ska göras av försöksverksamheten.

Vi lägger inte ut riktigt hela statsbidraget till regionerna. En del av kulturpengarna har vi behållit därför att de inte passar in i den regionala försöksverksamheten om vi i möjligaste mån ska upprätthålla de nationella kulturpolitiska målen.

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Frågestund

Jag hoppas att utvärderingen kan ge ett bestämt svar på frågan om de nationella målen har kunnat upprätthållas även med dessa restriktioner i t.ex. Skåne, men också i de andra försökslänen. Jag är orolig på en del punkter.

Tack.

Anf. 61 LARS HJERTÉN (m):

Herr talman! Jag tackar kulturministern för svaret på min fråga.

Jag är också orolig eftersom jag är intresserad av en nationell kulturverksamhet. Därför är det tveksamt att fortsätta på den här linjen när försöksperioden är över. Man får inte plöttra sönder kulturen i alltför små delar, då blir det inget av den. Det gäller att upprätthålla de mål som vi i stort sett är överens om.

Jag avvaktar också den utvärdering man gjort. Jag kan nog, precis som kulturministern, konstatera att man redan i dag kan uttala en viss oro.

Anf. 62 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Herr talman! Jag tackar för stödet från Lars Hjertén. Jag tror att många av oss som, i likhet med Lars Hjertén, har sysslat med folkbildande verksamhet har praktiska erfarenheter av att vi faktiskt har en sammanhållen nationell kulturpolitik och att den är väldigt värdefull – kanske särskilt för de regioner som inte är så starka i sig själva. En solidarisk omfördelning kan ske om man har kulturpolitiken på en nationell nivå.

Försöksverksamheten ska utvärderas, och vi får väl avvakta det. Tack!

Skattesänkningar för utländska experter

Anf. 63 JOHAN PEHRSON (fp):

Herr talman! Jag har en fråga till finansminister Bosse Ringholm.

Vad jag förstår försiggår ovanliga företeelser på Finansdepartementet. Man förbereder ganska kraftiga skattesänkningar för vissa personer med höga inkomster. Men detta ska inte gälla alla, utan det är huvudsakligen tänkt att gälla utrikes födda experter och människor som flyttar hit.

Min fråga är hur finansministern ser på rättvisan i att svenska experter och svenska duktiga människor ska undantas från detta, medan de som är utrikes födda ska få kraftigt sänkta inkomstskatter.

Anf. 64 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Det finns i flera EU-länder – Danmark och Nederländerna t.ex. – ett system med viss skattenedsättning för utländska experter såsom forskare och experter i företag. Sverige har under någon tid utarbetat ett sådant förslag och fick för någon vecka sedan EU-kommissionens godkännande för att ha en något lägre beskattning just när det gäller den här typen av utländska experter.

Det syftar till att likställa svenskt näringslivs möjligheter att tillgoda ett behov av experter med exempelvis Danmarks och Nederländernas. Ur den synpunkten tycker jag att det är bra att vårt näringsliv får samma förutsättningar som andra länders näringsliv.

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Frågestund

Anf. 65 JOHAN PEHRSON (fp):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret.

Frågan måste nog ställas om finansministern tänker ta initiativ till att samtala med sina europeiska kolleger inom EU angående detta. Det är ju ändå ett problem att man sänker skatten för dem som inte är från det egna landet.

Det är ju ett svar på varför många människor lämnar Europa i allmänhet och Sverige i synnerhet för att flytta till länder där det erbjuds bättre skattevillkor om man är väldigt duktig och har en kompetens som är efterfrågad.

Tänker finansministern ta initiativ till att ta upp frågan med sina europeiska kolleger inom EU för att finna en lösning på detta? Det är otillständigt att experter som kommer utifrån ska ha lägre skatt än experter som är inrikes födda.

Anf. 66 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Vad jag vet är detta väl snarast ett av Johan Pehrson uppfunnet problem. Av mina kolleger har jag inte fått intrycket att det skulle vara något problem när det gäller beskattning av utländska och inhemska experter. Det är under en mycket kort övergångsperiod som man kan få den här skattenedsättningen.

Det har inte rapporterats den typen av problem som Johan Pehrson talar om.

Jag tycker att det är viktigt att svenskt näringsliv får samma förutsättningar som man har i Danmark och Holland. Det har också varit efterfrågat i många företag.

Ersättningsjobb vid försvarsnedläggning

Anf. 67 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Herr talman! Jag har en fråga till näringsminister Björn Rosengren. Jag tänker här från Dalabanken prata lite regionalpolitik.

Hur ser planerna ut för ersättningsjobb för det snart avvecklade Dalregementet? Vilka myndigheter övervägs och hur arbetar Näringsdepartementet för att få fram de privata jobb som utlovats?

Anf. 68 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Vi har nu kommit långt i den här processen. Den s.k. centrala omställningsgruppen är i full gång. Vi har utsett omställningsgrupper i de kommuner som berörs. Vi har också utsett kontaktmän, både män och kvinnor, som har i uppdrag att bara jobba med en speciell del av de här kommunerna.

Vi bedömer att såväl när det gäller de privata jobb vi har utlovat som de offentliga jobben, dvs. hela eller delar av våra myndigheter, kommer

vi att hålla den tid vi har utlovat. Vi har redan satt i gång processen i flera kommuner.

Därtill har vi i vårpropositionen avdelat 300 miljoner kronor. Vi har redan gjort bedömningen att vi behöver 200 miljoner av dem för de privata initiativen – alltså sådant som ska leda till privata jobb – och 100 miljoner när det gäller offentliga jobb.

Jag ser ljus på den här processen. Tack.

Anf. 69 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Herr talman! Jag tackar näringsministern så mycket för svaret. Jag tror att svaret är mycket glädjande för den stora delegation som sitter uppe på åhörarläktaren.

Jag har en fråga till: Kan näringsministern tänka sig att använda möjligheten att överföra utbildning inom högskolorna till exempelvis Falun eller Borlänge?

Anf. 70 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! I den skrivelse och det program som jag har redogjort för här i riksdagen ingår dels tidigareläggning av infrastrukturella investeringar, bl.a. vägar, dels utbildningsplatser. I en del av kommunerna handlar det väldigt mycket om att få fler utbildningsplatser i högskolan.

Alkoholpolitiken

Anf. 71 ANNA ÅKERHJELM (m):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till finansministern om vådan av Sveriges höga alkoholskatter. Utöver det faktum att regeringen effektivt slår ut en inhemsk näring bidrar finansministern också till att permanenta en välorganiserad och mycket effektiv illegal handel. Vi som bor i Skåne ser det här dagligen och har konstaterat det länge. Skåne län och Hallands län är de län där det dricks mest smuggelsprit, och den sprids snabbt till ungdomarna.

Min fråga till finansministern är om finansministern ser ett samband mellan höga alkoholskatter och brottslig verksamhet.

Anf. 72 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Vi eftersträvar i alkoholpolitiken bl.a. att hålla en låg alkoholkonsumtion med låga skador. Jämfört med andra länder i EU har Sverige den lägsta alkoholkonsumtionen och därmed de lägsta alkoholskadorna. Efter en överenskommelse med EU kommer vi den 1 juli i år att få nya införselregler, som vi har anmält i en proposition till kammaren. Regeringen har också meddelat att den avser att återkomma i höst med förslag som ytterligare skärper alkoholpolitiken just för att vi ska kunna bibehålla den starka position som vi har med en låg alkoholkonsumtion och låga alkoholskador.

Jag är medveten om att det också finns ett antal problem som hänger ihop med kriminalitet, bl.a. smuggling, och dem ska vi åtgärda på olika sätt. Det har nyligen också tagits en del sådana initiativ på det här området. Det är viktigt att vi tillsammans kan utforma bra införselregler, mot-

verka smuggling och dessutom få en bra alkoholpolitisk situation också i fortsättningen.

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Frågestund

Anf. 73 ANNA ÅKERHJELM (m):

Herr talman! Jag konstaterar att finansministern ser ganska tekniskt på den här frågan. Han ser det som en budgetteknisk fråga, samtidigt som verkligheten ser mycket annorlunda ut.

Tullen, som finansministern ofta brukar hänvisa till, klarar upp 10–15 % av den illegala införseln. Därmed är detta inte enbart en budgetteknisk fråga utan en attitydfråga. Jag undrar fortfarande om inte den praktiska verkligheten påkallar en snabbare reaktion från regeringen än att invänta budgetförhandlingar.

Anf. 74 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Jag vill verkligen bestämt förneka att det här handlar om en budgetteknisk fråga. För mig är alkohol och alkoholskador ett stort socialt problem, inte en fråga om budgetteknik. Men det är klart att om vi kan bidra till att minska alkoholdrickande och alkoholskador genom att nu exempelvis förstärka tullens resurser, vilket skedde i vårpropositionen, tycker jag att det är väldigt bra.

Det är dessutom viktigt att vi kan återkomma i höst med ytterligare förslag för att förstärka alkoholpolitiken. Jag tycker att det i första hand är en viktig social fråga.

Anställning av äldre arbetskraft

Anf. 75 TULLIA VON SYDOW (s):

Herr talman! Jag ber att få ställa en fråga till näringsministern.

Det råder enighet om vikten av att personer över 55 ska kunna fortsätta att arbeta fram till pensioneringen, men arbetsgivarna anställer inte gärna medelålders och äldre. De blir nämligen dyra.

Det är ett antal olika förhållanden tillsammans som gör det svårare för äldre att konkurrera om jobben. Kompetenta 50–60-åringar borde inte förhindras att få jobb av sådana skäl. Jag undrar vad näringsministern kan göra för att ta bort den här typen av hinder.

Anf. 76 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Jag vill först säga att jag delar Tullia von Sydows synpunkter. Jag vill också säga att det här väldigt mycket handlar om attityder. Jag har tidigare här i kammaren sagt att det räcker med att titta ut över kammaren för att förstå att alla som är över 50 år är de mest begåvade och har den längsta erfarenheten.

Jag vill inte skämta bort detta utan menar att detta är en attitydfråga. Jag tror inte att man kan reglera detta. Vi får nu via EU-direktivet en diskrimineringsordning där man även tar upp frågan om ålder. Jag tror att det kan ha en positiv påverkan, men framför allt handlar det om våra och arbetsgivarnas attityder.

Jag vill också säga att arbetsmarknaden nu håller på att förändras på det sättet att man alltmer efterfrågar äldre människor. Därför har regeringen också föreslagit att man ska kunna gå kvar i arbete upp till 67 års

ålder. Det innebär inte en höjning av pensionsåldern, men den som anser att den egna förmågan behövs och som vill gå kvar ska enligt förslaget ha den möjligheten.

Anf. 77 TULLIA VON SYDOW (s):

Herr talman! Jag får tacka för svaret, men det är faktiskt dyrare för arbetsgivare att anställa en äldre person, vilket kan ha en hämmande inverkan. Därför undrar jag om man inte kan se över avtalen så att det inte blir dyrare för arbetsgivaren att anställa äldre.

Anf. 78 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Det kan lönebildningsmässigt vara dyrare att anställa en som suttit länge och som har ålderskvalificerat sig för en högre lön, men jag skulle ändå kunna tänka mig att det visar sig vara tvärtom när man räknar på det. Jag ska verkligen se över detta, men frekvensen av långtids- och korttidssjukskrivningar är nog generellt sett lägre bland äldre än bland yngre. Man måste ha en helhetsbild av detta.

Jag ska ta till mig detta, titta på det och be att få återkomma.

Utvidgningen av EU

Anf. 79 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till jordbruksminister Margareta Winberg.

EU-frågorna är ju aktuella, inte minst utvidgningen av EU. Min fråga till jordbruksministern gäller de baltiska ländernas inträde. Några i de baltiska länderna, speciellt de nyrika, ser fram mot ett eventuellt inträde medan bönderna, som i många fall är mycket fattiga, inte ser lika positivt på det. De har under de senaste tre åren fått en försämrad ekonomi. Många har i dag inte ens pengar till utsäde på sina egna åkrar, och de slaktar sina unga djur och äter upp dem därför att det inte är någon idé att sälja dem. De är handlingsförlamade där borta.

Min fråga till ministern är: Gör Sveriges regering något för att påverka de baltiska ländernas regeringar att satsa på information till bönderna? Dessa behöver få information inför ett EU-inträde, t.ex. om hur de redan i dag kan ansöka om föranslutningsstöd.

Anf. 80 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Sverige är ju en varm förespråkare av utvidgningen, och det gäller naturligtvis också beträffande de baltiska länderna. Ett problem som jag som jordbruksminister och som jordbruksministrarna generellt inom EU har stött på är: Hur ska det gå till i verkligheten, när vi vet att det finns ganska många bönder? I Polen finns det t.ex. 2 miljoner bönder. Det finns en tro och en förhoppning i de här länderna att de ska komma in på lika villkor.

I en viss mening kan man tycka att det vore rättvist. Problemet är att om de ska komma in på lika villkor måste man antingen höja medlemsavgiften för de nuvarande medlemsländerna eller förändra jordbrukspolitiken för de nuvarande medlemsländernas bönder. Annars går ekvationen ekonomiskt inte ihop.

Den svenska regeringen och naturligtvis jag själv har livligt förespråk-
kat en förändrad jordbrukspolitik, som innebär en viss neddragning av
nuvarande bönders nuvarande stöd för att därmed bereda möjlighet för de
nyttillträdande bönderna att få del av samma stöd.

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Frågestund

Anf. 81 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Jag vet att en del av dessa bönder är intresserade av att
kunna skaffa alternativa inkomstkällor, t.ex. att ha *bed and breakfast*,
eller att ha sådant som finns i andra länder. Men de har problem. De vet
inte riktigt hur de ska hantera det för att kunna söka och få bidrag till
sådant.

När vi i Sverige skulle gå med fick Sveriges bönder hjälp för att
komma i gång. Det är därför som jag undrar om jordbruksministern är
med och stöder för att kunna ge bönderna hjälp att klara av detta.

Anf. 82 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Återigen: För att kunna hjälpa dem krävs det pengar. En
del pengar är avsatta, och en del pengar används redan nu. Sverige är
t.ex. med i någonting som heter twinningprojekt där vi går in i andra
länder och tillsammans med deras bönder försöker att utveckla saker och
ting.

Men den stora frågan som ännu inte är löst är: På vilka villkor ska de
nyttillträdande ländernas bönder komma in? Ska vi ha en övergångsper-
iod, och i så fall hur lång? Ska de komma in på lika villkor, och hur ska
det i så fall finansieras?

Där finns det två vägar, höjda medlemsavgifter eller en förändrad
jordbrukspolitik. Sverige företräder den senare linjen. För att de ska
kunna komma in på lika villkor behöver jordbrukspolitiken förändras.
Det är bara ett skäl till att det behövs en förändring. Det finns också
andra.

Småföretagsamheten

Anf. 83 HENRIK S JÄRREL (m):

Herr talman! Även om Sverige nu njuter frukterna av en internation-
ell konjunkturuppgång och vi har sett relativt många nystartade företag
betyder inte det att allt är frid och fröjd för småföretagsamheten. Frågan
går alltså till näringsministern, som är chef över den enhet, Simplexgrup-
pen, som sorterar under Näringsdepartementet. Även om jag vet att det är
statsrådet Sahlin som har det omedelbara ansvaret är det ändå Björn
Rosengren som är departementschef.

Nu avgick gruppens ledare för inte så länge sedan. Det har varit dis-
pyter om hur kanslipersonal – om den alls är anställd, jag tror att den är
det nu – ska placeras, var den ska höra hemma, osv. Jag vill fråga Björn
Rosengren: Är det regeringens verkliga mening att göra någonting åt de
regler som reglerar småföretagsamheten för att förbättra, eller är det här
mer en Potemkinkuliss? Är det en skenmanöver att ha ett sådant kansli,
eftersom väldigt lite händer?

Anf. 84 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Det har faktiskt gjorts en hel del. Vi ser mycket seriöst på Simplex. Simplex har nu fått Arne Johansson, som är känd i företagarkretsar, som ordförande, och vi har också tillsatt en ny chef. Vi kommer alltid i vad än vi gör inom regeringen som på det minsta kan påverka småföretagande låta Simplex pröva detta så att det inte blir till skada. Det är en av Simplex roller.

Departementets roll i övrigt är att försöka att förenkla. Vi har redan lagt fram en hel del förslag, och vi kommer också att komma med en hel del andra förslag. Jag vill också säga att småföretagsamheten i Sverige blomstrar som aldrig förr, och det är inget dåligt tecken. Men det kan självklart bli bättre.

Anf. 85 HENRIK S JÄRREL (m):

Herr talman! Konjunkturer tenderar att gå i cykler, om än inte med absolut regelbundenhet. Vi kommer också så småningom att hamna i en lågkonjunktur. Då vill det till att företagsamheten har goda villkor för att fungera och att det även startas nya företag.

Den s.k. Småföretagsdelegationen lade för ungefär två år sedan fram ett förslag med 71 eller 72 konkreta punkter som inte kostade en krona att genomföra. Jag tror att till dags dato är sju av de förslagen genomförda. Man frågar sig: Är verkligen viljan så god från regeringens sida som nu näringsministern låter påskina?

Jag tycker inte att de praktiska resultaten talar för att näringsministern har rätt när han påstår att regeringen gör vad den kan för att underlätta för småföretagsamheten.

Anf. 86 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Jag tycker ändå, med en ganska stor ödmjukhet, att jag kan säga att det går bra för småföretagsamheten i Sverige. Jag tycker också att jag kan säga att det har gjorts mycket. Men självklart kan det göras mycket mer.

Vi ser allvarligt och seriöst på detta. Vårt mål är att hela tiden förenkla för småföretagandet. Småföretagandet har för Sverige, för Sveriges välfärd, sysselsättningen, etc. en oerhört stor betydelse. Där är vi överens.

Vi är också överens om att förenklingar av regler som handlar om en mängd olika frågor ska förbättra för småföretagandet.

Vägarna i skogslänen

Anf. 87 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! Jag har en fråga till Björn Rosengren. Det gäller vägarna i våra skogslän. Det är uppenbart att de behöver åtgärdas för att framkomligheten ska förbättras, inte minst under vartid. Det är viktigt för att skogsindustrins transporter ska fungera, för turismen och inte minst för vardagslivet för dem som bor där.

Nu kommer, som ministern har sagt, regeringen och samarbetspartierna att avsätta 2 miljarder extra de närmaste tre åren för att åtgärda en del av problemen. I tidningarna de senaste veckorna har vi läst att mi-

nistern vill satsa mer pengar på detta. Men han säger samtidigt att det inte går eftersom samarbetspartierna är emot det.

Min fråga blir då: Vilka pengar har Rosengren som inte samarbetspartierna har när det gäller den här frågan, eller hur har han tänkt lösa problematiken?

Prot.

1999/2000:107

11 maj

Frågestund

Anf. 88 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Vad jag har uttryckt i medierna är att jag gör bedömningen att för att kunna ställa till rätta den undfallenhet som vi har haft under många år när det gäller drift och underhåll – inte minst när det gäller skogslänen, som berörs av skogsindustrin – skulle vi behöva ha ytterligare ungefär 1 ½ miljard.

Det innebär inte att jag har några pengar i fickan, utan det är ett uttryck som jag har stämt av med Vägverket. Jag tycker att det jag säger stämmer. Sedan är det en prioritering som vi har gjort. Jag vill också påstå att i en prioritering och i en förhandlingssituation hamnar man någonsans där alla inte är helt nöjda. Men det innebär inte att jag inte står för den överenskommelse vi har gjort.

Det innebär heller inte att jag skulle ifrågasätta vårpropositionen och de förslag som gjorts med samarbetspartierna. Men jag kan väl ändå säga, att när det gäller den här frågan har vi haft olika styrka och olika önskan, liksom vi kan ha haft det i andra frågor där det inte varit lika kraftfullt uttryckt från vår sida.

Anf. 89 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! Var samarbetspartierna kom in i det sammanhanget var lite ottydligt, måste jag säga. Det är väl ändå så, ministern, att ska vi få fram nya pengar till detta måste budgettaken ifrågasättas och budgeteringsmarginalen ifrågasättas, eller ska man göra omflyttningar, omdisponeringar eller nedskärningar på andra områden?

Är det sådana åtgärder som Björn Rosengren har tänkt sig får vi väl diskutera dem. Men jag tycker att det är olyckligt att vi samarbetspartier framställs som att vi skulle förhindra den här utvecklingen på något sätt.

Anf. 90 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Jag kan bara konstatera – jag tänkte att jag skulle få slippa att säga det – att de krav som har kommit in från samarbetspartierna har uttryckt en minskning av väganslagen. Vi socialdemokrater har uttryckt en ökning. Vi landade sedan i att vi skulle öka med ungefär 2 miljarder per år. Det är faktiskt sant, och det är det jag har uttryckt. Det kan jag ta fram och visa.

Det innebär inte att jag inte står för detta. Man kan ta fram olika förslag där det visar sig att vi har haft en annan ingång. Nu har vi gjort detta, och nu får vi stå för det. Men jag måste ändå kunna uttrycka att det finns behov, och så får vi försöka att lösa det framdeles.

Anf. 91 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Herr talman! Jag har en fråga till finansministern. Enligt uppgift i medierna har finansministern gjort följande uttalande: Den som är hemma tillför inte staten någonting. En förälder som är ute och jobbar genererar ju skatter.

Kan finansministern utveckla vad han egentligen menar? Med samma resonemang kan man fråga sig vad arbetslösa och sjuka tillför staten.

Anf. 92 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Om ledamoten Mikael Oscarsson hade varit här i kam-maren när jag besvarade en interpellation i samma ämne hade han inte behövt ställa frågan, eftersom frågan bygger på ett felaktigt återgivet citat från mig i en tidning.

Därför kan jag bara konstatera att frågan är felaktigt ställd. Jag har inte påstått det som sägs i citatet.

Anf. 93 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Herr talman! Det vore intressant att höra *hur* Bosse Ringholm uttryckte sig. Han kunde väl ha talat om det i stället.

Den förälder som väljer att vara hemma gör ju en fantastisk insats både för sina barn och för samhället. Varje dagisplats subventioneras ju med 80 000 kr om året, och man måste nog ha en bra hög inkomst om man ska kunna betala tillbaka de 80 000 kronorna i skatt. Däremot får den som väljer att vara hemma inte en krona av de här pengarna när föräldrapenningen är förbrukad.

En SIFO-undersökning som publicerades i Aftonbladet Kvinna för ett tag sedan visade att 80 % av landets kvinnor skulle vilja vara hemma de första fyra åren om det gavs möjlighet till det. Kan inte finansministern tala om hur han ser på detta? Måste inte regeringen lyssna på detta och ge dem som vill vara hemma den valfriheten?

Anf. 94 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Som bekant har regeringen i vårpropositionen föreslagit en rad förbättringar för barnfamiljerna och därmed för barnen.

Vi har föreslagit höjda barnbidrag. På samma sätt som i år höjs barnbidragen även nästa år. Vi har föreslagit en utbyggnad av föräldraförsäkringen. Vi har föreslagit förbättringar för dem som är arbetslösa och har barn på dagis.

Vi har föreslagit en rad olika förbättringar för barnfamiljerna, och självfallet rymmer denna förbättrade familjepolitik också möjligheter för de föräldrar som väljer att vara hemma hela eller delar av den tid som barnen är små. I föräldraförsäkringen ges t.ex. den möjligheten.

Ett förbättrat barnstöd på det sätt som regeringen har föreslagit i vårpropositionen ger alla möjligheter till en stor valfrihet framöver.

Anf. 95 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Förra helgen var jag på Hela Människans rådslag. Hela Människan är en paraplyorganisation för kyrkornas sociala verksamhet. Där fick jag en bild av hur det ser ut i Sverige i dag för de svaga grupperna i samhället.

Kyrkorna får i allt större utsträckning ta hand om de socialt utslagna. Missbrukarvården i kommunerna är näst intill obefintlig. Jag vill därför höra med finansministern hur han ser på framtiden för dessa grupper i förhållande till de aviserade förändringarna av inte minst alkoholpolitiken. Det finns ju oerhört många forskningsrapporter som visar att en förändrad alkoholpolitik innebär att fler grupper drabbas och att utslagningen blir större.

I dessa sammanhang talar man om tvåtredjedelssamhället och om att man börjar se en förlorad generation. Jag skulle vilja veta vilka åtgärder finansministern planerar för att bemöta detta.

Anf. 96 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Under 1990-talets ekonomiska kris, framför allt i början av 90-talet, med ett stort budgetunderskott och en växande statsskuld, så ökade antalet socialbidragstagare, antalet personer utan jobb och antalet personer i mycket små ekonomiska omständigheter.

Precis som Marianne Samuelsson påpekade finns det självfallet anledning att se med oro på de problem som kan finnas för t.ex. missbrukare. Därför har det under de senaste åren varit viktigt för regeringen att kunna förstärka statsbidragen till kommuner och landsting.

Det har skett med en sådan hastighet att vi i dag har 20 miljarder kronor mer till kommuner och landsting än vi hade för fyra år sedan. Pengarna kan användas till olika vård- och omsorgsinsatser. Jag hoppas också att kommunerna i det sammanhanget verkligen prioriterar pengar till vård och omsorg.

Som jag svarade på en tidigare fråga om alkoholpolitiken hoppas jag att vi kan återkomma i höst med ytterligare insatser för att ta itu med just de problem som kan följa av alkoholmissbruk.

Anf. 97 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Jag är fullt medveten om att vi tillsammans har lyckats få fram mer pengar till kommunerna. Men när de sedan ska prioritera verkar det som synen på människovärdet har förändrats. I dag finns det ingen som riktigt bryr sig om den här gruppen. I kyrkorna kan man mer och mer se att det som tidigare var lite av grädden på moset, alltså det som ökade livskvaliteten för människorna, nu har blivit hela mosbrickan. Det är kyrkorna som får ta hela ansvaret.

Missbrukarvården har i princip havererat. Vi vet att väldigt många behandlingshem tvingades lägga ned. Man hade förändrat missbrukarvården, sade man. Men vad hade man gjort? Jo, man hade helt enkelt lagt ned den! I dag är det oerhört svårt för psykiskt sjuka och missbrukare att få den hjälp de behöver.

Här behövs åtgärder snabbt, och det räcker inte att sätta in dem långt fram i tiden. Man måste naturligtvis fundera över vilket människovärdet är i dag. Vilka människor ska prioriteras?

Anf. 98 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Det viktiga är att alltfler människor får tillfälle till egna inkomster genom att fler får jobb. Sysselsättningen växer kraftigt just nu, och arbetslösheten minskar. Antalet socialbidragstagare har minskat under senare år, vilket är oerhört viktigt.

Trots detta finns det, som Marianne Samuelsson sade, grupper som fortfarande står utanför och har stora problem. Det gäller inte minst i våra storstäder. Här i det moderatstyrda Stockholm t.ex. väljer man att sänka skatten i stället för att göra större åtaganden för den här typen av missbruksgrupper. Det är utan tvekan ett problem att det finns kommuner som väljer att sänka skatten för sina inkomsttagare i stället för att exempelvis prioritera gruppen av missbrukare och andra som står utanför samhället.

Skatten på boende

Anf. 99 ANNA KINBERG (m):

Herr talman! Ni har ju tidigare här i kammaren diskuterat alkoholskatt. Finansministern påpekade då att regeringens linje är att höga skatter är bra för att minska konsumtionen. Ni har ju också diskuterat fastighetsskatten. Som Mats Odell påpekade samlades flera tusen människor här borta på Mynttorget i går för att diskutera fastighetsskatten.

När det gäller skatterna på boende föreslås ju höjningar som, såvitt jag förstår, höjer boendekostnaderna – särskilt i områden med stor inflyttning och hög tillväxt där efterfrågan är stor. Om man ska följa regeringens logik, måste jag fråga varför man föreslår höjda skatter på det här området. Är det för att minska konsumtionen eller efterfrågan på lägenheter? Är det finansministerns inställning att efterfrågan på lägenheter och annat boende måste minskas?

Anf. 100 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Vissa frågor är ganska enkla att besvara, eftersom regeringen inte har föreslagit någon höjning av skatten på boendet. Tvärtom har ju faktiskt denna kammare så sent som i höstas på regeringens förslag beslutat att minska skatten på boendet. Vi föreslår faktiskt en minskning av skatten för dem som bor i hyreslägenheter och bostadsrätter. Det sänker förmodligen boendekostnaderna under innevarande år.

Jag är tacksam för att jag får tillfälle att meddela dem som eventuellt, i likhet med Anna Kinberg, inte känner till att kammaren i höstas faktiskt beslutade om en sänkning av skatten på boende.

Anf. 101 ANNA KINBERG (m):

Herr talman! Finansministern talade tidigare om att vi ska respektera riksdagens arbete. Jag hoppas att vi gör det även i den här frågestunden. Jag syftar förstås på den fastighetsskattebomb som Mats Odell också tog upp tidigare. Och även om man från regeringens sida säger att man ska

återkomma, verkar rädslan för fastighetsskatteshöjningar vara ganska stor och utbredd.

Jag undrar fortfarande om det är finansministerns inställning att skatterna ska höjas, vilket skulle höja boendekostnaden och sannolikt minska efterfrågan på bostäder. Bor vi för bra, eller bor vi för billigt? Vill finansministern minska efterfrågan på bostäder?

Anf. 102 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Nej, Anna Kinberg, skatterna på boendet ska inte höjas. Regeringen planerar inga skatteshöjningar, utan har nyligen genomfört skattesänkningar på boendet.

Jag är medveten om att det just i Stockholmsområdet av alla områden skulle behövas betydligt fler lägenheter. Men det är faktiskt inte i första hand regeringen som bär ansvaret för att inte fler lägenheter kommer till stånd i Stockholmsområdet. Det är i stället de moderata ledningarna för både Stockholms stad och andra kommuner i länet som inte är särskilt intresserade av att få till stånd fler hyreslägenheter. Detta gör att bostadsbristen bara växer i Stockholmsområdet.

Regeringen ser allvarligt på den växande bostadsbristen i Stockholmsområdet och har nyligen bett statsrådet Lövdén se till att det görs en inventering av marktillgångar och andra förutsättningar för att påskynda bostadsbyggandet. Men regeringen kan inte ensam påverka bostadsbyggandet, utan det förutsätter faktiskt en ändrad attityd från de moderata kommunledningarna i Stockholms län.

Etiopien

Anf. 103 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Jag har just kommit hem från Etiopien och har kunnat konstatera att det sker en uppladdning på båda sidor om gränsen, både från Etiopiens och från Eritreas sida, som är mycket oroande. Jag har också kunnat följa valrörelsen och se på livsmedelssituationen där.

Den fråga som jag vill ta upp utgår från andra intryck som jag har fått, och jag vill ställa den till Margareta Winberg i egenskap av jordbruksminister. Jag har sett stora skador på miljön i form av jorderosion, som beror på ett överutnyttjande av marken. Man tvingas på grund av bränslebrist att hugga ned skogar, buskage och annat som behövs för att hålla fast jorden. Jag vet att Margareta Winberg har ett engagemang för Afrika och säkert har stött på den här problematiken.

Jag vill då ställa frågan: På vilket sätt har Margareta Winberg möjlighet att ta upp en diskussion om jorderosionen och miljöförstörelsen, som leder till att det blir allt svårare att få fram de livsmedel som man behöver till den egna befolkningen? På vilket sätt kan Margareta Winberg i kontakterna med sina kolleger hjälpa till i den här situationen?

Anf. 104 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag ser framför allt två möjligheter. Den ena är att vi när vi nu är medlemmar i EU har en gemensam jordbrukspolitik i EU och verkligen ska försöka driva en sådan politik som tar hänsyn till och främjar en egen matproduktion i t.ex. Afrika. Den nuvarande politiken gör

Prot.

1999/2000:107

11 maj

Frågestund

inte det. EU fick också mycket kritik på ett stort miljömöte i New York för två veckor sedan, just på grund av den hittillsvarande politiken.

Det andra sättet som man kan agera på är genom FAO, Food and Agriculture Organization, i Rom. Om ett tag kommer dess generaldirektör Jacques Diouf hit till Sverige, och vi kommer då att tala om bl.a. de här frågorna.

Anf. 105 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Jag är tacksam för de positiva svaren. Det jag har sett i Etiopien är väldigt skrämmande. Skadorna på naturen är mycket mer omfattande än vad jag trodde innan jag åkte dit trots att jag hade försökt sätta mig in i frågan.

Biståndet är ett sätt att verka, och det finns andra sätt. Man har inte helhetssynen när man vidtar andra åtgärder. Man implementerar inte miljöfrågorna som en viktig del, utan det blir lite grann i en pott vid sidan om. Jag skulle vilja ha Margareta Winbergs synpunkter på det.

När det gäller just det bilaterala, vad kan man säga som minister till minister i de här frågorna? Eller sker det i EU-organ och andra internationella organisationer?

Anf. 106 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Det är inte en helt enkel fråga att besvara, därför att det finns också en kritik från utvecklingsländerna mot oss i de utvecklade länderna när vi diskuterar miljöhänsyn i t.ex. jordbruk, i handel osv. De anklagar oss för att använda oss av miljöargument när det i själva verket skulle vara en form av protektionism. Därför är det inte helt enkelt.

Jag hade också bilaterala möten med några av Afrikas ministrar och försökte förklara vår syn, dvs. att från svensk sida är implementering av miljön i alla olika politikområden inte en fråga om protektionism utan en fråga om jordens överlevnad. Jag tror att det är på den vägen vi måste gå fram, att försöka förklara och övertyga. Samtidigt ska vi vara medvetna om att alla länder inom EU kanske inte har den syn som Sverige har, utan att det i själva verket finns ett drag av protektionism när man talar om multifunktionalitet och annat i jordbruket.

Anf. 107 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Därmed är frågestunden avslutad.

Jag tackar statsråden för att de har kommit hit och svarat på kammarledamöternas frågor.

Vissa högskolefrågor

5 § (forts. från 3 §) **Vissa högskolefrågor** (forts. UbU14)

Anf. 108 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag replikerade Majléne Westerlund Panke, när hon hade haft sitt anförande, om några av de tre specifika frågor som jag själv tyckte var så väsentliga i det här betänkandet. Jag tänker välja ut en av dem till Gunnar Goude, om han är beredd att gå ned på exempelnivån och inte enbart tala om helheten. Det gäller de handikappades och funktionshindrades möjligheter i högskolor och på universitet. Vi vet att de

t.ex. har ytterst få ställen där de kan få bostäder i dag. Vi vet att det är svårt för dem på många olika sätt.

En centrumbildning som har arbetat mycket med att studera de handikappades livsvillkor i deras utbildningssituation är Centrum för handikappvetenskap vid universiteten i Örebro och Linköping. Jag tänkte höra, herr talman, med Gunnar Goude om han är beredd att arbeta för att de ska få sina resurser säkrade, så att de kan fortsätta att utveckla den kunskap som vi så väl behöver för att tillmötesgå dessa gruppers behov.

Anf. 109 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Det här är en allvarlig fråga och en eftersatt fråga. I och för sig har högskolor och universitet skyldighet att anordna t.ex. lokaler så att de är tillgängliga för grupper med olika handikapp. Det där har inte alltid skett så som det ska. Det är alltså delvis en tillsynsfråga.

Det är sant att det pågår ett arbete som är viktigt när det gäller utvecklingen av möjligheterna att delta i olika former av undervisning. Det gäller bl.a. de pedagogiska delarna. En del av dessa frågor har tagits upp i propositionen som handlar om elever med funktionshinder. Även om den koncentrerar sig på elever i grundskola och gymnasium berör den också dessa frågor. Vi hade redan i det sammanhanget uppe frågan att man skulle se det här som en problematik som kunde lösas även för perioden efter det att elever lämnar den grundläggande utbildningen. Det gäller stora grupper, t.ex. synskadade. Problemen upphör ju inte i och med att eleven lämnar gymnasiet. Hela den organisationen bör ha sikte på den totala livsproblematiken för den här gruppen.

Anf. 110 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att jag fick svar om Gunnar Goude är beredd att arbeta för att Centrum för handikappvetenskap får växa sig starkare. Det är en centrumbildning med kunskapsproduktion för de grupper som är eftersatta i vårt samhälle och som så väl skulle behöva stärkas, dessutom av en kvalitet av europeisk art. Jag hoppas att jag får ett svar.

Jag vill också skicka med det som har framkommit i ESO-rapporten, där jag tog exemplet med läkarutbildningen. Hur ska regeringen hantera det här, med sina stödpartier? Vad tänker Miljöpartiet göra för att stödja en utveckling av de här utbildningsplatserna så att vi kan tillgodose vårt lands behov? Det kommer fram till år 2020, enligt Landstingsförbundets rapport, att vara ett oerhört stort glapp mellan tillgången på läkare och efterfrågan. Vad tänker Miljöpartiet göra för att se till att vi skapar utbildningsplatser så att vi kan ta in dem som är behöriga sökande, för att utbilda våra läkare?

Anf. 111 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Miljöpartiet har inte regeringsställning. Självfallet kommer vi i alla de sammanhang där vi har möjlighet att påverka den här utvecklingen i rätt riktning att göra det. Jag vill inte nu ta ställning till frågan om centrumbildning, utan den kommer upp i ett större sammanhang. Vi får försöka eftersträva den bästa lösningen. Det gäller också att snabbt få upp frågorna på bordet. Det är viktigt. Jag är också medveten om problematiken med läkarutbildningen.

Prot.

1999/2000:107

11 maj

Vissa högskolefrågor

Anf. 112 PER BILL (m) replik:

Herr talman! Gunnar Goude pratade tidigare i debatten om att det enligt ESO-studien är ett problem med att det finns för få högskoleexaminerade personer i Sverige jämfört med andra länder. Gunnar Goude sade, något förenklat, att när vi får fler platser kommer problemet att klaras.

Det som gör mig orolig är nästa punkt i rapporten. Låt oss se på de yngre i åldersgruppen 25–34 år. De är lägre utbildade än motsvarande grupp 45–54-åringar. Där skiljer vi oss tydligt mot andra länder, där ofta de yngre är mer högutbildade än de äldre. Sverige och Ungern är de länder som avviker tydligt.

Detta pekar på att det hela inte är så enkelt som ett maskineri där fler i ena ändan ger fler i andra ändan. Det finns många samverkande faktorer. Förutom det jag redan har tagit upp om att man styr för mycket var någonstans studenterna ska läsa, finns det en annan sak, nämligen på politikerspråk att utbildningspremien i Sverige är för låg. På svenska betyder det att det lönar sig dåligt att skaffa sig en högre utbildning. För vissa grupper är det en direkt förlust att skaffa sig en högskoleutbildning. Här har vi ett stort problem i lönebildningen.

Anf. 113 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Frågan om lönebildningen kan vi lämna därhän från att diskutera i riksdagen. Jag har inte så mycket att bidra med på den punkten. Jag kan se att det finns ett samband mellan en generös studiefinansiering från statens sida och lönebildningen. Det är ett val. Har man en fullständigt gratis utbildning i fråga om kostnader för kurser och sådant och dessutom kraftigt subventionerade studiemedel blir naturligtvis löneförhandlingarna något annorlunda än med t.ex. ett amerikanskt system. Det är ett problem som syns tydligt i den internationella samverkan, t.ex. studentutbytet.

Sedan var det frågan om åldersfördelning. Det är svårt att jämföra Sverige med andra länder eftersom vi har en något annorlunda profil. Vi har hunnit lite längre i jämställdhetsarbetet. Det innebär att kvinnor kommer in lite senare i utbildningen. Det kan påverka åldersstrukturer. Vi har en jättesatsning på Kunskapslyftet som gäller äldre personer i landet utan grundutbildning. De kommer naturligtvis att påverka själva åldersfördelningen jämfört med andra länder. Jag skulle gärna fördjupa mig i studiet av åldersfördelningen. Jag tror inte att man alltför lättvindigt ska se det som en nackdel för Sveriges del. Vi ligger före när det gäller jämställdhetsarbetet och utbildningen av vuxna.

Anf. 114 PER BILL (m) replik:

Herr talman! Jag tror faktiskt att lönebildningen är det allra viktigaste när det gäller att få en bättre rekrytering från hela samhället. Jag tror inte att generösa studiemedelssystem är det bästa sättet. Lönebildningen blir en del av helheten.

Jag måste ta upp en annan fråga. Jag blev en aning förvånad över ett slängigt socialistiskt argument som Gunnar Goude använde som jag sällan ser, nämligen att friheten för universiteten måste garanteras av staten genom att äga och driva dem.

Är Handelshögskolan ofri? Är professorerna på Handelshögskolan köpta lakejer när vi ser dem uttala sig om Volvo–Scania-fusionen? Det är kontentan av det Gunnar Goude sade i första ledet.

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Vissa högskolefrågor

Anf. 115 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Jag har lite svårt för att använda uttrycket köpta lakejer – om vi ska tala om socialistisk retorik. Jag tror att det är viktigt att man garanterar och bevakar universitetens och högskolornas frihet genom att från statlig sida svara för resurserna. Så länge den linjen hålls är det bättre än att privatisera och utsätta för konkurrens i den fria marknadens termer.

Konkurrensen är oerhört viktig på alla punkter i högskoleväsendet. Den gäller forskningen, och det har tydligt markerats. Vi får ett förslag om ett vetenskapsråd som ska garantera grundforskningens frihet. Det enda som får gälla i fråga om konkurrens mellan forskare som söker anslag är kvaliteten i det vetenskapliga arbetet. Det är likaså kvalitetskrav i forskarutbildningen som gäller, och det enda som ska gälla i konkurrensen där är förmågan att tillgodogöra sig vetenskaplig utbildning.

Vi skulle vilja se över antagningssystemet, så att det blir en bra konkurrens kring de platser som finns på olika utbildningar. I ESO-rapporten markeras just brister i antagningssystemet. Det gäller just kvaliteten. Det är en konkurrensfråga, men det handlar också om rättvisa.

Anf. 116 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Herr talman! Jag börjar med en fråga om platserna i högskolorna, nämligen att vi vill inte ha mer än tusen platser mer per år, dvs. inte en högre ökning än så. Vi tycker nu att det är så viktigt att satsa på kvaliteten, och studentkårerna säger att det är det vi ska prioritera. Det har vi lyssnat till.

Vi är överens om distansutbildningen. Det gläder mig. Miljöpartiet och Centerpartiet är överens om många frågor. Däremot var Gunnar Goude inte redo att stödja tanken med en distanshögskola. Då tänkte jag förklara tanken med den. Vi har väckt en motion om Härnösand. Det är en ort som har drabbats av försvarsnedläggningar både i år och i tidigare skeden. Vi ser det som ett regionalt viktigt område. Även Gunnar Goude värnar den regionala politiken. Därför blev jag lite fundersam över varför Miljöpartiet sade nej till den tanken.

Anf. 117 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Regionalpolitiken är intressant och viktig, men den får inte vara ledande i dessa saker. Det är viktigt att vi får en bra organisation för uppbyggnaden av distansutbildningen i landet. Där är kompetensen för närvarande ojämnt spridd i landet. Nu ska den utvecklas vid så många små och medelstora högskolor som möjligt. Då är det bra att det finns en myndighet som har i uppdrag att hjälpa till med den typen av utveckling. En koncentration i form av en högskola för distansutbildning skulle minska den biten. Jag är inte säker på bedömningen att det skulle vara bra ur regionalpolitisk synvinkel att göra om myndigheten till en högskola.

Anf. 118 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Herr talman! Vi kan naturligtvis ha delade meningar om detta. I dagens tekniska samhälle kan det vara bra att utveckla myndigheten till en högskola. Det ska inte vara några problem för övriga landet.

Jag var tidigare inne på att det finns många punkter där vi tycker lika. Just nu är Miljöpartiet i samarbete med Socialdemokraterna. Hur tänker Gunnar Goude jobba för att få regeringen på samma spår som ni och vi är i många frågor?

Anf. 119 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Det skulle kräva lite tid att gå igenom i vilka frågor vi har gemensamma ståndpunkter och vad regeringen tycker i de frågorna. Jag svarar enklast på detta med följande. Som ni har märkt har vi i Miljöpartiet inte väckt några motioner i år. Vi har valt att avstå från det och i stället söka göra så mycket vi kan i samverkanssituationen. Det finns två skäl till det. Det ena är att regeringen och departementet har en grundinställning i utbildnings- och forskningsfrågor som ligger tillräckligt nära Miljöpartiet för att vi ska tycka att det kan ge en bra effekt. Det andra skälet är att vi under förra mandatperioden mycket noga och flitigt redovisade vår ståndpunkt i en rad frågor som gör att Birgitta Sellén kan se att vi ligger nära varandra. Det behöver inte upprepas, och det är strategin.

Anf. 120 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Man har misslyckats med att uppnå statsmakternas mål för den högre utbildningen i många avseenden. Platser står tomma på vissa högskolor, och det är kö på andra. Prioriterade utbildningar får inte det planerade antalet studenter. Detta är för mig exempel på problemen med en alltför stark centralstyrning av högscolepolitiken.

Gunnar Goude frågade mig vad jag menar med centralstyrning. Jag ska nämna några exempel på sådant som jag tycker att man borde ändra på.

Regeringen utser ordförandena i högskolestyrelserna. Forskningsstiftelsernas ledamöter utses numera av regeringen. Fördelningen av platser sker genom central planering. Riksdagen fattar beslut om detta. Forskningsresurserna delas i för liten utsträckning ut direkt till universiteten, där de själva skulle kunna bestämma över dem via fakultetsanslagen.

Min fråga till Gunnar Goude är om han på någon av de fyra fem punkter jag räknade upp skulle vara intresserad av att minska centralstyrningen.

Anf. 121 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! De stora punkterna är fördelningen av grundutbildningsplatser och fördelningen av forskningsmedel. De går inte till fakulteterna längre, utan till vetenskapsområdena. Det styrs alltså härifrån. Det är att märka att styrningen är mycket grov. Det är antalet grundutbildningsplatser till en viss högskola och summan pengar till vetenskapsområdet som bestäms. Det finns mycket stora friheter ute på universitet och högskolor att sedan handskas med dessa pengar.

Nu nämnde Ulf Nilsson själv ett exempel som jag tycker talar i motsatt riktning. Hur ska vi hantera detta? Ta läroutbildningen som exem-

pel. Det är sant att det, som Ulf Nilsson säger, finns tomma platser på de naturvetenskapliga utbildningarna, men inte på de andra. Där är det kö. Skulle man kunna radikalt förändra det på något positivt sätt genom att avstå från styrning? Jag kan inte inse att det alls skulle lösa problemet.

När det gäller de stora frågorna tycker jag alltså inte att vi har en centralstyrning, och jag tycker att regeringen på ett tillfredsställande sätt har markerat att man inte heller vill ha det. När det gäller grundutbildningsplatser måste vi ha en viss styrning av fördelningen i ett skede där man har en stark expansion och en lång rad nya små och medelstora högskolor.

Vi talar om kritisk massa. Jag skulle vilja införa begreppet kritisk gräns för hur många platser ett universitet eller en högskola kan ta emot utan att det blir kvalitetssänkningar. Det finns ett problem där, som de stora universiteten också har uttalat. Frågan är hur många nya grundutbildningsplatser man kan ta emot.

Anf. 122 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! När det gäller pengarna till grundforskning var min poäng att en större andel av de pengar riksdagen fördelar borde gå direkt till universiteten i stället för via andra kanaler.

När det gäller tomma platser är grundproblemet att vi inte får elever och studenter från gymnasieskolan, som man har lyckats väcka intresse hos, att läsa de ämnen som krävs för att sedan gå vidare på högskolan. Det är kanske i första hand ett problem för gymnasieskolan.

Gunnar Goude undrade i sitt anförande hur det går om alla skulle vilja flytta till Uppsala med Folkpartiets modell. Då skulle universitetet och kanske också staden inte klara av det. Då vill jag säga att Folkpartiet vill att sökandetrycket i första hand ska styra resurserna, men det finns naturligtvis en gräns för när en högskola varken kan eller vill växa mer. Men utgångspunkten ska ändå vara den.

Avslutningsvis vill jag fråga Gunnar Goude om han inte tror att det trots allt är bättre för studieresultaten om studenter kommer in där de önskar och om antagningsprinciperna garanterar att de som kommer in har bra förutsättningar att klara sina studier.

Anf. 123 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Det finns två kanaler för att finansiera grundforskning. Den ena är att man via statsbudgeten anslår medel till högskola eller universitet, och gör det till vetenskapsområdet. Den andra delen är att man går via forskningsrådet eller i fortsättningen vetenskapsrådet. Där har vi samma uppfattning som ministern, dvs. att det är bättre att låta de ökade resurserna – vi är överens om att det ska vara ökade resurser – gå via vetenskapsrådet. Skälet till det är att man får en bättre kvalitet om man kan få en ordentligt genomlyst konkurrens, som man har när enskilda forskare söker och det är kvaliteten som är avgörande. Därmed är det naturligtvis inte sagt att vi ska skära ned på resurserna till universitet och högskolor – för basen för forskarutbildning, t.ex. Det var den biten.

Den andra delen gäller antagningsförfarandet. Naturligtvis önskar man att det skulle kunna vara så att alla fritt kunde få välja vart de ville komma. Det hänger samman med den enkla regeln att man är mer motiverad då och gör ett mycket bättre studieresultat om man hamnar på det

Prot.

1999/2000:107

11 maj

Vissa högskolefrågor

ställe som man har önskat och får läsa det ämne som man själv vill – självfallet.

Jag kan bara påminna mig vad som står i Miljöpartiets partiprogram: Om det är så att det finns fler sökande än platser ska man i första hand försöka utöka antalet platser och i andra hand ha ett antagningsförfarande. Det kan man ha som målsättning, men verkligheten ser lite annorlunda ut därför att det finns kritiska gränser för hur många man kan ta in på ett ställe utan att förlora i kvalitet.

Anf. 124 LENNART HEDQUIST (m):

Herr talman! Jag kan börja med att anknyta till det allra senaste replikskiftet, eftersom jag är en av motionärerna i motion Ub427, som tar upp just de aspekterna. Det är väldigt sorgligt att se hur antagningssystemet till våra universitet och högskolor nästan helt är uppbyggt efter ett planhushållningsresonemang och inte efter studenternas egna val. Vi har motionerat om att studenternas förstahandsval i ökad utsträckning bör få styra resurser till universitetsplatser, och även forskningsresurserna. Jag tycker att det är något märkligt att ett sådant yrkande inte kan vinna bifall här i riksdagen. Det visar hur djupt planhushållningen sitter på vissa områden fortfarande.

Vi har i motionen ytterligare ett yrkande som går ut på att Uppsala, som är ett internationellt attraktivt kunskapscentrum, måste få behålla sin ställning som internationellt kunskapscentrum och att det då är väsentligt att staten inte vidtar åtgärder som försämrar riksuniversitetets position.

Utskottet har gjort ett väldigt kortfattat yttrande om detta. Man yttrar sig också om en rad andra motioner och säger att utskottet utgår från att regeringen i sin beredning av budgetförslag beaktar och väger samman många olika faktorer.

Herr talman! Jag hoppas verkligen att regeringen väger in den faktorn att det är oerhört viktigt att man inte äventyrar kunskapscentrumets position om man har ett internationellt attraktivt kunskapscentrum, framför allt inom bioteknikområdet, som Uppsalaområdet har.

Jag kan, herr talman, därför ansluta mig till yrkandet i reservation 4, men jag står självfallet bakom alla de reservationer där moderaterna förekommer, dock ej reservation 7 under mom. 27. Jag vill något markera min ståndpunkt där. Den frågan gäller ju kårobligatoriet.

Diskussionen om kårobligatoriet är utomordentligt gammal. Vad som hände senast var att riksdagen under den borgerliga regeringsperioden beslöt att upphäva kårobligatoriet. Det kunde väl i och för sig vara bra, men det beslutet var lite illa berett i den meningen att man inte tydligt klargjorde vad som skulle hända i samband med obligatoriets avskaffande.

Man ska komma ihåg att obligatoriet för studenterna under en lång tid, inte minst under 50- och 60-talen, har inneburit att de har haft en väldigt god studentsocial situation. Bostadsbyggandet skedde med utgångspunkt bl.a. i aktiva studentkårer. Under slutet av 60-talet och under 1970-talet kanaliserades ju studentinflytandet via studentkårerna.

Problemet med obligatoriet är ju att studentkårerna inte har en reglerad kompetens. Om studentkårerna mer skulle fungera som någon form av studentkommun skulle de principiella olägenheterna med att studenterna på en högscoleort var sammanslutna i en studentorganisation som

var obligatorisk väga ganska lätt. Men nu har ju studentkårerna ägnat sig åt en massa andra frågor. Då blir de principiella svårigheterna att acceptera det större.

Jag beklagar att regeringen har varit helt passiv sedan man upphävde beslutet från den borgerliga regeringstiden och inte har övervägt hur man skulle kunna förändra kårobligatoriet, men jag kan inte instämma i reservanternas väldigt kortfattade beskrivning. Man säger att det här ska upphävas och att det studentsociala arbete som studenterna i dag sköter likasom studentinflytandet måste tryggas. Jag ställer mig frågan: Hur? Om man bara skulle gå på linjen att man häver obligatoriet utan att klara ut fortsättningen vet jag att missnöjet bland landets studenter skulle bli utomordentligt stort. Det är av den anledningen som jag inte kan ställa mig bakom den reservationens lydelse, och jag vet att jag har en del personer i min egen partigrupp bakom mig i det hänseendet som har erfarenhet just av arbete i studentkårerna. Samtidigt är jag starkt kritisk till att regeringen inte har ägnat den här frågan någon som helst uppmärksamhet.

Anf. 125 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! När det gäller fördelningen av grundutbildningsplatser delar jag naturligtvis Lennart Hedquists syn, att man bör ta hänsyn till sådana frågor som internationell verksamhet. För Uppsala universitet är det speciellt angeläget, eftersom det universitetet toppar listan när det gäller t.ex. EU-utbytet och förmågan att i samverkan med universitet inom EU ha projekt och dra in EU-pengar. Detsamma gäller för övrigt forskningsrådet. Man är alltså väl framme i konkurrensen om forskningsmedel både nationellt och internationellt. Det bör naturligtvis beaktas när det gäller grundutbildningsplatserna.

Man bör naturligtvis också lyssna på vad universitetet har för syn på utvecklingen av grundutbildningsplatser. Det ser alltså lite olika ut för olika ämnen. En del är inte alls särskilt roade av att få fler grundutbildningsplatser. De är i stället rätt pressade av de platser som de redan har. Samtidigt finns det inom andra ämnen en expansionsmöjlighet. Det är viktigt att den informationen kommer fram, och man bör ta hänsyn till den.

Det är nästan komiskt hur lika jag och Lennart Hedquist tycker om kårobligatoriet. Under den förra mandatperioden, som var min första som riksdagsledamot, handlade det första ärende som jag mötte om kårobligatoriet, om jag minns rätt. Jag tillhör alltså ett parti som är emot obligatorisk anslutning av medlemmar till föreningar. Därför skulle jag gärna vilja avskaffa kårobligatoriet, men det måste ske så att de studiesociala uppgifter som kårerna nu har verkligen tas om hand på annat sätt. Det ska alltså till en organisation och en ekonomi som garanterar att det arbetet fortsätter. Då kunde vi inte gå med på det här, eftersom vi trodde att man, om man pressade igenom det här i kammaren, inte skulle ha någon garanti för att det följs upp. När Per Unckel hade tagit bort det här hade han inte hunnit med att komma med något bra förslag på hur det här skulle lösas.

Vi är väl i samma situation nu, med ett undantag, och det är att utbildningsministern då satt som riksdagsledamot i bänken bakom mig. Om jag minns rätt hade han uppfattningen att kårobligatoriet skulle av-

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Vissa högscolefrågor

skaffas och röstade för det. Det kan väl hända att han, när han nu får lite tid över efter reformerna, ägnar sig åt den frågan.

Anf. 126 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Herr talman! Jag har ingen annan uppfattning än Gunnar Goude i frågan som rör det s.k. kårobligatoriet. Det visar väl snarast att det går väldigt mycket troll i ordet "obligatorium".

Jag tror att det är viktigt att man avskaffar obligatoriet när det gäller att man tvingar studenter att delta i en organisation som kanske är studentpolitisk eller har starkt kontroversiella uppfattningar i diverse frågor. Däremot kan det vara vettigt att kanalisera studentinflytandet gentemot universitetet via en studentsammanslutning där det kan finnas olika studentpartier eller motsvarande och att man också kan sköta det studentsoziala arbetet och studentbostadsbyggandet genom en sådan organisation. Det liknar ju mer att man skulle ha något slags studentkommun, och sedan skulle det studentfackliga arbetet i övrigt ligga på frivilliga organisationer.

Gunnar Goude och jag är överens på den här punkten. Därför kan jag mer understryka min första punkt som gäller tilldelningen av såväl universitetsplatser som forskningsresurser. Det är klart att den inte enbart kan styras av studenternas förstahandsval, men studenternas förstahandsval är en väldigt viktig indikator. Man bör ta hänsyn till vad de tycker och i ökad utsträckning fördela resurserna efter detta. Sedan finns det aspekter som Gunnar Goude var inne på. Men genom att man lämnar planhushållningen, i det här fallet, och har ett synsätt som mer handlar om studentinflytande skulle möjligheten för universiteten att konkurrera aktivt med varandra öka. Och därmed blir kvaliteten bättre.

Anf. 127 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Jag kan bara tillägga, vilket framgår av motioner som vi har väckt tidigare, att vi, när det gäller hänsynstagandet till studenternas val av utbildningsplatser, också har krävt att man ska titta på universitetets och högskolans sätt att genomföra sitt uppdrag. Det handlar alltså om hur många de lyckas föra i land med genomförda studier. Det är bara den ena biten.

Den andra är att man ska relatera detta till taket. Man ska beakta om ett universitet eller en högskola verkligen har gjort det som man har åtagit sig, dvs. upp till tak, när det gäller tilldelningen av nya platser eller en utökning. Det är rimligt att man gör så.

I Uppsala har man alltså länge legat över taket och kan pruta ned en bit eftersom man inte får medel för detta. Det har man sett på Uppsala universitet. Man har tröttnat lite på att ligga långt över taket och har nu minskat antalet platser. Det gjorde man i alla fall förra året. Det är naturligtvis också en sak som man kan diskutera. Vi måste komma i takt på något sätt. Men man ska alltså titta på antalet sökande och hur universitet och högskolor har klarat av sin uppgift att få studenterna att fullfölja sin utbildning.

Anf. 128 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Herr talman! Jag är ju inte alltid så hemma i utbildningsutskottets överväganden. Men när jag lyssnar på vad Gunnar Goude säger tycker

jag att det verkar som om det skulle kunna finnas vissa förutsättningar för att han lämnar det planhushållningssynsätt som ändå präglar utbildningsutskottets majoritet när man avvisar den typ av motion som vi har lämnat från Uppsalahåll, bakom vilken står såväl Folkpartiet som Kristdemokraterna och Moderaterna. Jag tycker att Gunnar Goude bör överväga att snarast möjligt ansluta sig till det synsättet.

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Vissa högskolefrågor

Anf. 129 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Dalarna, mitt hemlän, tillhör tyvärr de län som tappar mest i befolkning av alla län. Fortsätter nuvarande minskningstakt kommer om 100 år noll personer att bo i Dalarna. Vi kan självfallet inte fortsätta så här, det är helt orimligt. Det finns bara förlorare på den utveckling som vi just nu har. Vi måste släppa fram initiativkraft, entreprenör-sanda, satsa rejält på infrastruktur, vägar, järnvägar och IT och inte minst utbildning bl.a. i form av en rejält utbyggd högskola med verksamhet över hela landet och med god spridning inom länen samt i utvecklad samverkan med näringslivet. Det är utomordentligt viktigt för tillväxt och regional utveckling. Dalarna ligger dessutom alldeles för lågt avseende antalet högskolestuderande – på jumboplats i landet. Den moderna landsbygden och småorterna måste ges förutsättningar att utvecklas för att vara ett attraktivt alternativ till storstaden.

Vi behöver fortsätta satsningen på inte minst de mindre högskolorna. För Dalarnas del behövs mer fasta forskningsresurser inom ramen för ett nytt Dalauniversitet. Förslag i den riktningen finns i partnerskapets intentioner i länsstrategi och tillväxtavtal. För att öka antalet högskolestuderande i ett län som mitt hemlän, som delvis lider av stor brist på studietraditioner och där högre utbildning inte varit särskilt tillgänglig, krävs enligt min uppfattning nya grepp och riktade insatser. Om Majléne Westerlund Panke hade varit här i kammaren skulle jag ha ställt en fråga till henne, men jag får ställa den via protokollet. Jag skulle vilja fråga om hon som representant för regeringspartiet delar den uppfattningen och om vi kan diskutera olika grepp, möjligheter att rikta insatser för län som Dalarna som ligger alldeles för lågt just beträffande högskolestuderande.

Jag skulle också ha ställt frågan om jag hörde rätt i ett replikskifte innan frågestunden började där hon sade att studiebidragssystemet, utformningen och nivåerna inte har särskilt stor betydelse när det gäller snedrekryteringen och tillgängligheten till högre utbildning. Om jag hörde rätt får jag lov att säga att jag har en helt annan uppfattning. Det är av mycket stor betydelse när det gäller att bryta den sociala snedrekryteringen att vi har ett studiemedelssystem som möjliggör för alla att delta i högre utbildning. Det är inte mors och fars plånbok som ska få avgöra den möjligheten.

Ökade möjligheter till distansutbildning är ett exempel på vad man kan, och enligt min uppfattning ska, göra för att öka tillgängligheten till högre utbildning. Tillsammans med två vänner på dalabanken, Ulf Björklund och Laila Bäck, har jag en motion, som behandlas i detta betänkande, om betydelsen av distansutbildning. Vi har tagit Siljansutbildarna AB, ett kommunalt utbildningsbolag som ägs av fem Siljanskommuner, som exempel på lösning med högre utbildning via distans i glesbygd. Med modern distansöverbyggande teknik kan människor även i glesbygd erbjudas högre utbildning som kvalitativt är att jämställa med trad-

itionella studier på högskoleorter. Näringslivets behov av högutbildad arbetskraft måste garanteras. Vi måste nyttja tekniken, bygga ut distansutbildningen, öka tillgängligheten, ge människor som i många fall inte har en chans att flytta eller pendla möjlighet att utbilda sig. Det är i högsta grad en rättvisefråga.

Herr talman! Utskottets behandling av vår motion är väl ungefär vad man kan vänta sig. Redovisning har gjorts av vad som hittills åstadkommits när de gäller utbyggnaden av distansutbildningen. Det är otillräckligt enligt min uppfattning. Beträffande de övriga mer konkreta förslagen i vår motion hänvisas till pågående utredningsarbete på området. Vi kan som motionärer inte göra annat än invänta detta arbete.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 8 §.)

6 § Vissa skolfrågor

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 1999/2000:UbU15
Vissa skolfrågor.

Anf. 130 BEATRICE ASK (m):

Herr talman! För tids vinnande vill jag börja med att yrka bifall till reservation nr 1 under mom. 1. Vi moderater står givetvis bakom alla våra reservationer i betänkandet.

Det är tre frågor som jag tänkte ta upp i det här anförandet. Mina möjligheter att ge rättvisa åt det stora engagemang för skola och utbildning som ledamöter har visat genom sina motioner är ju väldigt begränsade. Det är inte ens möjligt att gå in på alla de frågeställningar som vore värda en diskussion.

Men en stor fråga som vi moderater lyfter fram och som vi också har reserverat oss för gäller översyn av gymnasieskolans program och struktur – ett krav som vi moderater har drivit sedan länge. Det är alldeles uppenbart att nuvarande ordning inte fungerar väl. Många elever lämnar gymnasieskolan med otillräckliga grundkunskaper. Utslagningen i form av avhopp och rejäla studiemisslyckanden är omfattande, framför allt inom de yrkesförberedande programmen.

Debatten om detta har varit livlig, och vi har fått många rapporter om problemen. I dag kan vi också läsa i Dagens Nyheter att Sverige har färre med gymnasieutbildning eller motsvarande än andra jämförbara länder som USA, Tyskland och Storbritannien. Det finns knappast anledning att tro att den siffran, som är från 1996, har blivit bättre under de senaste åren. I vart fall har vi i utskottet inte fått några rapporter som tyder på det.

Den fråga man ställer sig är naturligtvis: Hur länge ska socialdemokraterna acceptera detta misslyckande för Göran Perssons gymnasierform? Det är det som det handlar om.

Jag är naturligtvis informerad om att man nu ska göra ännu en översyn av gymnasieskolan, men skolministern har ju gett utredningen ett väldigt begränsat handlingsutrymme. Såvitt jag kan förstå av direktiven

kommer utredningens ordförande Jan Björkman inte att kunna lösa de grundläggande problemen, eftersom kraven på sammanhållen utbildning är väldigt stränga.

Felet med direktiven och felet med den socialdemokratiska gymnasiepolitiken som återfinns i många motioner är att huvudpersonerna i all utbildning inte är utgångspunkten. Om eleverna vore utgångspunkten för den politik som förs visavi gymnasieskolan – och för den delen också för grundskolan – skulle man ju erkänna att elever har olika intressen, behov och förutsättningar.

Alla rapporter om grundskolan och om grundskolans resultat är ju en eldskrift på att det blir problem i gymnasieskolan om man förbiser detta. Just därför är det väldigt cyniskt att som övergripande mål för all gymnasieutbildning ha att alla ska läsa rader av gemensamma kurser och därtill alltid nå högskolebehörighet på tre år. Enskilda elever passar sällan in i den här typen av väldigt enhetliga mallar.

Många ungdomar i gymnasieskolan i dag far mycket illa. De får ett väldigt dåligt självförtroende och får sin inställning till skola och utbildning för all framtid naggad i kanten. Jag tror att detta är till men för vår möjlighet att lyfta bildningsnivån i vårt land.

Om man menar allvar med att man ska ha en gymnasieskola för alla måste man komma tillbaka till en utgångspunkt där det är de enskilda eleverna och deras förutsättningar som är basen för den struktur som man har. Då måste – såvitt jag kan se – utredningen få betydligt friare ramar än dem som Ingegerd Wärnersson har gett Jan Björkman.

Vi moderater anser inte att Sverige har råd att förlora ungdomar på det sätt som nu ofta blir resultatet, därför att de inte orkar med studietakten eller därför att – som många uttrycker det – skolan är alltför teoretisk. Jag är helt klar över att kunskapsmålen måste sättas högt, men det behövs också bättre kunskaper om olika slags begåvning och inlärningsprofiler, om kunskapsnivån ska lyftas generellt.

Det behövs också ett erkännande av de professionella lärarna och de erfarenheter som de har när de kritiserar dagens gymnasieskola. Jag tror att vi behöver flexibla utbildningsmodeller och större öppenhet för många olika former av pedagogik om vi ska komma till rätta med bekymren. Jag tror också att detta går att åstadkomma och att det ger fler – inte färre – elever med nödvändig teoretisk grund.

Vi moderater förordar att översynen av gymnasieskolan fokuseras på att ta fram förslag som gör att elever med olika förkunskaper och inlärningsprofiler når bättre och bättre resultat. Det ska inte finnas några återvändsgränder. Vi tror att det innebär lättare och svårare kurser. Vi tror att det är nödvändigt att ge eleverna möjlighet att studera i olika takt. Och vi anser inte att det ska vara ett absolut krav att alla gymnasieutbildningar direkt ska leda till allmän högskolebehörighet. Dessutom är jag övertygad om att det krävs en generös inställning till fristående skolor och ett fritt val av skola för gymnasieelever om vi ska lösa de övergripande problemen.

Den andra frågan som jag vill ta upp i dag är att skolministern i samband med den här översynen också har aviserat att departementet ska titta på betygen i gymnasieskolan, och det är väldigt bra. Även på det här området har vi moderater ställt krav i vår motion och sedan reserverat oss för dem i utskottet. Vi har drivit kravet på en översyn av betygen i gym-

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Vissa skolfrågor

nasieskolan under flera år. Det är uppenbart att betyg borde ges i fler steg och att frågan om betyg och kursernas längd kräver förändringar.

Jag har i tidningarna läst att skolministern försöker påstå att moderaterna och borgarna är ansvariga för de nuvarande betygen och att socialdemokraterna nu äntligen ska göra någonting åt problemen. Det är falskt. Vi lade fram en proposition, och enigheten var relativt stor även om socialdemokraterna ville ha något slags terminsbetyg.

Men man får inte ha sådan prestige i det politiska arbetet att man inte följer upp och rättar till de problem som finns, och det har vi försökt att göra under flera år. Det är i elfte timmen som regeringen äntligen bestämmer sig för att genomföra detta.

Däremot är jag något bekymrad över denna granskning med tanke på socialdemokraternas samarbetspartner och med tanke på att det i skolministerns argumentation inför det här arbetet inte bara skymtar omsorg om ett bättre betygssystem. Det finns också en allmänt negativ inställning till uppföljning av elevernas studieresultat. Vänsterpartiet har t.o.m. i detta betänkande ett yttrande om att utgångspunkten borde vara en betygsfri skola.

Vi moderater kommer mycket noga att följa med och se vad som händer. Betygen i gymnasieskolan bygger i grunden på tanken att det med kursutformning ska vara möjligt att öka den enskildes valmöjligheter och ge mer flexibilitet i gymnasieutbildningarna. Det vill socialdemokraterna än en gång begränsa, och nu kallas det i direktiven till utredningen att främja helhet.

Jan Björkman har fått order om att begränsa antalet gymnasieprogram. I förlängningen kan man då ana en risk för grundskolefiering, som enligt mitt sätt att se på saken inte är någonting som främjar ett kunskapslyft som gör att vi kan hamna i ett bättre läge vid internationella jämförelser.

Det finns anledning att varna för denna översyn, men den är nödvändig att göra. Jag utgår i vart fall ifrån att man gör den med de bästa avsikter.

Avslutningsvis vill jag kommentera det särskilda yttrande som vi moderater har i betänkandet rörande kursplanen för ämnet religionskunskap.

Bakgrunden är den debatt om Skolverkets förslag till ny kursplan för ämnet som ledde till en väldigt stor debatt om kursplanen som sådan, men också om de principer som har styrt myndighetens arbete. En allmän utgångspunkt var att man ville minska den detaljerade styrningen, och det är ju vällovligt. Men när det sedan ledde Skolverket till sådana slutsatser att man tonade ned betydelsen av kristendom m.m. jämfört med den tidigare kursplanen, då har ju myndigheten gått på tok för långt. Grundprinciperna för ämnena i läroplanen är det Sveriges riksdag som har lagt fast.

Regeringen har genomfört förändringar i rätt riktning i det av Skolverket framlagda förslaget, och det var nödvändigt. Hade skolministern inte gjort det, hade det varit nödvändigt för henne att komma till riksdagen för att få ett nytt beslut, enligt vad jag kan förstå.

Min uppfattning när det gäller ämnet religionskunskap är att undervisningen måste baseras på den verklighet som vi lever i. Eftersom det

gäller Sverige är det ofrånkomligt att den kristna etiken och kristendomen har haft och har väldigt stor betydelse.

Möjligheten att förstå det samhälle som vi lever i och de olika kulturer som här möts förutsätter goda grundkunskaper om de stora religionerna och om olika trosuppfattningar. Frågor om etik och moral – värdegrunden – som också regeringen diskuterar mycket hänger helt i luften om de inte kan relateras till grundtankar och traditioner i vår kultur och andras kulturer.

Ämnet religionskunskap ska också ge utrymme för diskussion i viktiga livsfrågor. Det är något som Skolverket betonar hela tiden. Men jag vill understryka att den grundläggande kunskapen och förståelsen för de stora religionerna inte får försummas. Jag kommer att följa kunskapsutvecklingen med stort intresse också i det här ämnet, och jag ser fram mot de utvärderingar av ämneskunskaper som Skolverket avser att göra.

Anf. 131 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Herr talman! Läroplanerna ska på ett klart och entydigt sätt klargöra vilka skolans mål och uppgifter är. Genom läroplanen ska elever, lärare, föräldrar och andra intresserade kunna få information och vägledning om vad regering och riksdag beslutat om ska gälla. Det är därför viktigt att det som står i läroplanen är klart och tydligt formulerat och lätt att tolka.

I det på flera sätt mest betydelsefulla avsnittet om skolans värdegrund och uppdrag beskrivs på ett utmärkt sätt de grundläggande värden som skolan ska gestalta och förmedla. Jag citerar: "Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män, solidaritet med de svaga och utsatta." Det är klart, skimrande och heltäckande.

Men sedan kommer ytterligare en mening: "I överensstämmelse med den etik som förvaltas av kristen tradition och västerländsk humanism sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande."

Frågan man måste ställa sig är: På vilket sätt klargörs och underlättas tolkningen av läroplanens beskrivning av de grundläggande värdena av att man tillfogat passusen "kristen tradition" och "västerländsk humanism"? Vilket värde har det att lyfta fram den kristna traditionen och samtidigt ställa krav på att skolan ska vara icke-konfessionell? Hur stämmer detta överens med strävan efter mångkulturalitet, öppenhet, nyfikenhet och tolerans? Och på vilket sätt skiljer sig västerländsk humanism från humanism? Finns det flera sorters humanism? Hur har tesen om människors lika värde förvaltats av den kristna kyrkan under historisk tid? Hur har den sett på och behandlat t.ex. de homosexuella?

Kristdemokraterna pratar om den kristna etiken som om den vore entydig och en gång för alla given. Kristdemokraterna har en värdekonserverativ syn på och anlägger ett ovanifrånperspektiv på etik och moral, som om det fanns en samling evigt fasta värden som människan har att lyda. Formuleringen som den återfinns i läroplanen stöder ett sådant betraktelsesätt.

Vi menar att den kommunikativa demokratins yttersta garant är dialogen och samtalet, och vi vill betona människan som gemenskapsvarelse, något som inte står i motsats till att vara en självständig och tän-

Prot.

1999/2000:107

11 maj

Vissa skolfrågor

kande individ. Men det är helt avgörande *vem* som tillåts att delta i samtalet, *vems* röst som blir hörd.

Allt tal om etik och moral blir förkvävande och leder inte till någon samhällsförändring eller förändring av attityder och värderingar om man inte tillför en maktdimension. Samtalet, dialogen och elevernas rätt till inflytande och delaktighet i skolvardagen är en förutsättning för internalisering av värdegrundens viktigaste principer. Genom att diskutera, värdera och studera kan eleverna bilda sig en egen uppfattning och göra självständiga livsval.

Rickard Sandler formulerade det så här: "I det gemensamma sanningssökandet blir människan större än hon är." Etik och moral måste ständigt omformuleras och reflekteras över. Vad innebär det att vara människa? Vad är ett bra liv? Hur ser ett gott samhälle ut?

Jag som kristen menar faktiskt att alla människor, oavsett etnisk, politisk och religiös hemvist, är skapade som Guds avbild. En solidarisk etik bygger på ett slags olikhetsprincip snarare än en likhetsprincip där man bejakar mångfalden snarare än bygger murar mot de andra. Solidaritet är gränslös.

Det är några skäl till att vi anser att formuleringen kristen tradition och västerländsk humanism är olycklig. Vi menar att man i ett postindustriellt samhälle i stället borde tala om en etik som har sin utgångspunkt i ett underifrånperspektiv där man frågar sig hur den maktlöse ser ut i dag och vems röst som kommer fram i debatten.

Etik handlar också om att avstå till förmån för de sämst ställda i världen och i Sverige – de som är utan jobb, de som står utanför välfärdssystemet, de sjuka och de fattiga.

Vi menar att etiken också bör ha sin utgångspunkt i att vi är beroende av varandra oavsett tid och rum.

Vi är också beroende av det ekologiska systemet. I dag är utvecklingen ohållbar. Miljön förstörs, människor slås ut och den existentiella hemlösheten växer. En hållbar utveckling handlar om ekologisk och social hållbarhet.

Det finns en dansk teolog som heter Lögstrup. Han menar att i beroendet ligger också att vi har makt över varandra, vilket skapar en fordran att jag hanterar min makt rätt och att vi möter varandra som subjekt i en jag-och-du-relation.

Vi menar att etiken bör ha sin utgångspunkt också i demokratin. Brist på etik är djupast sett brist på demokrati. Det är bara i det demokratiska samtalet som en etik kan formuleras. Därför är det viktigt att man inom skolan skapar mötesplatser och ger rum och tid för värdesamtalen.

Martin Buber sade så här: Den som inte existentiellt lär känna ett du kommer aldrig att lära känna ett vi. Vi är ett samtal!

Därmed yrkar jag bifall till Vänsterpartiets reservation nr 9 under mom. 37.

Anf. 132 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Det är intressant att Britt-Marie Danestig väljer att ta upp Vänsterpartiets reservation, där man pekar på att man absolut inte vill ha med den kristna traditionen och den västerländska humanismen i läroplanen. Jag tror att Britt-Marie Danestig är lika klar som jag över att den svenska skolan inte ska vara konfessionell. Men det är ju märkligt att

Vänsterpartiet förordar att skolan ska vara historielös och så dåligt förankrad i den kultur som vi har i vårt land.

Jag är alldeles övertygad om det som jag tog upp i mitt anförande, nämligen att en förutsättning för att vi ska få det mångkulturella samhället att fungera är goda kunskaper om religionen och traditionerna i vårt land. Det går inte att komma ifrån att mycket av det som händer och sker och hur vi fungerar i det svenska samhället går att hänföra till den kristna traditionen. Skolan kan inte hängas ut som om den inte hade med saken att göra.

Jag tycker därför att det är mycket märkligt och allvarligt att man driver frågan om att ta bort de få förankringar till genomtänkta principer som ändå är grunden för vårt samhälle och vår kultur. Sedan är det en annan sak att det i andra religioner och andra kulturer finns likartade åsikter, men de är inte våra.

Anf. 133 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Vi tar inte avstånd från det som står i läroplanen när det gäller värdegrunden. Vi tycker att det är alldeles utmärkt formulerat. Det som jag citerade sade jag just är mycket vackert, heltäckande och skimrande.

Men när man åberopar den kristna traditionen menar man den kristna kyrkan i väldigt hög grad. Jag tror att många människor uppfattar det så. Då är frågan vilka värden den kristna kyrkan historiskt har stått för. Jag tog upp ett exempel när det gäller människors lika värde.

Det här är en svår fråga, tycker jag. Vi strävar ju efter ett mångkulturellt samhälle. Vad vi tycker är viktigast är faktiskt mötet mellan människor, att man behandlar varandra som subjekt och att varje människa har lika värde även i samtalet.

Jag tror att den här passusen kan tolkas på det sättet att det finns ett drag av en sanning och att vi i samtalet inte deltar på lika villkor. Det är det som jag tycker är olyckligt.

Även om man söker stöd i Bibeln så finns där både en stark individualitet och en radikal social etik, alltifrån order att hålla buden till uppmaningen att faktiskt älska sin nästa mer än lagen. Bibeln kan vara både dogmatisk och kontextuell och betona relationen människa–Gud, människa–jord och människa–människa.

Anf. 134 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Det var väl bra att Britt-Marie nyanserade sig lite grann.

När det gäller homosexualitet och andra typer av frågeställningar erbjuder den kristna tron väldigt många uppfattningar. Det finns inbyggda konflikter i det hela. Men det är få religioner som så tydligt tar ställning för den enskilda lilla människan i många sammanhang. Det är lite grann respekten för den enskilda människan och att man ska stå upp för den svage som det civiliserade västerländska samhället har tagit sig an, och det är en viktig grundpelare att få fram.

Sedan finns det ett skäl till att jag tycker att det här kan finnas med som en förklaring i läroplanen, för jag är en rätt praktisk människa. Det är att de kristna traditionerna i vid bemärkelse erbjuder många berättelser och mycket symbolik som barn och ungdomar kan relatera till för att lättare hantera existentiella och filosofiska frågor. Det är mycket svårare

Prot.

1999/2000:107

11 maj

Vissa skolfrågor

att komma dragande med teoretiska resonemang som förs av många av de stora tänkarna än med en del av de här berättelserna. Därför är det ganska bra att kunna knyta an till dem.

Dessutom möter barnen detta ute i den svenska vardagen. Det går ju inte att fira en helg utan att symbolerna är fyllda av berättelser som man kan anknyta till och på det sättet bidra till att stärka barns förankring i vår kultur och förståelsen för det sammanhang som vi lever i. Det är skälet till att det här påpekandet är rätt väsentligt. Man ska inte utgå från att alla lärare och alla som går i skolan alltid känner till och tänker på de här sakerna. Det är därför riksdagen har ansett att det finns en poäng med att hänvisa till detta i värdegrundsresonemangen.

Anf. 135 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Jag skulle kunna ge åtskilliga exempel där den svenska kyrkan har ställt sig på maktens och elitens sida och knappast på de svagas och utsattas sida. Jag är naturligtvis medveten om att det också finns exempel på motsatsen. Men man kan inte säga att det är en generell regel, Beatrice Ask, historiskt sett.

Jag ställde en fråga, och den kan jag ställa också till övriga ledamöter som delar Beatrice Asks synsätt, om något som jag tycker är väldigt egendomligt. Man talar om humanism som västerländsk humanism. Humanism är för mig något som är odelbart och kan inte delas upp i västerländskt eller österländskt.

När man ska tala om sådana här frågor med barn tror jag att det bästa är att utgå från deras egna och kamraternas erfarenheter, och man kan gärna söka hjälp och stimulans av litteratur och konst i det samtalet. Det tror jag är det viktigaste, liksom att vi möter varandra med tolerans om vi har olika religioner, om vi är icke-troende, har olika politiska uppfattningar osv., för det är ju det samtalet och det umgänget som människor alltid växer av. Det gäller även unga människor.

Anf. 136 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Skolan utgör en av samhällets allra viktigaste institutioner. De resultat som våra skolor presenterar får konsekvenser för hela samhället långt in i framtiden. Skolan är därför inte enbart viktig för den enskilde eleven utan för att hela samhället ska fungera.

Grundläggande baskunskaper krävs för att kunna ta aktiv del i det demokratiska arbetet. En gemensam kunskapsbas är en förutsättning dels för att ett samhälle ska kunna fungera rationellt, dels för att individen ska känna trygghet.

Fru talman! Betänkandet *Vissa skolfrågor* bygger på motioner från den allmänna motionstiden och behandlar bl.a. yrkanden som handlar om grundskolans ansvar och omfattning, elever med behov av särskilt stöd, ämnet idrott och hälsa, skolans värdegrund, åtgärder mot mobbning samt betyg.

Det här är frågor som är av mycket stor vikt för skolans utveckling och framtid, frågor som vi kristdemokrater anser inte får nonchaleras eller bagatelliseras. Jag avser att här i mitt anförande ta upp några frågor som vi kristdemokrater ser det som särskilt viktigt att beakta i arbetet med den svenska skolan.

Fru talman! Skolans uppgift är att lära och fostra. Den kunskap och den etiska fostran som eleverna får i skolan bär de med sig genom hela livet. Det är oroande att ca 100 000 elever mobbas på våra skolor. Jag vill inte tro att någon här i kammaren är motståndare till en nollvision i fråga om mobbning. Ändå tar majoriteten i utskottet avstånd från förslaget att klart uttrycka att vi är för en nollvision. Det är mycket märkligt.

Grundskolan har också ett ansvar gentemot gymnasieskolan. Det åvilar grundskolan att se till att eleverna uppnår tillräckliga kunskaper för att klara gymnasieskolans inträdeskrav, men också att ge eleverna baskunskaper för att klara studierna i gymnasieskolan. Tyvärr är det alltför många elever som lämnar grundskolan med icke godkända resultat. Det här är ytterst oroande och tyder bl.a. på att elever med behov av särskilt stöd kanske inte får det stöd som de behöver.

Särskilt oroande är det att antalet elever som inte klarar inträdeskraven till gymnasieskolan ökar år från år. Det är en oroande utveckling som måste vändas. Jag tror inte heller att det i det här fallet råder några som helst delade meningar bland kammarens ledamöter.

Kristdemokraterna tror att många av de problem som skolan brottas med i dag har sin grund i en kollektivistisk princip. Alla barn ska lära sig ungefär lika mycket, på ungefär samma sätt, på ungefär samma tid och vid ungefär samma tidpunkt i livet. Men, fru talman, elever är inte ett kollektiv. Det handlar om många enskilda personligheter, var och en med sin speciella begåvning, sina intressen och därmed också sina behov.

Ett flexibelt system är en förutsättning för att kunna möta elevers olika behov. Därför har kristdemokraterna länge hävdad, och vidhåller fortfarande, att skolstarten bör vara individuell och flexibel och ske successivt alltefter barnets mognad. Vi anser att skolplikten även fortsättningsvis ska vara nioårig, men det ska finnas möjlighet att förlänga skolgången på grundskolenivå med ett år om den enskilde eleven anser att så behövs.

Fru talman! Det är viktigt att varje elev får möjlighet att utveckla hela sin personlighet. Det handlar inte bara om teori. Att få använda alla sinnen stimulerar en god inläring och förstärker elevernas självkänsla. I det här sammanhanget vill vi särskilt betona vikten av praktiska och estetiska ämnen. Ämnen som hemkunskap, bild och idrott och hälsa är en viktig del av helheten i skolan. Enligt vår mening bör kunskaper i praktiska och estetiska ämnen få en mer framskjuten plats i undervisningen. För att göra det möjligt att öka antalet timmar i de här ämnena anser vi att en översyn bör göras av det totala antalet timmar i grundskolan.

Fru talman! Utskottet delar vår uppfattning om att dessa ämnen är viktiga och betydelsefulla men anser sig ändå inte beredda att tillstyrka vårt förslag. Det tycker vi är mycket anmärkningsvärt. Man behöver inte vara någon expert för att förstå betydelsen av god fysisk kondition för att inläringen ska fungera på ett bra sätt. Min fråga till framför allt socialdemokrater och vänsterpartister är: Varför kan ni inte stödja vårt förslag om en översyn av antalet timmar i grundskolan när det gäller exempelvis idrott och hälsa? Anser ni inte att ämnet idrott och hälsa är nog viktigt?

Fru talman! En annan viktig uppgift som skolan har är att förmedla och hos eleverna förankra de grundläggande värden som vårt samhälle vilar på. Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Vissa skolfrågor

solidaritet med de svaga och utsatta är de värden som skolan ska gestalta. I överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism, som läroplanen anger, sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande.

Kristdemokraterna anser att varje skola bör ha en plan för hur man i undervisningen och i hela skolans verksamhet kan omsätta skolans värdegrund i praktiken. Tillsammans med föräldrarna bör lärarna och den övriga personalen komma överens om hur elevernas etiska fostran ska utformas. Vänlighet, hjälpsamhet, omtanke om andra och betydelsen av hur man tilltalar varandra måste lyftas fram. Detsamma gäller vikten och värdet av ärlighet, hederlighet och pålitlighet. Det handlar kort uttryckt om hur vi ska leva och umgås med varandra.

Jag lyssnade med intresse på Britt-Marie Danestig. Vänstern har ju ett förslag om att ta bort hänvisningen i läroplanen till kristen tradition och västerländsk humanism. Britt-Marie Danestig ägande hela sin tid åt att tala om detta. Det är oerhört intressant.

Det är ändå bra att också Vänsterpartiet reagerar, men Vänsterns ställningstagande är oerhört märkligt. Det är märkligt att i detta läge komma med ett sådant här krav, när vi förväntar oss att värdegrundsprojektets slutbetänkande, deras arbete, ska presenteras före sommaruppehållet. Skolministern har också gång efter annan sagt att just den här meningen om kristen tradition och västerländsk humanism ingår i värdegrundsarbetet. Det är oerhört märkligt att man just i slutskedet är beredd att liksom rycka undan fundamenten för den diskussionen gäller när vi äntligen har kommit i gång med det här värdegrundsarbetet.

Jag lyssnade med intresse, men jag kunde inte finna några som helst argument i Britt-Marie Danestigs anförande för de allvarliga konsekvenser som de beskriver i sin motion att det här skulle få. Det ska bli roligt att höra vad som egentligen är den allvarliga konsekvensen av att vi har den här raden, det här uttrycket om kristen tradition och västerländska humanism.

Vårt kulturarv sedan 2 000 år är ju ändå den kristna traditionen och den västerländska humanismen. På denna grund bygger FN-konventionerna om mänskliga rättigheter. Är Vänstern beredd att också rycka undan och omintetgöra alla konventioner som vi har antagit i FN eftersom de bygger på just den kristna traditionen och den västerländska humanismen? Vad ska vi ersätta dem med?

Jag vill ställa en fråga till Britt-Marie Danestig. Anser Britt-Marie Danestig att vi ska förkasta den s.k. gyllene regeln – allt vad du vill att människorna ska göra mot dig, det ska du göra mot dem? Visserligen finns den i Bibeln och tillhör den kristna traditionen, men ska vi förkasta den, och vad ska vi ersätta den med? Det vore väldigt intressant att höra.

Fru talman! En annan fråga som engagerar väldigt många elever och föräldrar är betygssystemet. På varenda skola som jag har besökt under vintern och våren har missnöjet med dagens trubbiga betygssystem i den svenska skolan lyfts fram. Kristdemokraterna anser att målrelaterade betyg bör ges i en sexgradig skala senast fr.o.m. årskurs 7.

Fru talman! För att spara tid nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 2 under mom. 15 och 36, men jag står självfallet bakom samtliga övriga yrkanden från kristdemokraterna.

Anf. 137 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Först vill jag svara på frågan om varför Vänsterpartiet inte stöder Kristdemokraternas krav på att öka timplanen eller ge de praktiska och estetiska ämnena en mer framskjuten plats. Erling Wälivaara måste väl ändå vara medveten om att vi har en försöksverksamhet som pågår med slopad timplan, just därför att vi inte vill ha en centralstyrning utan att vi vill se till varje elevs behov i varje speciell situation.

Sedan blev jag nästan bedövd när Erling Wälivaara kan stå och säga att FN:s konventioner om de mänskliga rättigheterna enbart är en produkt av den kristna traditionen. Stora delar av FN:s medlemsländer har en helt annan religion och en helt annan bakgrund och har ändå ratificerat konventionerna om de mänskliga rättigheterna. Jag tror att väldigt många representanter för dessa länder och dessa folk skulle bli upprörda om de hörde Erling Wälivaara ta patent på just dessa sanningar.

Erling Wälivaara tar också upp värdegrundsarbetet som vi har stött och som pågår. Vi tycker att det är jättebra. Vi vill ha samtal om just dessa saker som gäller de svaga och utsatta människorna, som gäller människors lika värde och som gäller våra relationer över huvud taget i samhället – hur vi ser på varandra och hur vi bemöter varandra. Vi tror att det är oerhört viktigt att vi stöder detta.

Vad vi har ifrågasatt är på vilket sätt det gör det tydligare eller underlättar för lärare och elever att tolka läroplanen att man refererar till den kristna traditionen. Jag skulle kunna fråga Erling Wälivaara på vilket sätt det gör det lättare att genom den kristna traditionen komma fram till en inställning om abort.

Anf. 138 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Britt-Marie Danestig talade om enbart en produkt av kristen tradition. Nu sade jag aldrig enbart en produkt av kristen tradition. Jag använde aldrig ordet enbart. Men däremot bygger vår historia sedan 2 000 år tillbaka på den kristna traditionen och den västerländska humanismen. Och man behöver inte gå in så mycket på FN:s hemsida för att där se att många av dessa FN-konventioner om mänskliga rättigheter bygger just på denna västerländska humanism och den kristna traditionen. Jag föreslår att Britt-Marie Danestig gör ett besök på denna hemsida så får hon se det.

Det är anmärkningsvärt att Vänstern vill göra oss så historielösa. Det kanske beror på att vissa i Vänstern känner behov av att göra sig själva historielösa och liksom bryta sig loss från sin bakgrund.

När det gäller den här plattformen, som skolminister Ingegerd Wärnersson har betonat gång efter annan i denna talarstol i denna kammare, tror jag att ett av fundamenten eller ett av benen i värdegrundsarbetet är just den kristna traditionen och den västerländska humanismen.

Beträffande att man ska öka antalet timmar i ämnet idrott och hälsa är det på det sättet att vartenda år som vi förlorar när det gäller idrott och hälsa så är det egentligen ungdomarna och barnen som förlorar. Och eftersom egentligen alla i utskottet är överens om att det är oerhört värdefullt att lyfta fram vikten av idrott och hälsa undrar jag varför man då inte kan gör det redan nu, att undersöka möjligheten att utöka antalet timmar i grundskolan just i de praktiska och estetiska ämnena.

Prot.

1999/2000:107

11 maj

Vissa skolfrågor

Anf. 139 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Jag tycker faktiskt att Erling Wälivaara gör sig skyldig till en väldigt stor respektlöshet gentemot andra länder och andra folks kulturer. Får jag påminna Erling Wälivaara om att när vi fortfarande gick omkring i djurhudar här i Sverige så fanns det kulturer som var mycket framstående och som hade en väl genomarbetad ideologisk syn osv. Jag tror inte att man får vara så snäv i sitt betraktelsesätt som Erling Wälivaara tycks vara.

När det gäller frågorna om de estetiska ämnenas och ämnet idrott och hälsas ställning är jag förvånad över att konsekvenserna av den ståndpunkt som Erling Wälivaara nu intar faktiskt är centralstyrning och detaljreglering. Det är ju det som ni åberopar, medan vi säger att man ska slopa timplanerna och låta elever och lärare tillsammans avgöra detta. Låt oss jobba för ämnet idrott och hälsa och insikter om hälsans betydelse för det personliga välbefinnandet.

Jag sade i mitt tidigare inlägg att vi stöder värdegrundsarbetet. Vad vi däremot är kritiska mot är denna passus.

Avslutningsvis skulle jag vilja veta vad som är västerländsk humanism, Erling Wälivaara. På vilket sätt skiljer sig västerländsk humanism från humanism över huvud taget? Klargör det för mig.

Anf. 140 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Britt-Marie Danestig säger att jag nedvärderar andra länder och andra kulturer. Nej, det gör jag inte alls. Och jag är övertygad om att man i andra länder bevakar att deras kulturarv inte går om intet. Men det som Britt-Marie Danestig vill göra gällande här är att vi svenskar ska överge vår kulturella bakgrund och göra oss själva historielösa. Jag säger inte att jag tvingar arabländerna att acceptera detta. Men jag tycker att vi rimligen borde erkänna vår egen historia i alla fall.

Jag har mött muslimer här i Sverige som är oerhört förvånade över att vi i det svenska samhället så lätt är beredda att överge all vår egen kultur, därför att de om några är verkligen måna om sin egen kultur. Jag vill inte förändra deras kultur, men jag vill att vi ska få behålla vår kulturella bakgrund.

Jag skulle vilja rätta Britt-Marie Danestig lite grann. Jag uppfattade att hon sade att vi ska slopa timplanerna. Det har vi inte alls gjort, utan vi har tillåtit vissa kommuner att få slopa timplanen. Det är det som är korrekt.

Sedan vill jag till slut ställa en fråga till Britt-Marie Danestig som jag tycker att hon ska fundera på. Är inte den gamla gyllene regeln värd att bygga på också på 2000-talet i Sverige – allt vad du vill att människorna ska göra mot dig, det ska du göra mot dem?

Anf. 141 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! Jag tänker i mitt anförande mestadels fokusera på grundskolan och saker där; detta av flera anledningar men framför allt därför att jag tycker att det är så oerhört viktigt att vi nu en gång för alla ser till att komma fram här och diskutera de konkreta förslagen. Hur kan vi här inifrån se till att stötta skolan och de elever som går där?

En annan anledning är att jag under det senaste året ungefär en gång i veckan fått både brev och mejl från oroliga föräldrar och elever. Man är

orolig för skolan, för hur den ser ut och hur skolan kommer att bli. Är det så att jag som förälder kan lämna mina barn och att de kan få bra kunskaper? Vad kommer att hända? Vad är det som är viktigt i skolan framöver? Jag delar denna oro.

Under våren har vi också kunnat se hur elever gått ut i strejk och hur lärare och rektorer protesterat mot hur skolan hanteras i dag. Man protesterar genom att lämna sina tjänster och därför att man vill att någonting ska hända inom skolområdet. Jag förstår dem och känner också frustration över att så lite händer, att inte riktigt konkreta saker kommer fram och att resurserna fortfarande fattas. Det är fortfarande så att någon tydlig politisk riktlinje inte ligger fast.

Jag tycker att regeringen och skolministern har haft en mängd möjligheter att lägga fram förslag – senast i vårbudgeten. Trots de högljudda protesterna har inte mycket hänt. Förslagen och resurserna lyser fortfarande med sin frånvaro.

Skolan är alltså inte ett prioriterat område för majoriteten – för Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet – trots att man så många gånger både ute på gator och torg och i denna kammare sagt: Nu ska vi antligen prioritera skolområdet.

Jag vill fråga Socialdemokraternas representant här i dag: När ska skolan bli ett prioriterat område för majoriteten?

Alla är vi överens om att det är i grundskolan som våra viktigaste kunskaper kommer till oss. Det livslånga lärandet börjar i grundskolan. Skillnaden mellan oss här inne är att vi är några som verkligen försöker komma till skott och lägga fram förslag och några som inte gör det. Vi står ju inför väldigt stora utmaningar om vi ska nå målet att alla i den obligatoriska grundskolan ska få godkända och bra kunskaper. Då måste vi hitta lösningarna och våga vara breda och diskutera med varandra om hur vi kan hjälpas åt för att hitta lösningarna.

Jag tänker inte acceptera det synsätt som några har, att alla inte kan tillgodogöra sig nödvändiga kunskaper. Alla elever kan faktiskt lära. Därför måste man se till att undervisningen anpassas efter varje elev – inte tvärtom, alltså att eleven ska anpassas efter skolan.

För oss i Centerpartiet är det självklart att skolans åtagande inte ska upphöra förrän alla uppnår kunskapsmålen. Jag är helt övertygad om att vi kan klara det, men det förutsätter att vi anpassar skolan efter varje elev.

Därmed, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 3 under mom. 1.

Statistik har vi haft mycket av och diskuterat det här året. Jag tänkte helt kort bara nämna några saker. Bl.a. vet vi ju alla redan att var fjärde elev lämnar grundskolan utan godkända och tillräckliga kunskaper. Enligt Skolverket har den tid som varje lärare lägger ned per elev minskat med ungefär 17 %. I dag har vi kunnat ta del av en diskuterad debattartikel om ESO-studien som visar att Sverige har minsta antalet undervisningstimmar per elev i grundskolan. Många skolor har sparat mest på de elever som behöver mest stöd. Vad visar det? Jo, bl.a. kan vi se att antalet elever i särskolan har ökat markant under de senaste åren.

Fru talman! Som jag ser det är det tre områden som vi ska prioritera som extra viktiga. För det första gäller det de viktigaste kunskaperna för eleverna. För det andra gäller det makten, att fördela makten – en lokal makt. För det tredje gäller det lärarna.

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Vissa skolfrågor

Vad gäller det första – skolans huvuduppgift, som jag ser det – nämligen att ge kunskaper, så måste man fokusera mycket mer på det än man i dag gör. Det är en huvuduppgift att se till att alla elever lämnar grundskolan med godkända kunskaper i svenska, engelska och matematik – ämnen som är en förutsättning för fortsatt lärande. Vi måste samtidigt lämna den fixering som bl.a. tidsstyrningen – eller timplanen, som diskuterades här alldeles nyss – innebär. Jag tycker att timplanen ska avskaffas och att alla elever ska få individuella studieplaner i grundskolan.

Utgångspunkten är, återigen, att alla elever ska få möjlighet att nå godkända kunskaper. Jag avvisar starkt det synsätt som innebär att man på något sätt ska sänka kraven för elever som man ser inte riktigt kan nå kunskaperna på en gång. Jag måste säga, Beatrice Ask, att jag blir besviken och fundersam när Moderaterna pratar och diskuterar om en gymnasieskola där man redan efter nian ska visa väg för olika elever. De som inte har möjlighet att ta till sig kunskaper fort och lätt ska få gå en kortare väg på gymnasiet som inte innebär att de kan fortsätta till högskolan och högre studier.

Detta säger man, och det gör man när vi befinner oss i ett samhälle där det går allt fortare. Vi kan ju se hur informationen växer mer och mer och att internationaliseringen kommer närmare inpå oss. Vi kan också se att 10 % av de arbetsuppgifter som finns i dag och som har de lägsta kunskapskraven försvinner. 10 % läggs då på vad gäller högre kunskapskrav. I det läget vill ett par partier i riksdagen säga att vissa gymnasieelever *inte* ska ha möjlighet till bra kunskaper.

Majoriteten skriver i betänkandet att en obligatorisk skola inte kan ge avkall på ambitionsnivån, att alla elever ska nå målen i grundskolan och att vissa elever behöver mer stöd och mer tid för att få kunskaper.

När man skriver det här accepterar man ändå nuläget. Hur arbetar man då för att försöka förändra nuläget och komma fram till det som man skriver i betänkandet? Man vill ju inte fullt ut satsa på den flexibla skolan. Man vill inte fullt ut satsa på att slopa timplanen och införa individuella studieplaner som är så viktigt för eleverna. Man vågar inte ta steget fullt ut och man satsar inte, som jag ser det, tillräckligt vad gäller kunskaper om läs- och skrivsvårigheter. I betänkandet säger man att de eleverna kanske kan få individuella studieplaner men inte de andra. Vad är det för skillnad? Varför kan inte *alla* elever få den möjligheten?

Sedan har vi den lokala makten. Vad innebär det? Ja, när skolan inte lyckas nå sina mål kräver många hårdare tag och en återgång till en centraliserad skola. Staten ska återigen bestämma exakt hur mycket som ska läggas ut till varje skola för sig. Jag avvisar alla försök till att åter centralisera beslutsfattandet vad gäller skolan.

Jag anser att kraften till förändringar och de som har möjlighet att fatta de bästa besluten finns bland dem som har kunskapen, alltså i skolan. Det är den lokala makten som är viktig. Jag vill införa lokala skolstyrelser på varje skola. Är det så att Socialdemokraterna – det har ju luckrats upp lite grann i betänkandet – är villiga att ta steget fullt ut och säga att lokala skolstyrelser ska gälla på alla skolor och att det är de som har de största kunskaperna som ska få möjlighet att bestämma över sin verksamhet?

Vad gäller lärarrollen vet vi att större klasser och färre vikarier inte bara drabbar eleverna. Arbetssituationen för lärarna blir ohållbar, och är

redan på många ställen ohållbar. En undersökning som Lärarnas Riksförbund har gjort visar att nästan var fjärde yngre lärare och var sjunde blivande lärare är osäker på om han eller hon kommer att arbeta i skolan om fem år. 60 % av lärarna är helt övertygade om att läraryrket inte är ett attraktivt yrke.

Vi måste värdera lärarrollen bättre. Det handlar bl.a. om att se till att lärarnas inflytande ökar. De ska, som jag sade tidigare, få vara med och bestämma över sin egen vardag, ha riktig makt, inte skenmakt. Det ska inrättas karriärvägar, möjligheterna ska ökas för vidareutbildning till bl.a. specialister.

Majoriteten i utskottet skriver att det är otillfredsställande att många elever mår dåligt i skolan och att det kanske, skriver man, kan bero på att det finns för få vuxna i skolan. Det finns mycket som majoriteten tycker att man är otillfredsställd med, men återigen: Var finns de stora och trevliga förslagen som kan vända trenden? Ska man gå och vara otillfredsställd resten av den här mandatperioden och kanske in i nästa också? Eller är man beredd att ta steget och visa vad man vill?

Vi i Centerpartiet har konkreta förslag. Vi har också, bl.a. i den senaste budgeten, avsatt stora resurser som kan gå till kommunerna. Där kan man lägga pengar på att få in lärare och vuxna i skolan.

Fru talman! Den uppblommade debatten om betyg visar återigen att det nu behövs en bred överenskommelse om betygen, så att ett nytt betygssystem kan bli hållbart, rättvist och även kan överleva majoritetsbyten i riksdagen.

Jag tycker att regeringen borde ta initiativ till samtal med oss andra riksdagspartier för att nå en bred överenskommelse om hur betygen ska vara både i grundskolan och i gymnasieskolan. Utgångspunkten för de samtalen tycker jag först och främst ska vara att man ska ha likvärdiga regler vad gäller både de kommunala och de fristående skolorna, så att vi slipper den märkliga debatt som har pågått i medierna den senaste tiden.

En utgångspunkt tycker jag också ska vara att det fortsättningsvis ska vara målrelaterade betyg, som ska finnas i fler steg. Och det ska finnas möjlighet att ge betyg tidigare.

Avslutningsvis, fru talman, krävs det för att få en bättre skola både konkreta förslag och mer resurser till skolan. Centerpartiet vill satsa stort och se till att skolan har tillräckliga resurser och att alla elever ges möjlighet till bra kunskaper. Det har vi den senaste tiden bl.a. gjort genom att presentera en motion som går ut på att kommunerna kan få göra en kvalitetssatsning de närmaste åren. Det handlar om 3 miljarder kronor fram till år 2003 som bl.a. kan gå till lärartjänster och vuxna i skolan.

För oss är skolan ett prioriterat område. Jag hoppas också att den kommer att bli det för majoriteten i riksdagen.

Anf. 142 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Sofia Jonsson har ju en besvärlig politisk historia att hantera, eftersom det är Centerpartiet och Socialdemokraterna som är ansvariga för vår gymnasieskola.

Jag tycker ändå att det är spännande att lyssna på den här argumentationen. I sitt anförande säger Sofia Jonsson att hon är bekymrad över att fler och fler elever hänvisas till särskolan, därför att de inte klarar av att vara i den vanliga skolan. Det beror naturligtvis delvis på resursbrist,

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Vissa skolfrågor

men det kan också bero på en del andra saker. Det finns många i gränslandet mellan den vanliga skolan och särskolan.

I nästa ögonblick driver hon linjen att alla omedelbart måste skaffa sig högskolebehörighet.

Det där håller ju inte. Det finns en tanke i att faktiskt ha alternativa kurser. Det handlar om att inte knäcka tusentals ungdomar omedelbart. Vi har en våldsam utslagning i dagens gymnasieskola som är cynisk. Det är ungdomar som inte har förutsättningar att klara de gemensamma kurserna. Engelska är t.ex. ett kärnämne. Många elever med invandrarbakgrund har knappt klarat av att skaffa sig ett svenskt språk som fungerar tillräckligt väl. De har ingen möjlighet att hålla nivån i engelskan. Varför måste man då ha det kravet?

Om jag inte erinrar mig fel är Centerpartiet även här på väg att ändra sig lite grann, eftersom jag vet att Sofia Jonsson vill ha färre kärnämnen. Jag tror inte alls att vi är så oense egentligen.

Det handlar om ett val mellan att ställa sådana enhetliga mål att man rent cyniskt låter många gå under redan inledningsvis eller att gå den väg vi moderater förordar, att faktiskt våga ge en mjukare start för dem som behöver den, men samtidigt vara noga med att vårda strukturerna så att det inte finns återvändsgränder. Jag tycker att det är en mänskligare värld. Det är då man får en gymnasieskola för alla.

Anf. 143 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tycker att moderaterna och Beatrice Ask i det här ärendet står för en väldigt gammaldags utbildningspolitik, där man försöker hålla kvar vid någonting gammalt och säga: Men så här var det tidigare. Då kunde man läsa ett par år på gymnasiet och få ett arbete. Det var okej.

Men Beatrice Ask sade ju själv när hon stod här i talarstolen för några minuter sedan att vi måste se hur omvärlden ser ut i dag och förändra utbildningen efter det, bl.a. gymnasieskolan. Beatrice Ask har ju helt rätt, det är det vi måste göra. Då måste vi ge eleverna förutsättningar. Framför allt måste vi börja i grundskolan och se till att eleverna får den uppmärksamhet, den pedagogik och de möjligheter som man har rätt till. Det är där vi ska börja.

Jag tror t.ex. inte att man kan lägga till ett extra år efter högstadiet för att kunna läsa upp några ämnen och sedan börja på gymnasiet. Det kan vara en tillfällig lösning. Det är i grundskolan vi måste satsa först för att alla ska få möjligheten att läsa på gymnasieskolan.

Centerpartiet är också för en utbildningsgaranti som innebär att man fram till 25 års ålder ska ha möjlighet att gå om, fram och tillbaka, under gymnasieskolan och att det ska utformas en helt ny lärlingsutbildning. Men den tanken är att du fortfarande ska ha svenska, engelska och matematik, för att du ska klara av arbetsuppgifterna i dag.

Anf. 144 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Vad som är gammalmodigt eller inte är egentligen ointressant. Men resultatet av den gymnasieskola som Sofia Jonsson försöker försvara just nu är att vi är tillbaka på 70-talsnivå när det gäller vilka som kommer ut med gymnasiekompetens. Det är inte tillfyllest i dagens samhälle.

Såvitt jag har förstått utvecklingen när det gäller utbildning av olika slag är det modernast att så långt som möjligt individualisera och göra individuella kursplaner. Kunskapslyftet är ett bra exempel på det. Jag kan ha många synpunkter på det, men där har man valt att jobba med individuella studieplaner, och fick faktiskt ett väldigt lyft i resultaten när man såg till att öka den andelen. Man tar alltså hänsyn till var eleven befinner sig inledningsvis i stället för att redan från början bestämma sig för att det här ska göras på en viss tid. Det är det vi moderater kritiserar. Om det är gammalmodigt är jag gammalmodig. Men jag är säker på att resultaten är väldigt framtidsinriktade om man väljer den politiska vägen.

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Vissa skolfrågor

Anf. 145 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Det är tvärt emot vad Beatrice Ask säger. Jag kan inte riktigt förstå varför man för fram en politik som innebär att vi på gymnasieskolan ska försöka nedvärdera några elever som läser där. Att redan där kunna säga: Titta här, nu ska du lille vän få ta en enklare väg för att sedan komma ut i samhället. Det är ju inte sant.

Med tanke på hur kunskapssamhället är uppbyggt måste vi se till att alla elever får likvärdiga förutsättningar, att alla elever får en likartad utbildning, som gör att alla får möjligheterna. Så kommer det inte att bli med moderaternas politik, där man under gymnasieskolan redan från början fördelar elever som har möjligheter och elever som inte har möjligheter.

Anf. 146 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Det börjar ju ledsamt nog höra till vanligheten att varje gång riksdagen diskuterar skolfrågor har det kommit en ny rapport med nedslående uppgifter om grundskolan eller gymnasieskolan.

Skolverkets *Jämförelsetal*, som kom för några veckor sedan, visar att andelen som når upp till gymnasieskolans mål nu bara är 61 %. På en del yrkesförberedande program är siffrorna runt 10 %. Gymnasieskolan är faktiskt en stor utslagningsinrättning i dag. Gymnasieskolan är inte minst en besvikelse för många av de elever som är intresserade av att förbereda sig för ett yrke i skolan. I stället för att känna att de klarar av en utbildning känner de sig nedtryckta och besvikna av att misslyckas i många ämnen.

Jag ska ställa några frågor.

Hur påverkar de här rapporterna socialdemokraterna och majoriteten? Tycker ni att det ligger något i den kritik mot skolans uppbyggnad som Folkpartiet länge framfört? Är ni beredda att ompröva några av de tidigare ståndpunkterna?

De senaste tio årens förändringar av gymnasieskolan har skett utan att de makthavande politikerna har fört en dialog med lärarna. Folkpartiet talar ofta om att uppvärdera läraryrket. Ett sätt att börja med en uppvärdering av läraryrket vore att börja lyssna på lärarna när skolan ska utvecklas.

Huvudfrågorna är för det första huruvida vi ska få en gymnasieutbildning som ger alla möjlighet till en meningsfull utbildning, och för det andra huruvida vi ska få en grundskola som lägger grunden för vidare studier.

Folkpartiet har i flera år krävt ett nytt gymnasium, där inte alla måste läsa för att komma in på högskolan. Yrkesinriktade program och en riktig lärlingsutbildning skulle göra skolan mer meningsfull för alla de elever som misslyckas i dag. Kombinerat med möjligheten att komplettera som vuxen skulle en sådan gymnasieskola ge fler elever en bra utbildning. En yrkesexamen skulle vara det värdefulla beviset på att man klarat av sin yrkesförberedande skolgång. En student- eller gymnasieexamen skulle vara bevis på att man klarat av sin grundläggande högskolebehörighet.

Fru talman! Folkpartiet har också i flera motioner begärt att grundskolan ska använda fler nationella prov och sätta betyg tidigare än i dag. Betygen måste också bli mer nyanserade och innehålla fler nivåer än i dag.

Grundskolan ska inte släppa elever till gymnasieskolan utan att de fått kunskaper och förmåga till gymnasiestudier. Det är de elever som behöver hjälp som drabbas när skolan blundar för problemen. Det är de som blir lurade på det stöd som skolan ska vara skyldig att ge.

Folkpartiet har lagt fram ett antal förslag som hittills avslagits av regeringen och dess stödpartier. Det gäller utvärdering så tidigt som möjligt, utvecklingssamtal, skriftlig information till föräldrarna, möjlighet att gå tio år i grundskolan och bättre betygssystem. Men allt har avslagits.

Om skolans utvärderingar fungerar, om målen är klart beskrivna och om eleverna får tillräcklig information om hur de uppnått målen så behöver skolan inte längre vara detaljstyrd av någon timplan. Det är inte antalet timmar som avgör om en elev når kunskapsmålet i ett ämne. Alla kan inte lära samma sak på samma tid. Därför bör riksdagen fatta ett principbeslut om att avskaffa timplanen i grundskolan redan nu.

Skolan behöver känna stöd i kampen för att skapa en bra arbetsmiljö där det råder arbetsro. Våldsbrott som begås i skolan ska polisanmälas, och föräldrarna ska få regelbunden information om frånvaro.

Återigen är det de elever som behöver stöd som drabbas när skolan blir alltför kravlös. Det är inte minst för deras skull som skolan måste ta sitt ansvar.

Fru talman! Önskemålen om hur en skola ska se ut växlar från elev till elev och från förälder till förälder. Därför är det mycket positivt att nya, fristående skolor har börjat växa upp. Det är skolor som ofta stärks av att de som går där gör det av eget engagemang och fritt val. Många av de fristående skolorna bärs också upp av frivilliga och ideella insatser från föräldrarnas sida. Rättigheten att välja mellan olika kommunala skolor och mellan kommunala och fristående skolor får inte urholkas nu på grund av luddiga argument. Även rätten att välja fristående gymnasieskola i en annan kommun måste slås fast.

En fortsatt utveckling av friskolor utan avgifter och med nationella krav på kvalitet innebär dels en ökad valfrihet för alla, dels en stimulerande mångfald av idéer i det pedagogiska utvecklingsarbetet.

Avslutningsvis, fru talman, står mina frågor från inledningen kvar. Förslagen om en gymnasieskola med olika inriktningar beroende på studieintresse och om en grundskola som inte släpper i väg elever utan kunskaper har avslagits av utskottet.

Har de här senaste veckornas rapporter och debatt lett till att majoriteten är beredd att diskutera från nya utgångspunkter och att möjligen ompröva några gamla ställningstaganden?

Innebär den nya utredning om en reformerad gymnasieskola som skolministern har föreslagit att diskussionen på något sätt kommer att bli öppnare?

Folkpartiet hoppas det.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 4 under mom. 1 och står i övrigt bakom övriga reservationer.

(forts. 9 §)

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.55 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då voteringen skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

7 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 10 maj

JuU16 Unga lagöverträdare

Mom. 1 (familjens och skolans brottsförebyggande betydelse)

1. utskottet

2. res. 1 (m, kd, c, fp)

Votering:

162 för utskottet

130 för res. 1

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 37 v, 14 mp

För res. 1: 68 m, 34 kd, 15 c, 13 fp

Frånvarande: 20 s, 14 m, 6 v, 8 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Mom. 2 (föräldrars skadeståndsansvar)

1. utskottet

2. res. 2 (m, kd, fp)

Votering:

178 för utskottet

116 för res. 2

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 37 v, 15 c, 14 mp

För res. 2: 68 m, 35 kd, 13 fp

Frånvarande: 19 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Mom. 3 (utredning om barns brottslighet)

1. utskottet

2. res. 3 (kd, c)

Votering:

244 för utskottet

50 för res. 3

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 68 m, 37 v, 13 fp, 14 mp

För res. 3: 35 kd, 15 c

Frånvarande: 19 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Mom. 4 (medling och familjegruppskonferenser)

1. utskottet

2. res. 4 (m, kd, c, fp)

Votering:

163 för utskottet

131 för res. 4

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 37 v, 14 mp

För res. 4: 68 m, 35 kd, 15 c, 13 fp

Frånvarande: 19 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Mom. 10 (jourdomstolar)

1. utskottet

2. res. 10 (kd)

Votering:

258 för utskottet

35 för res. 10

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 67 m, 37 v, 15 c, 13 fp, 14 mp

För res. 10: 35 kd

Frånvarande: 19 s, 15 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Mom. 12 (frihetsberövade ungdomar)

1. utskottet

2. res. 11 (v, mp)

Votering:

243 för utskottet

51 för res. 11

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 68 m, 35 kd, 15 c, 13 fp

För res. 11: 37 v, 14 mp

Frånvarande: 19 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Övriga moment
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot.
1999/2000:107
11 maj

JuU18 Handläggning av strafföreläggande

Mom. 1

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. 2 (utvidgad användning av strafföreläggande)

1. utskottet

2. res. (fp)

Votering:

281 för utskottet

13 för res.

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 68 m, 37 v, 35 kd, 15 c, 14 mp

För res.: 13 fp

Frånvarande: 19 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

LU20 Kapitalanvändning i avkastningsstiftelser

1. utskottet

2. res. (m)

Votering:

225 för utskottet

68 för res.

1 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 36 v, 35 kd, 15 c, 13 fp, 14 mp

För res: 68 m

Avstod: 1 v

Frånvarande: 19 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

LU21 Lag om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal

Mom. 1 (avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

226 för utskottet

68 för res. 1

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 37 v, 35 kd, 15 c, 13 fp, 14 mp

För res. 1: 68 m

Frånvarande: 19 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Mom. 7 (återbetalningsskyldighetens omfattning)

1. utskottet
2. res. 7 (kd, m, fp)

Votering:

164 för utskottet

130 för res. 7

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna.

För utskottet: 112 s, 37 v, 1 c, 14 mp

För res. 7: 68 m, 35 kd, 14 c, 13 fp

Frånvarande: 19 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Mom. 10 (återsändandekostnader)

1. utskottet

2. res. 9 (m, fp)

Votering:

198 för utskottet

96 för res. 9

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 37 v, 35 kd, 14 mp

För res. 9: 68 m, 15 c, 13 fp

Frånvarande: 19 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UU8 Avtal om handel, utveckling och samarbete mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater och Sydafrika

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FöU4 Totalförsvarsplikten m.m.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FöU5 Samhällets räddningstjänst, m.m.

Mom. 4 (sotningsmonopolet)

1. utskottet

2. res. (s, v, c)

Votering:

129 för utskottet

164 för res.

1 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll reservationen.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 68 m, 35 kd, 13 fp, 13 mp

För res.: 112 s, 37 v, 14 c, 1 mp

Avstod: 1 c

Frånvarande: 19 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Övriga moment
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot.
1999/2000:107
11 maj

NU16 Vissa utrikeshandelspolitiska frågor

Mom. 2 (multilateralt investeringsavtal)

1. utskottet

2. res. 2 (mp)

Votering:

280 för utskottet

14 för res. 2

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 68 m, 37 v, 35 kd, 15 c, 13 fp

För res. 2: 14 mp

Frånvarande: 19 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

MJU14 WTO-frågor

Mom. 1 (WTO-förhandlingar på jordbruksområdet)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets hemställan och därefter i fråga om motiveringen.

Hemställan:

1. utskottets hemställan

2. hemställan i res. 2 (kd, c)

3. hemställan i res. 3 (v, mp)

4. hemställan i res. 4 (fp)

Förberedande votering 1:

51 för res. 3

14 för res. 4

229 avstod

55 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:

51 för res. 2

51 för res. 3

192 avstod

55 frånvarande

Tredje vice talmannen konstaterade att lika röstetal uppkommit. Utgången skulle avgöras genom lottnings.

Tredje vice talmannen anmodade Beatrice Ask (m) och Ulf Nilsson (fp) att fungera som kontrollanter vid lottningen samt Yvonne Oscarsson (v) att förrätta lottningen.

Den upptagna lottsedeln visade ett *nej* och kammaren hade således antagit res. 3.

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Huvudvotering:
122 för utskottet
51 för res. 3
121 avstod
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 10 m
För res. 3: 37 v, 14 mp
Avstod: 58 m, 35 kd, 15 c, 13 fp
Frånvarande: 19 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp
Motiveringen:
Godkännande av
1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 1 (m)
Votering:
126 för utskottet
68 för res. 1
100 avstod
55 frånvarande
Kammaren godkände utskottets motivering.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 111 s, 3 v, 1 kd, 10 c, 1 fp
För res. 1: 68 m
Avstod: 1 s, 34 v, 34 kd, 5 c, 12 fp, 14 mp
Frånvarande: 19 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU23 Prövning av fråga om tillämpligheten av 2 kap 12 § tredje stycket regeringsformen i visst fall

I skrivelse som inkom den 12 april hade Per Unckel och ytterligare nio ledamöter begärt att i konstitutionsutskottets betänkande 1999/2000:KU15 framlagda lagförslag jämlikt 2 kap. 12 § tredje stycket regeringsformen skulle vila i minst tolv månader.

Kammaren beslutade samma dag att hänvisa lagförslagen till konstitutionsutskottet för sådan prövning som avsågs i 2 kap. 12 § tredje stycket regeringsformen.

Konstitutionsutskottet hade anmält att enligt utskottets mening var bestämmelsen i regeringsformen tillämplig på lagförslagen i sin helhet.

Enligt samma bestämmelse kunde lagförslagen ändå antas om *minst fem sjättedelar* av de röstande förenade sig om beslutet.

Om så inte skedde skulle ärendet hänvisas till konstitutionsutskottet för att där vila i minst tolv månader från det datum det anmälades i kammaren – minst tolv månader från den 7 april.

Beslutet skulle fattas genom omröstning.

Med hänsyn till kravet på fem sjättedels majoritet företogs rösträkning utan föregående uppresning.

Votering:
194 för att lagförslagen skulle antas
83 för att lagförslagen skulle vila i minst 12 månader
17 avstod
55 frånvarande

Tredje vice talmannen konstaterade att mindre än fem sjättedelar av de röstande hade röstat ja och kammaren hade således beslutat att hänvisa lagförslagen till konstitutionsutskottet för att där vila i minst tolv månader räknat från den 7 april.

Partivis fördelning av rösterna:

För att lagförslagen skulle antas: 112 s, 37 v, 13 kd, 15 c, 3 fp, 14 mp

För att lagförslagen skulle vila: 68 m, 5 kd, 10 fp

Avstod: 17 kd

Frånvarande: 19 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Konstitutionsutskottets anmälan lades till handlingarna.

8 § Beslut om utskottsbetänkande som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UbU14 Vissa högskolefrågor

Mom. 5 (viktiga faktorer för en god studie- och forskningsmiljö)

1. utskottet

2. res. 2 i motsvarande del (fp)

Votering:

280 för utskottet

14 för res. 2

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 68 m, 37 v, 35 kd, 15 c, 14 mp

För res. 2: 1 s, 13 fp

Frånvarande: 19 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Mom. 8 (fristående universitet och högskolor)

1. utskottet

2. res. 3 i motsvarande del (m)

Votering:

213 för utskottet

68 för res. 3

13 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 37 v, 35 kd, 15 c, 14 mp

För res. 3: 68 m

Avstod: 13 fp

Frånvarande: 19 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Mom. 10 (förändringar av resurstilldelningssystemet för att främja decentraliserad utbildning och distansutbildning)

1. utskottet

2. res. 5 i motsvarande del (c)

Votering:

278 för utskottet

16 för res. 5

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 68 m, 37 v, 35 kd, 12 fp, 14 mp

För res. 5: 15 c, 1 fp

Frånvarande: 19 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Mom. 16 (utbyggnad av digital infrastruktur)

1. utskottet

2. res. 5 i motsvarande del (c)

Votering:

279 för utskottet

15 för res. 5

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 68 m, 37 v, 35 kd, 13 fp, 14 mp

För res. 5: 15 c

Frånvarande: 19 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Mom. 17 (funktionshindrades studiesituation i högskolan)

1. utskottet

2. res. 1 i motsvarande del (kd)

Votering:

245 för utskottet

35 för res. 1

14 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 68 m, 37 v, 1 c, 13 fp, 14 mp

För res. 1: 35 kd

Avstod: 14 c

Frånvarande: 19 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Mom. 42 (utbildning om homo- och bisexualitet)

1. utskottet

2. res. 8 (v)

Votering:

250 för utskottet

42 för res. 8

2 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 68 m, 35 kd, 14 c, 12 fp, 9 mp
För res. 8: 37 v, 1 fp, 4 mp
Avstod: 1 c, 1 mp
Frånvarande: 19 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

9 § (forts. från 6 §) Vissa skolfrågor (forts. UbU15)

Vissa skolfrågor

Anf. 147 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s):

Fru talman! Jag vill börja med att ställa tre frågor. Den första är: När lär vi oss? Den andra är: Hur lär vi oss? Och den tredje är: Vad är det som är viktigast att vi lär oss? Det är några spännande frågor för dagens men framför allt för morgondagens skola, som vi socialdemokrater vill vara med om att föra en aktiv debatt om.

Jag tycker att debatten om den gamla skolan och dess beprövade men också föråldrade och förkastade metoder hör till skolans bakgård och skräphög. Jag vill fråga: Varför envisas ni i den borgerliga oppositionen med att ständigt hämta in detta mossbelupna skräp? Det blir inte bättre eller nyare av att ni försöker gömma det i ständigt nya motioner och reservationer. Det har ni återigen gjort i dagens betänkande.

Ni vill ha fler betygssteg, och ni vill ha betyg tidigare. Det är gammal skåpmat som leder till mer stress, till utslagning och som flyttar blicken från ett lärande för livet till att hastigt och tillfälligt tanka kunskap, styckevis och delat, som sedan bränns av och glöms bort för att man ska kunna lära in ny sådan kunskap igen.

Moderaterna och Folkpartiet vill återvända till en skola som sorterar och delar upp eleverna i ett A- och ett B-lag och som utestänger ungdomar från vidare studier.

Folkpartiet kallar skolans elever och medarbetare för skolans amatörer, som enligt Folkpartiet inte ska ha något verkligt inflytande på skolan.

Att ni sedan befinner er i gårdagen genom att föreslå sådant som redan genomförts eller genomförs, eller sådant som kommunen och den enskilda skolan har friheten och ansvaret att besluta om, gör ju inte debatten roligare.

Förslag om att göra en översyn av gymnasieskolan och dess program, som förs fram i moderaternas reservation, och som nu också framförs som krav av Folkpartiet i den offentliga debatten, får ett löjets skimmer när detta redan presenterades som ett förslag i regeringens utvecklingsplan för ett år sedan.

Ett annat exempel är kristdemokraternas reservation. De skriver bl.a. om värdegrunden i skolan och att det för detta arbete bör finnas en plan och att utvärdering bör ske. Om detta är vi ju helt överens. Det fanns också med i utvecklingsplanen. Där skriver regeringen bl.a. att utvärdering av arbetet med värdegrundsfrågorna bör finnas med i den årliga kvalitetsredovisningen.

Ett ytterligare exempel är när Kristdemokraterna, Moderaterna och Folkpartiet yrkar på att våldsbrott som begås i skolan polisanmäls. Detta

är ju självklart och finns redan med i den allmänna lagstiftningen. Vi behöver inte ha några särregler just för skolan.

Det finns gott om ytterligare exempel. Men jag väljer att för stunden lämna exemplen och i stället titta framåt.

Vad vi behöver är en skoldebatt som lyfter blicken från backspegeln och tittar bortom motorhuven, vågar titta framåt vägen, vågar och har viljan att bidra till att forma framtidens skola och den framtid som våra barn och ungdomar möter efter sin skoltid.

Fru talman! Återigen: När lär vi oss? Jo, när vi vill lära oss. För att vilja lära måste du känna att du lyckas. Du måste dessutom uppleva att det är någon nytta och mening med lärandet, och du måste tycka att det är roligt.

När jag möter barn och ungdomar som lär sig möter jag en skola och elever som arbetar och studerar på ett nytt sätt och inte på det gamla sättet. De är nu rätt många, och de blir alltfler. Det bara sprudlar av de goda exemplen. Lärare, skolpersonal och elever som lär in på ett nytt sätt ökar faktiskt från dag till dag. Det är detta som vi nu ska lyfta fram för att påskynda så att vi kan lägga den gamla skolan bakom oss.

Frågan när jag lär mig och hur jag lär mig kan bl.a. få utgå från några minnesbilder, även om vi hört dem förut.

Vi utgick från var och ens intressen. Då blev det roligt. Vi fick själva söka kunskapen. Då stimulerades upptäckarglädjen och egna hinder övervanns. Jag lärde av nyfikenhet och inte på någon annans order. Jag vågade fortsätta att ställa frågor, och nu har jag lärt mig att för mig själv ställa de väsentliga frågorna som gör att jag nu vet hur man lär sig. Ingen kommer nu att kunna hindra mig från att lära mig det jag vill eller behöver veta.

Fru talman! Dessa upplevda exempel från livet och skolan säger oss att det inte finns några genvägar till bestående kunskap och till det goda livet. Det måste starta med glädje, att det är roligt, och det måste få utgå från var och ens intressen. Det är genom att jag själv söker och prövar som jag lär.

Alla kan lära sig engelska, matte och svenska, men vi måste inse att alla inte lär på samma sätt. Men alla kan lära sig kärnämnen engelska, svenska och matte. För några är det naturligt och lätt att utgå från boken och teorin. Andra lär sig när de praktiskt utgår från en verklighet, exempelvis i ett praktiskt arbete.

De som är i svårigheter lär sig inte lättast genom att bara uppmärksamma svårigheterna och utgå från dessa. Oftast kan svårigheter övervinnas om skolan uppmärksammar min begåvning och mina intressen och jag i stället får ägna mig åt just dessa. Utav bara farten kan jag då övervinna mina svårigheter och lära mig läsa, skriva och räkna.

Slutligen, fru talman: Vad är det vi behöver lära oss? Jag brukar ibland ställa frågan till företagsledare eller personalansvariga: Vad tycker du är det viktigaste att ungdomarna har med sig i ryggsäcken när du ska anställa dem i ett jobb? Svaret blir: De ska vara goda människor.

Så är det. Det viktigaste vi har att lära oss i skolan är de grundläggande och gemensamma värden som står bl.a. i läroplanen. För att vi ska kunna värna demokratin och solidariteten i vårt samhälle måste vi som den viktigaste och främsta uppgiften i skolan ge våra barn och ungdomar förutsättningar att få utvecklas till medborgare som har en positiv inställ-

ning till sig själva, till sina medmänniskor och till livet och som har självförtroende och initiativförmåga.

Av dessa kommer det som biprodukt att bli ungdomar och vuxna som lär sig allt det som måste kunnas för att de ska bli goda tekniker, sjukvårdare, uppfinnare, byggnadsarbetare, humanister och en generation som bär fram det goda livet.

När vi så ska diskutera hur det går fastnar vi oftast i att värdera undersökningar som mäter procentförändringar av ämnesbetygen. Vi diskuterar styckevis och delat i stället för att se till sammanhang och helhet.

När vi sedan ska titta framåt och försöka ge bättre möjligheter för skolan att nå målen, ja då kommer oppositionen dragandes med mer betyg och detaljstyrning som recept. Det duger inte. Det är både gammalt och unket.

Vi vill i stället öka friheten, inflytandet och demokratin i skolan och genom politiska beslut stödja arbetet i våra skolor att nå målen.

För detta har vi, som jag ser det, fyra verktyg.

1. Mer pengar till skolan för fler lärare och fler vuxna i skolan.
2. Tydligare och vassare beskrivning av våra mål.
3. Mer stöd till medarbetarna i skolan att få lära nytt, och ständigt få lära nytt.
4. Stöd till inflytande, samarbete och lagarbete i skolan.

Vi socialdemokrater ser tiden an med tillförsikt. Vi är övertygade om att de stöd och de åtgärder som nu riktas till skolan – det som vi nu lägger fast under dessa år – kommer att bli den hävstång och den skolutveckling som är nödvändig för framtiden för att få en skola som bättre når målen.

Oppositionens förslag innebär att ni backar in i framtiden med gårdagens lösningar. Om de genomfördes skulle de bidra till och konservera en skola med korvstoppling, stress och konkurrens. En anpassning till skolan skulle uppstå, men ej till livet. Snabbt försvinnande kunskaper, knäckta självförtroenden och utslagning skulle i stället öka. Det är ingen skola för alla. Det är en skola som sorterar. Det är varken solidaritet, omsorg eller hushållning med begåvningar och mänskliga resurser.

Fru talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till hemställan i betänkande 15, *Vissa skolfrågor*, och avslag på samtliga reservationer och samtliga 216 motioner.

Anf. 148 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Nils-Erik Söderqvist började nästan omgående med att säga att de borgerliga partiernas reservationer är oerhört mossiga och gammaldags, liksom hela deras utbildningspolitik.

Men något som verkligen är mossigt och nästan ruttet är att som representant för Socialdemokraterna stå och säga att man nu vill vara med och föra en aktiv debatt. Det är ju klart – det kan alla vilja. Men det viktiga är att komma med något konkret, att visa en positiv glädje, tala om att man vill lägga sig eller så mycket och att man har vissa konkreta förslag.

Prot.

1999/2000:107

11 maj

Vissa skolfrågor

Jag skulle vilja fråga Nils-Erik Söderqvist vad mer som ingår i den här aktiva debatten? Att prata om mer pengar till skolorna? I vårbudgeten kunde vi se att det inte var så värst mycket mer. Är det så att det diskuteras och planeras inför hösten? Är det då den stora handlingsplanen för skolan ska komma?

Anf. 149 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! Till Sofia Jonsson vill jag först säga att jag med tillfredsställelse kan konstatera att vi är överens på tre viktiga områden i debatten i dag.

Det första är att ingen av oss vill ha någon central skola, en återgång till något som i mitt försök till beskrivning är gammalt och passerat. Vi vill att skolan precis som i dag ska finnas kvar under kommunalt inflytande. Det är bra.

Jag tycker också att det är bra att Sofia Jonsson och Centerpartiet precis som vi säger nej till en skola där man skulle dela upp våra barn och ungdomar i ett A-lag och ett B-lag genom att säga att inte alla behöver kärnämnen.

Det tredje som vi är överens om är oerhört centralt och viktigt, nämligen att det var vårt samarbete med saneringen av ekonomin som grundlade förutsättningarna för den ökade anvisningen av statsbidrag till kommunerna. Tillsammans skapade vi förutsättningar för att steg för steg kunna leverera ett ökat statsbidrag till kommunerna, vilket kommer skolan till del.

Dessa tre saker är oerhört viktiga. Jag måste ändå ställa en fråga till Sofia: Vad är det som gör att vi i dagens debatt också på Centerpartiets lista över reservationer kan se att det mesta rör sådant som inte ska hanteras här utan ute i vårt decentraliserade skolsystem? Det finns en lång rad frågor som vi inte ska behandla här. I stället ska kommunerna ha en frihet att hantera de frågorna.

Anf. 150 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Nils-Erik Söderqvist tar upp ett par frågor som Centerpartiet har arbetat för. Det är bl.a. detta med en decentraliserad skola, att flytta ut makt och beslut så långt som möjligt. Det är bra att också Socialdemokraterna går med på den linjen.

Men jag vill fråga om man skulle kunna gå ett steg längre? Kan man se till att varje skola får en lokal skolstyrelse, där man kan arbeta? Det vore en riktig decentraliserad skola.

Min andra fråga är: Ser Nils-Erik Söderqvist betygss Diskussionerna som något så pass viktigt att man skulle kunna samla alla riksdagspartier till en diskussion? Då skulle vi framgent kunna få en bred och stark överenskommelse som håller en lång tid framöver, så att elever och lärare kan få en bra planering för skolan.

Anf. 151 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! Det pågår nu en försöksverksamhet, som vi var oerhört angelägna om att få till stånd. Själv upplever jag att den visar hur man kan demokratisera skolarbetet på ett bra sätt. Det är positivt. Vi ska låta den försöksverksamheten löpa ut och därefter utvärdera den. Sedan går vi vidare. Det är så vi hanterar de frågorna.

Att ha fler steg i betygsskalan och att ge betyg tidigare – det är just detta som jag i min inledning beskrev som gammal skåpmat. På vilket sätt skulle det aktivt kunna användas för att uppnå skolans mål, som vi väl borde vara överens om? På vilket sätt skulle de betygen aktivt kunna bidra till det, Sofia Jonsson? Jag kan inte se det.

Och återigen: Vad är det som gör att man lyfter in en hel rad frågor som faktiskt inte har relevans här i Sveriges riksdag, utan som man jobbar med ute i det kommunala skolarbetet?
(forts.)

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Vissa skolfrågor

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.55 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

9 § (forts.) Vissa skolfrågor (forts. UbU15)

Anf. 152 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att Nils-Erik Söderqvist är oförsämd när han säger att elever skulle slås ut med våra förslag. Nils-Erik Söderqvist och hans partikamrater bär ansvaret för en gymnasieskola där antalet avhopp och studiemisslyckanden aldrig har varit större. Vi ligger på 70-talsnivå, och det är allvarligt nog.

Jag instämmer i resonemanget om detta med när, hur och vad vi lär oss. Det är när man inser nyttan och glädjen med kunskaperna. Men många av de ungdomar som inte lyckas i gymnasieskolan har inte förutsättningarna. De orkar inte med att omedelbart ta tag i kärnämnen och det som de uppfattar som svåra kurser.

Vi kan lära mycket av folkhögskolorna som genom att de erbjuder ett annat sätt att jobba på inte alltid ställer samma krav som den traditionella utbildningen. Folkhögskolorna lägger en bättre grund för vidareutbildning för många. Många av dem som har gått i folkhögskola går ju vidare till universitet och högskolor. Jag tror att det skulle vara precis på samma sätt om man vågade erbjuda alternativ inom ramen för gymnasieskolan.

Sedan sade Nils-Erik Söderqvist att när man frågar arbetsgivare vad som är viktigast hos de ungdomar som de ska anställa får man till svar: värdena och den sociala kompetensen. Då undrar jag: Vilka slutsatser drar Nils-Erik Söderqvist av det? Kanske kan det bli – som Nils-Erik Söderqvist uttryckte det – ”goa” människor av dem som till en början läser en lättare kurs i stället för att slås ut från en svårare.

Anf. 153 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! Beatrice Ask vill tillsammans med Folkpartiet medverka till att vissa 15-åringar inte ska få chansen att läsa samma kärnämnen som alla andra, alltså att 15-åringar skulle sorteras i ett A- och B-lag. Att man redan vid 15 års ålder skulle sorteras undan är naturligtvis alldeles vansinnigt.

I stället handlar det om att möta var och en på just dennes villkor och försöka att skapa förutsättningar för att alla tar till sig det som behövs av kärnämnen. Det handlar inte om att inte alla kan, utan det handlar om att vi är olika och att vi lär oss saker och ting på olika sätt, precis som jag sade i mitt anförande.

Hur långt är moderaterna beredda att gå när det gäller att fixera allting vid betyg? Moderaterna har tillsammans med Folkpartiet avgett reservationer där man säger att det ska vara fler steg och att det ska sättas betyg tidigare. Är ni beredda att gå så långt som att införa betyg t.o.m. inom barnomsorgen och i förskolan? Tror ni att det är en metod för att klara den procent som är kvar och som vi har som mål att ge en ordentlig start i livet?

Jag tycker att beskrivningen av hur det står till med den svenska skolan är en vrågbild. Inte minst den rapport som vi har diskuterat här i dag visar att situationen är mycket bättre i jämförelse med vilket annat land som helst.

Anf. 154 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Till att börja med handlar det inte om att sortera 15-åringar, eftersom vi har en allmän grundskola. Nu pratar vi om gymnasieskolan. Det handlar inte om sortering, utan det handlar faktiskt om respekt för de enskilda eleverna, och det är någonting helt annat.

Det är bra att Nils-Erik Söderqvist tar upp frågan om betygen. Den översyn som vi moderater har begärt är i mångt och mycket samma översyn som skolministern i dag begär, nämligen att man ska titta på förhållandet mellan betygen och kursernas längd m.m.

Ni försöker pådyvla oss den fäniga inställningen att betyg skulle vara det viktigaste i världen. Det är rätt osakligt. Jag tycker att betyg egentligen är tämligen oviktiga i en mening. Uppföljning och utvärdering är viktigt, men det är inte instrumentet. Däremot är utvärdering väldigt centralt, och då ska betygssystemen fungera. Därför är det angeläget med denna översyn.

I det första inlägget sade Nils-Erik Söderqvist att han tyckte att det var löjligt av moderaterna att reservera sig för någonting – t.ex. översyn av gymnasieskolan – som fanns med redan i regeringens utvecklingsplan. För det första tyckte vi det innan utvecklingsplanen presenterades. För det andra lovar ni och lovar, men ni kan inte hålla det. Vi måste driva det i utskottet i alla fall.

Regeringen har lovat att det skulle komma ett förslag till gymnasieexamen. Det ”bidde” inget. Det är mycket som det inte ”bidde” något av. Det finns en lärlingsutbildning för gymnasieelever som över huvud taget inte har fungerat. Det ”bidde” ingenting heller. Då är det klart att oppositionen måste påminna om sådant som har utlovats. Det är inte löjligt, det är konsekvent och det är ett målmedvetet politiskt arbete.

Anf. 155 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! Beatrice Ask talar om skolministerns uttalanden om kursbetygen. Hon har sagt att det måste till en städning i kursbetygen. Det är alldeles uppenbart att hela systemet är i stort sett ett fiasko. Man måste göra en städning så att systemet blir rimligt. Det ska inte vara ett antal moment med fyra eller fem olika betyg i samma ämne och där de första kursbetygen speglas i slutbetyget.

Det som är det intressanta är diskussionen om betygen som ett instrument för att förbättra skolan. Vi tror mycket mera på att stärka utvecklingssamtalen, stärka dialogen om vad som händer under hela skoltiden. Man måste se till att få en löpande avstämning av hur det går för eleven i skolan. Där tror jag att man kan göra det ännu bättre än vad det är i dag, inte genom att bygga upp en ny administration och byråkrati genom att vi från kammaren lägger fast exakt hur det ska gå till med – som oppositionen har föreslagit – med skriftliga omdömen och sådant. Man måste föra en ordentlig dialog för att få det instrumentet att bli ännu bättre.

Det som är genomgående märkligt är att ni föreslår grundskoleexamen och att ni tror att det är en metod att säkerställa att eleverna får den hjälp som de behöver för att uppnå de nationella målen. Det är ju inget annat än trams. Inte är det detta som är avgörande utan det är arbetssättet och antalet vuxna i skolan som stöttar och hjälper till. Man måste också vara beredd att ställa upp för att stärka personalens möjligheter till kompetensutveckling. Det förbättrar skolan.

Anf. 156 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Nils-Erik Söderqvist gick till angrepp mot borgerligheten. Han frågade: Varför lär ni er aldrig? Befinner ni er hela tiden i gårdagen? Ni kommer med samma mossiga argument och samma mossiga motioner.

Om socialdemokraterna lyssnade någon gång skulle vi inte behöva väcka dessa motioner. Men som vanligt yrkar man avslag på samtliga 216 motionsyrkanden.

Jag skulle vilja fråga Nils-Erik Söderqvist: Reagerar inte socialdemokraterna över att det snart sagt varje vecka kommer nya larmrapporter både från Skolverket och från andra institutioner?

Nils-Erik Söderqvist säger att kristdemokraterna kommer årligen, om och om igen, med frågan om värdegrunden. Men, Nils-Erik Söderqvist, visar inte dagens debatt att värdegrundsfrågan är viktig att hålla vid liv, när det finns partier som vill förneka vår historia och göra oss historielösa?

Jag vill fråga Nils-Erik Söderqvist: Står ni fast vid formuleringarna i läroplanen om kristen tradition och västerländsk humanism, eller delar ni er samarbetsparts åsikt? Det vore väldigt värdefullt om Nils-Erik Söderqvist ville deklarera socialdemokraternas ståndpunkt här och nu.

Anf. 157 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! Javisst, Erling Wälivaara, vi står fast vid värdegrunden. Vi är nog väldigt överens om hur oerhört viktig den är. Jag tror inte att Erling Wälivaara gick miste om hur jag i mitt inledningsanförande tryckte på betydelsen av den. Men min poäng är att när kristdemokrater-

Prot.

1999/2000:107

11 maj

Vissa skolfrågor

na talar om att det härifrån kammaren måste sägas på vilket sätt den ska genomföras ute på de svenska skolorna, menar jag att det är att spela över. Vi är alldeles överens om och har klarat ut att det ska ske en uppföljning och att det ska ske ett arbete ute i skolorna kring detta. Vi ska inte gå in med pekpinna härifrån och tala om huvudfrågorna i den svenska skolan.

Jag ska ta några exempel från den långa rad av reservationer som finns. Att vi ska betona vikten av praktiska och estetiska ämnen har ni reserverat er för. Men det finns ju redan i dag en oerhörd frihet ute på skolorna att lyfta fram både praktiska och estetiska ämnen i arbetet. Dessutom vet vi att det sker försök med timplanen, och jag tror att försöket kommer att påverka debatten framöver. Det finns alltså en oerhörd stor frihet och möjlighet att göra saker och ting. Så kan man gå igenom punkt efter punkt. När det gäller att valbara kurser ska kombineras så att programmålen nås, vill jag säga att skolan utifrån målstyrningen har ansvaret att jobba med detta. När det har beslutats om en målstyrd skola och om en uppföljning av den, menar jag att vi i stället ska kunna föra en ordentlig debatt om förutsättningarna för målstyrningen.

Precis som jag sade handlar det om mer pengar, om att ge mer förutsättningar för kompetensutveckling i lärarlag och om att demokratisera skolan.

Anf. 158 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Jag noterar att Nils-Erik Söderqvist säger ja till värdegrunden. Men nu handlade min fråga om formuleringarna i läroplanen om kristen tradition och västerländsk humanism, det som skolministern i denna kammare gång efter annan har deklarerat är ett av de ben som värdegrunden vilar på.

Visst är resurser till skolan oerhört viktigt. Det är därför som kristdemokraterna för den kommande treårsperioden har avsatt 5 miljarder mer till kommunerna för vård, skola och omsorg än socialdemokraterna. Vi ser det som väldigt viktigt att kommunerna får ekonomiska resurser.

Sedan skulle jag vilja ställa en fråga om betygssystemet. Varför motsätter ni er principiellt att införa fler intervaller i betygssystemet? När jag besöker skolor säger både föräldrar och elever ständigt: Försök se till att det blir fler intervaller i betygssystemet! Många ligger precis på gränsen till att få VG, men når inte upp dit. De upplever betygssystemet som oerhört trubbigt, och det är ett trubbigt instrument.

Anf. 159 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! Erling Wälivaara ställde igen frågan om kristen värdegrund. Jag undantar inte från värdegrunden den kristna värdegrunden och den historiska delen. Det är klart att jag inte gör det. Det är ju alldeles uppenbart att vi inte kan förneka vår historia. Där tycker jag att Beatrice Ask har alldeles rätt och instämmer i det. Vi har ju också ställt oss bakom och drivit detta, så det är alldeles tydligt och klart.

Sedan återigen detta med betygen. Jag var i mitt anförande väldigt tydlig med detta att betygen bidrar till att man styckvis och delat tittar på kunskapen, att man inte ser till helhet och sammanhang. Det är det som är bristen. Man fokuserar hela tiden på att lära in utifrån ett konkurrens-tänkande. Att vi måste ha betyg som urvalsinstrument med ungefär den

konstruktion som är i dag har vi varit överens om. Men att fortsätta och göra en ytterligare utveckling av betygsinstrumentet på det sätt som Erling Wälivaara förespråkar tror jag inte alls på.

Sedan tycker jag att yrkandena här i riksdagen hanteras fortsatt märkligt. Utöver vad jag tidigare har sagt har kristdemokraterna tagit upp att varje skola bör ha en plan för sitt arbete med värdegrunden. Det talade vi om alldeles nyss. Valbara kurser nämnde jag. Att religions- och historieämnena ska stärkas är något som vi har med i Gymnasieutredningen. På en lång rad punkter i yrkandena är det saker och ting som behandlas, har behandlats eller också ligger hos kommunerna. Jag tycker att det är märkligt att man koncentrerar sig på det i stället för att titta framåt.

Anf. 160 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill erinra om att repliktiden är två minuter för samtliga.

Anf. 161 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! I många år, kanske under hela 1900-talet, har portalparagrafen i Sveriges skollag varit att skolans första uppgift är att ge eleverna kunskap. Nu säger Nils-Erik Söderqvist att skolans viktigaste uppgift är att göra elever till medborgare och hyggliga människor och att kunskapen då kommer som en biprodukt.

Jag vill bara påminna om att när inte minst liberaler kämpade för att genomföra folkskolan på 1800-talet var det just för att man ansåg att kunskap var en förutsättning för att kunna fungera aktivt som medborgare i en demokrati, för att kunna göra medvetna val om olika ideologier och andra frågor. Att tona ned kunskapsmålet drabbar framför allt dem som behöver mest stöd i skolan. Jag skulle önska att Nils-Erik Söderqvist funderade en gång till över vad det innebär att man flyttar ned det som är skolans viktigaste uppgift.

Sedan talar Nils-Erik Söderqvist om A- och B-lag. Ja, det är A- och B-lag som vi håller på att få, eftersom så många inte klarar av den gymnasieutbildning som det är meningen att alla ska klara av. Jag tror att det är viktigt att alla i gymnasiet får en chans att känna att de lyckas och att det är roligt.

Jag vet inte om Nils-Erik Söderqvist har sett statistiken från Stockholm. Där har på handels- och administrationsprogrammet 23 % nått upp till målen för gymnasieskolan och fått sin högskolebehörighet. På fordonsprogrammet är det bara 9 % som har nått upp till samma nivå.

Nu gäller det, menar jag och menar Folkpartiet, att skapa riktigt attraktiva och roliga yrkesutbildningar med status och med en känsla av att alla elever, även de som inte är intresserade av att gå vidare till högskolan, känner att de kan lyckas.

Anf. 162 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! Ulf Nilsson har varit med och skrivit en reservation ihop med Moderaterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet om att varje skola måste ha stor frihet att forma sin inriktning. På vilket sätt kan man tycka att Folkpartiets resonemang om frihet rimmar med att man i sina reservationer på punkt efter punkt ska börja detaljstyra vad kommunerna ska göra?

Prot.

1999/2000:107

11 maj

Vissa skolfrågor

Gymnasieelever bör exempelvis få möjlighet till studier över sommar-
ren. Det finns redan sådana möjligheter utifrån det kommunala ansvaret.
Det ligger där. Varför ska vi sitta här och detaljstyra det? Gymnasiesko-
lor i utsatta områden bör få extra resurser. Det är ett kommunalt ansvar.
Varför ska vi sitta här och detaljstyra centralistiskt omkring detta? Disci-
plinära åtgärder pratar ni om i en annan reservation. Elever bör inte få
störa undervisningen. Ordning, reda och arbetsro ska det vara i en skola.
Det är ett ansvar för kommunerna att jobba med.

Så kan man hålla på och gå igenom era reservationer. Jag har dem
här, men tiden medger inte att jag fortsätter. Rakt igenom kan man fun-
dera på var överensstämmelsen finns och på vad ni egentligen menar när
ni pratar om frihet. Skulle vi inte ha en frihet som skapar möjligheter för
kommunerna, för eleverna ute på skolorna att tillsammans med personal,
föräldrar och andra få forma en skola på ett riktigt sätt och alltså fullt ut
jobba med målstyrd skola? Vad är detta?

Sedan, Ulf Nilsson: Vad är det för trams när ni pratar om att elev-
styrda skolor urholkar rektors och lärares ansvar och status och att elever
bara är amatörer? Elever är väl om några en grupp som verkligen har
erfarenhet. De är väl verkligen en av de parter som finns inne på skolans
område?

Anf. 163 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Nils-Erik Söderqvist har säkert många gånger hört mig
och andra folkpartister säga vad vi menar med friheten för skolor. Den
innebär att man kan arbeta på väldigt många olika sätt. Man kan lägga
upp arbetet på det sätt som elever, föräldrar och lärare kommer överens
om. Det innebär att politiker inte ska lägga sig i om man har årskursblan-
dad undervisning eller om man inte har det eller om man koncentrations-
läser vissa ämnen under längre eller kortare tid. Jag kan räkna upp mas-
sor av exempel.

Det som bl.a. Riksdagens revisorer visade i sin rapport är ju att må-
len, de nationella målen, inte är tillräckligt tydliggjorda för kommunerna.
Våra utvärderingssystem fungerar inte. Och det är målen, att vi garante-
rar att vi lever upp till de nationella målen, som jag och Folkpartiet enga-
gerar oss i.

När det gäller elevstyrda skolor citerade Nils-Erik Söderqvist mig och
sade att jag inte tycker att skolor ska styras av amatörer. Jag vet inte om
Nils-Erik Söderqvist tycker att skolor ska styras av amatörer. Jag anser
att föräldrar och elever ska vara med och fatta en massa viktiga beslut i
olika lokala styrelser på ett sätt som vi prövar oss fram till. Men det
måste sägas väldigt tydligt att de avgörande, pedagogiska, professionella
besluten ska fattas av lärare och rektorer precis på samma sätt som andra
professionella beslut inom sjukvården eller andra sektorer fattas – alltså
av dem som är utbildade för att fatta dem. Det är det jag menar med att
skolan inte ska styras av amatörer. Vi måste ha respekt för den profess-
ionalism som finns i lärarkåren.

Jag fick inget svar från Nils-Erik Söderqvist på hur han reagerar på
att bara 9 % av gymnasisterna på fordonsprogrammet faktiskt klarar av
gymnasieutbildningen som det är menat. Vore det inte bättre att ge dem
en riktig yrkesutbildning som dem känner att de kan klara av med möj-
lighet att komplettera senare?

Anf. 164 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! Ulf Nilsson pratar fortfarande om resultaten i den svenska skolan och tar *sitt* exempel. Jag ska ta ett annat exempel, som belyser hela den här debatten i dag. Vi kan titta internationellt, ute i Europa. Man konstaterar nu att bland 22-åringarna är det över 90 % som lämnar gymnasieskolan med godkända resultat. Tittar man på Europa, på EU, i övrigt ligger det i snitt på 70 %. Då vet vi att det också finns länder som ligger betydligt lägre.

Här i Sverige vägrar vi hela tiden att sänka ribban. Det vill jag inte vara med om. Jag har varit med om att höja ribban i vårt utbildningssystem, alltså att säga att alla behöver kärnämnen. Vi behöver ha en hög ambition när det gäller att klara målen. Men då ska vi inte för den skull börja föra en debatt som innebär att vi svartmålar den svenska skolan. Det har ingen glädje av. Vi behöver stärka de krafter som finns ute och som faktiskt gör ett gott arbete. Vi behöver lyfta fram de goda exemplen på vad som sker.

Men åter till det här med målstyrning. Det var intressant när Ulf Nilsson pratade om målstyrning, om att vi ska skapa bättre kraft i målstyrningen. Det håller jag med om. Det ska jag gärna vara med om att göra. Men vad är det här för något: att reservera sig och säga att arbetsmiljön i skolan bör ha ett eget program? Varför ska vi säga det här? Vi har ju en miljölagstiftning och ett miljövårdsarbete ute. Vi borde vara överens om att det är något som ska ske ute på den lokala skolan.

Anf. 165 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Jag tänkte bara uppehålla mig vid tre frågor, men de är i och för sig rätt stora. Den första handlar om de problem som skolan har, och som många har berört. Den andra handlar om de ideologiska skillnader när det gäller skolans framtid som jag tycker att jag har skymtat i debatten. Den tredje handlar om några synpunkter på innehållet i grundskola och gymnasium som måste uppmärksammas särskilt med tanke på den framtida utvecklingen av vårt samhälle.

Låt mig börja med den första, den om skolans stora problem. Jag tror att alltför av riksdagsledamöterna är på det klara med att det stora problemet i grundskola och gymnasium nu, det som vi har sett återspeglas i betygsstatistik och annat, handlar om att vi har en grupp elever, en relativt liten men ändå alltför stor grupp, som inte har fått det stöd som de behöver för att tillägna sig t.ex. läs- och skrivförmåga och att kunna följa med i undervisningen i skolan. De har hamnat utanför. De hör till dem som man har kallat utslagna eller sådana som står utanför skolan. Den gruppen måste naturligtvis snabbt få det stöd som de enligt läroplanen är berättigade till.

Det här är inte resultatet av en dålig skolpolitik i vanlig bemärkelse. Det är alltså inte fel på läroplanen, skollagen eller något sådant. Det är ett direkt resultat av de nedskärningar som gjordes i början av 90-talet, under den ekonomiska krisen. Den drabbade skolan hårt. Man tog bort ungefär 20 % av lärargruppen. Det var framför allt specialpedagoger, skolpsykologer osv. som fick lämna skolan. Ungefär 10 % av dem har kommit tillbaka, men vi är alltså fortfarande i ett sämre läge än i början av 90-talet.

Prot.

1999/2000:107

11 maj

Vissa skolfrågor

Det betyder att de lärare som nu står med stora undervisningsgrupper och kanske har tre, fyra eller fem elever i en sådan grupp som skulle behöva det här stödet av en specialpedagog inte kan ge det stödet. Specialpedagogen finns inte och det finns ingen chans att klara av situationen med en så stor undervisningsgrupp för en lärare – som dessutom inte har kompetensen att ge de här eleverna ett riktigt stöd.

Det där måste åtgärdas, och det handlar alltså om att skjuta till resurser. Det är alltför många som förstår detta, och jag tycker också att vi ser i den här motionsfloden att samtliga partier har uppmärksammat dyslexifrågan, läs- och skrivsvårigheter. Närmare 10 % av yrkandena som finns i det här betänkandet handlar om läs- och skrivsvårigheter. Låt oss alltså vara eniga om att fortsätta arbetet med att snabbt få fram de resurserna – så snabbt det nu går.

Den andra punkten borde vi prata väldigt mycket om. Den gäller det som skiljer oss från varandra ideologiskt när det gäller synen på hur skolan ska utvecklas.

Jag vet inte varför, men på något sätt blir det en ytdiskussion som handlar väldigt mycket om betyg. Några hävdar att vi ska ha mer betyg. Det är moderater och folkpartister och i första hand kristdemokrater som för fram denna synpunkt att man ska ha mer examensprov. Jag tror att det sista budet från Folkpartiet var att man ska ha en grundskoleexamen. Och många har länge krävt en gymnasieexamen. Det där är naturligtvis något slags ytdiskussion som det finns skäl att gå lite djupare in på. Det skulle vi kanske behöva göra framöver. Det är en betoning av behovet av kunskap som vi kanske alla kan dela. Men det är en syn på skolan som betonar konkurrenssidan.

Vi från Miljöpartiet tycker att själva inställningen till elevernas inläringssituation är lite konstig. Det är allmänt känt att det inte är något bra pedagogiskt instrument att införa en sekundär motivation i form av betyg. Det är mycket mer effektivt att man studerar eller läser någonting därför att man är intresserad av ämnet.

Dessutom har man inte studerat den betygssättning som vi har ordentligt. Nu har vi tack och lov äntligen fått en utredning som ska se över betygen, om de över huvud taget är vad man kallar reliabla, dvs. om olika lärare sätter betyg på samma sätt, om samma lärare sätter betyg på samma presentation lika vid olika tillfällen, om olika skolor sätter betyg på samma sätt, osv. Det finns mycket som talar för att det är stora brister i betygssättningen. Dessutom vet vi sedan gammalt att betyg är mycket dåliga s.k. prediktorer både när det gäller yrkesframgång och studielämplighet för högre studier. Det finns mängder av undersökningar som visar att de gamla betygen från gymnasiet i stort sett har varit värdelösa att använda som t.ex. urvalsinstrument för högre studier. Nåväl, vi får väl återkomma till den diskussionen.

Jag skulle vilja uppehålla mig lite grann vid innehållet i utbildningen. Grundskolan och gymnasiet har en alldeles ny uppgift. När vi i vår generation, den äldre generationen, gick ut skolan såg världen väldigt annorlunda än vad den gör för de barn och ungdomar som går ut skolan nu. De problem som finns är i många bemärkelser större och annorlunda. Vi har en internationalisering av problemställningarna som är påtaglig. Miljöproblemen är globala. Vi har ett fattigdomsproblem på jorden som är globalt och som ställer stora krav på en ökad global solidaritet långt

utöver vad vi kunde tänka oss på vår tid. Den tekniska utvecklingen går snabbt. Vi har något som kallas en ekonomisering av tillvaron som är snabb med ett helt nytt flöde av information när det gäller ekonomi, varor, konsumtionsinformation, osv. som flödar över ungdomarna. De måste alltså ha kunskap när det gäller att möta detta. Det handlar om kunskap om de ekologiska grunderna för liv på jorden. Det handlar om kunskap om andra länders kulturer och folk, hur andra har det i världen. Men det handlar också om förståelse för teknikens begränsningar, kunskapens räckvidd, att människans kunskap inte på något sätt är sanningen alltför nära. Vi brukar säga att dagens kunskap inte är morgondagens sanning. Det här är viktigare nu än någonsin. Och den kunskapen tror jag också har stor betydelse för det som vi var inne på och som Erling Wälivaara tog upp, nämligen de etiska sidorna. Man behöver den kunskapen för att kunna göra riktiga moralbedömningar och moraliska ställningstaganden som är mycket svåra, kanske svårare än dem som vi har kunnat göra.

När Nils-Erik Söderqvist inledde sitt anförande talade han om den gamla skolans uttjänta skräp eller något i den stilen. Jag tog väl åt mig lite grann, eftersom jag är en gammal folkskollärare och då kände mig som detta gamla skräp. Men jag får väl dyka upp här som något slags återanvändning. Det ligger mycket i det. Jag har alltså upplevt detta att stå som lärare och ha min morgonandakt och ha min betygsbok i fickan med betyg i ordning och uppförande osv. Naturligtvis var det ingen bra skola. Men jag ser ändå tillbaka på den med en viss kärlek och en viss förståelse och är beredd att berätta om den för den nya generationen. Jag tror att det är viktigt när det gäller överföring av traditioner och etik. Vi får väl stå där lite grann med skammen men verkligen inte backa för att berätta hur det var. Det blir ett lite romantiskt skimmer över detta att berätta hur den gamla skolan var.

Men det är inte fullt lika romantiskt när man kommer in på de andra frågorna och ska berätta hur våra generationer här i Sverige har handskats med tillvaron. Det handlar om maktfördelning, styrning, Sverige som ett imperialistiskt land med krigföring, religiösa krig. Vi har haft ett envälde, konungamakt tillsammans med kyrkans makt – konung av Guds nåde. Vi hade en vacklande demokrati ända in på 1900-talet då bara halva folket hade rösträtt. Vi har haft två världskrig som vi ska berätta om i detalj. Vi har haft en attityd i början av 1900-talet mot andra länder och folk, främmande kulturer, som vi nog med en viss skammens rodnad får berätta om.

När jag då hör den här diskussionen om betydelsen av att vi för vidare den kristna grunden och den etiska grund som vi har stått på vill jag i alla fall säga att man då får vara väldigt försiktig. Man bör nog närma sig den här generationen med viss ödmjukhet och berätta. Och det kommer att handla väldigt mycket om misstag, och vi har ganska dåligt med goda exempel att föra fram. Därför tror jag att kunskapen får läggas till grund och att vi sedan skapar diskussionsutrymme i skolan, ett vitt sådant utrymme. Och det är viktigare nu än någonsin, både i grundskolan och i gymnasiet, att eleverna får diskutera och vi kanske snarare får stå till svars och bidra med kunskap. Men jag tror att vi ska lyssna mer än förklara hur man ska göra.

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Vissa skolfrågor

Vi har alltså problemen att presentera. Vi står inte med facit i hand. Det ska de ta fram. Kunskapen är viktig. Vi har inte så väldigt mycket kunskap när det gäller människans sätt att hantera sådana här frågor. Vår benägenhet till kärlek må vara stor. Den finns i den gyllene regeln, och den finns på andra sätt. Vår benägenhet till hat och till fiendskap är också stor, och den ska hanteras. Hur den ska hanteras får vi väl hoppas att den nya generation på något sätt kan bemästra. Men jag skulle alltså starkt vilja understryka behovet av ökat elevinflytande och betydligt större elevmakt i skolan, inte bara när det gäller dessa frågor om möjligheterna att utveckla en bra etik för utformandet av framtiden utan också naturligtvis när det gäller kunskapsutvecklingen och sättet att påverka undervisningen.

Anf. 166 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Det är intressant att lyssna på Gunnar Goude. Jag ska först ta upp den första punkten som rörde att vi nog är på det klara med att det finns en grupp elever som inte har fått det stöd som de behöver. Det är ju ett väldigt stort problem som jag tror att vi kan vara överens om. Gunnar Goude säger att det är ett resultat av nedskärningar. Ja, nedskärningar har varit ett stort bekymmer, och de har drabbat många elever som behöver särskilt stöd.

Däremot skulle jag vilja att man i den här diskussionen, om man ska vara saklig, också ska erkänna att det handlar om att vi har betyg och ett system i dag som synliggör problem som säkert har funnits tidigare. Problemet med läs- och skrivsvårigheter är ju inte nytt, men det syns väldigt mycket mer i dag. Därtill kommer ju att vi har höjt ribban när det gäller vad som ska uppnås.

Det finns också ett problem med att bara hitta lösningen i mer resurser, därför att många undersökningar har ju svårigheter att bevisa sambandet mellan resurser och resultat. Och det tycker jag att man ska fundera över. Då kommer man nämligen över till detta att man måste lära sig mer om inlärningsprofiler och hur individer på olika sätt kan ta till sig kunskap.

Där tror jag att det finns väldigt mycket att göra. Vi nådde nästan jumboplatsen i matematikundersökningen och det var långt innan besparingarna kom och när resurserna var ganska stora, så vi har haft de här problemen tidigare.

Jag vill betona att det också handlar om pedagogiska utmaningar. Det är alltså inte bara fråga om resurser, för då tror jag inte att man löser problemen.

Sedan skulle jag vilja rätta till i följande avseende. Det gäller påståendet att betygssystemet liksom bara har blivit till och att det är skönt att man äntligen allvarligt tittar på detta. Ja, det är alldeles nödvändigt att titta närmare på gymnasieskolans betygsbekymmer. Det har vi diskuterat tidigare i debatten. Men det är inte så att de nuvarande betygen tillkommit av en slump, utan det var först 20 års utredande i otaliga utredningar av varierande kvalitet. Riksdagen har ändå ägnat 10–20 år åt att fram- och baklänges analysera detta med betyg. Det är alltså inte så att detta är obruten mark.

Anf. 167 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Nej, betygssystemet är inte obruten mark. Jag tror att det hade varit bra om vi hade ägnat de 20 åren åt någonting annat.

Argumentet att det finns undersökningar som visar att det inte finns ett enkelt samband mellan resurser och studieframgång tror jag ska tas med en nypa salt. Det är alldeles klart att det nu är resursbrist som gör att vi inte har specialpedagogerna på plats. Därom råder inget tvivel. För den här relativt lilla gruppen elever är det helt avgörande att vi får dit specialpedagogerna. Det kommer naturligtvis att öka möjligheterna att bedriva en bra undervisning i undervisningsgrupperna om de här eleverna får det stöd som de är berättigade till. Kanske visar de då inte genom olika reaktioner sitt missnöje med situationen. Det är alltså lättare att få en bra undervisning i undervisningsgrupperna om man kan hantera de elever som behöver särskilt stöd.

Jag har tittat lite grann på undersökningarna. Det är nog svårt att göra sådana undersökningar eftersom resurserna ofta går till skolor som har speciella problem. Det är väldigt olika strukturer på dem. Det kan vara skolor med väldigt många elever med invandrarbakgrund osv. Det är inga enkla studier att göra. Jag skulle inte våga dra slutsatsen att man inte kan visa på ett samband mellan resurser och kvalitet i skolan.

Anf. 168 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Inte heller jag tror att det inte finns ett samband. Det är ju alldeles uppenbart att det saknas speciallärare. Vad jag säger är att man inte får tro att detta är lösningen på alla bekymmer. Det finns ju pedagogiska problem.

I utbildningsutskottet har vi nyligen hanterat frågan om elever i särskolan. Regeringen konstaterade att väldigt många av de elever i gränslandet som har valt att integreras i grundskolan inte klarar av det. Det är då inte *bara* fråga om resursbrist, utan det handlar också om en hel del andra aspekter. Jag tror alltså att vi måste jobba på att skaffa oss ökad kompetens och kunskap.

Vidare är det så att vi i skolan har valt modeller där man integrerar mer och mer elever i stället för att specialisera. Jag är inte emot det men det har inneburit att specialistkunskaperna i olika pedagogiska frågor har minskat, vilket kan vara ett bekymmer eftersom inlärningsproblem, t.ex. dyslexi, ibland kräver särskild kompetens hos en lärare. Jag tycker att det är en aspekt som man ska ha med i diskussionen och det är detta som jag ville påpeka för Gunnar Goude.

Anf. 169 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Jag kan för ovanlighetens skull fullständigt hålla med Beatrice Ask. Jag har noterat att väldigt många partier väckt motioner om just läs- och skrivsvårigheter och krävt att den här specialistutbildningen kommer fram. Detta sammanfaller också med regeringens agerande, vilket kanske är ännu bättre. I senaste budgeten har ju 200 miljoner kronor anslagits för just denna specialistutbildning. Det handlar om kompetensutveckling för lärare som ska arbeta med elever som har läs- och skrivsvårigheter.

Avslutningsvis vill jag säga att jag noterar med tillfredsställelse att Beatrice Ask i sitt huvudanförande betonade betydelsen av att individua-

lisera undervisningen och att det är ett mål. Det kräver naturligtvis också fler lärare per elev än vi har i dag. Detta är en resursfråga; det var trevligt att höra det. Jag hörde ingenting om nivågrupperingar.

Anf. 170 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Det var mycket intressant att lyssna till Gunnar Goudes filosofiska anförande. Mycket av det han sade stämmer väl överens med Kristdemokraternas åsikter.

Gunnar Goude lyfte fram skolans problem och åsyftar det stora problemet – även om det egentligen är relativt litet – nämligen att det inte är så enormt många elever som inte klarar godkända resultat. Gunnar Goude drar slutsatsen att orsaken är att elever med behov av särskilt stöd inte får detta stöd. Den åsikten delar vi kristdemokrater helt och hållet, vilket jag också framförde i mitt anförande. Vidare har vi i nedskärningstider tagit bort vuxna från skolan; det är helt klart. Där har jag ingen avvikande åsikt.

De flesta säger att det behövs mer resurser till skolan. Men den dagen resurserna ska fördelas skiljer det helt plötsligt exempelvis mellan Gunnar Goudes miljöparti och Kristdemokraterna avseende den kommande treårsperioden med 5 miljarder kronor. Det är på något sätt som att man säger att okej det här är bra och det här är problemet. Men man har inte kraft och förmåga att åtgärda problemet. Det är kanske det som är dilemmat för just nu sittande regering som reglerar tillsammans med två stödpartier.

Gunnar Goude tar upp ideologiska skillnader och skolans utveckling och kommer sedan in på betygssystemet. Men är det verkligen så att vi i betygssystemet har de stora ideologiska skillnaderna? Gunnar Goude säger att de som talar om betygssystemet lever i ett gammalt tänkande? De tjugoåringar, eller kanske tonåringar, som vill ha fler betygssteg, lever de trots sin ungdom i ett förgånget, gammalt tänkande?

Anf. 171 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Jag tror att vi är klara över var vi står beträffande betygssystemet. Var och en har vi deklarerat vad vi tycker är viktigt med det. Ungdomarna i systemet är delade. Det är många barn och ungdomar i skolan som, om man frågar dem om detta, säger att de vill ha betygen. När det däremot gäller elevorganisationerna är det lite mer genomtänkta ståndpunkter. De kommer väl snart att inse att betygen ska avskaffas.

I fråga om pengarna är väl skillnaden att den som regeringsmakten haver måste se till att man har en budget i balans. Resurserna ska ut till kommunerna. Fördelen är att det är tre partier som samverkar – Miljöpartiet, Vänstern och Socialdemokraterna. Alla tre partierna verkar för ökade statliga anslag till kommunerna – pengar som ska gå till skolorna. Vi är på god väg.

Perssonpengarna har hunnit tredubblas sedan de första gången kom. Vidare har vi inom försvaret nedskärningar på 8 miljarder kronor. De pengarna förs över till kommuner och landsting, visserligen med början om två år och framåt. Vi har också fått en förstärkning i den här budgeten av kommunernas anslag. Dessutom handlar det om 4 miljarder i efterskänkning beträffande momsskulder osv. Dessutom har ekonomin, tack vare att man håller budgeten i balans – och för all del också beroende på

att vi befinner oss i en högkonjunktur – utvecklats så att vi kan räkna med att skatteintäkterna för kommunerna ökar med 2 % i år och med 0,5 % under de närmast följande åren. Där finns det väl resurser men sedan gäller det att ha kommunpolitiker med tillräckligt starka nypor så att pengarna förs över till skolorna.

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Vissa skolfrågor

Anf. 172 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja rekommendera Gunnar Goude att studera Kristdemokraternas budgetförslag lite närmare. Kristdemokraternas budgetförslag är i balans. Dessutom har vi inte tricksat med utgiftstaken som de tre regeringspartierna har gjort.

Perssonpengarna är egentligen inga nya pengar, utan det är fråga om de pengar som man en gång plockade ifrån kommunerna och som man nu återställer. Det handlar alltså inte om några nya pengar när det gäller de s.k. Perssonpengarna.

Anf. 173 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Historiskt är det så att det var de borgerliga, inklusive Kristdemokraterna, som plockade bort pengarna. Persson lägger tillbaka dem. I den bemärkelsen är det inga nya pengar; det kan jag hålla med om.

Kristdemokraternas budget tittade jag noga på förra året för att försöka förstå. Jag är inte imponerad, kan jag säga, men vi ska inte föra en budgetdiskussion nu. Det gläder mig ändå att ni eftersträvar en budget i balans.

Anf. 174 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag vill först deklarerat att jag självfallet står bakom samtliga kristdemokratiska reservationer, men yrkar för tids vinnande inte bifall till fler utöver vad Erling Wälivaara redan har gjort.

Jag vill i det här anförandet aktualisera det område i betänkandet som har rubriken Företagar- och entreprenörsfrågor.

Fru talman! Sverige har i jämförelse med övriga OECD-länder få företag. Nyföretagandet ligger också jämförelsevis lågt. Forskarna Bengt Johannisson och Torsten Madsen visar i en studie att vi också ligger ganska långt efter de övriga nordiska länderna när det gäller att stimulera till företagsamhet. Det är alarmerande, eftersom grunden för vår välfärd – att vi alla, inklusive de som har svaga röster och inga advokater, ska kunna färdas väl – ligger i att det finns människor som tycker att det är mödan värt att starta och driva företag.

Det är i skolan som samtalen och kunskapsbyggandet om entreprenörskap måste börja, för där finns alla kommande innovatörer, entreprenörer och företagare.

Det är därför glädjande att ta del av en SIFO-undersökning om 17-åringars syn på företagande. Nio av tio säger att de kan tänka sig att någon gång starta och driva eget företag, och 85 % tror att det kommer att finnas fler företagare i den egna kommunen om fem år. Vilket intresse! Vilken potential för en levande Gnosjöanda i hela landet om den kraften kan tillvaratas och kanaliseras på ett bra sätt.

Det är samtidigt ytterst bekymmersamt att 94 % av landets 17-åringar anser att de har fått för lite eller ingen information om vilka jobb och

vilka möjligheter det finns som egenföretagare, allt enligt samma undersökning. Över 60 % svarar att de inte har fått träffa någon egenföretagare genom skolan. Lika många svarar nej på frågan om de upplever att skolan har ett bra samarbete med lokala företag.

Det är beklagligt att regeringen vill avslå såväl vårt förslag om en nationell handlingsplan för entreprenörskap i skolan som ett entreprenörsprogram på gymnasiet. Det känns i betänkandet som om regeringen med stödpartier inte riktigt tar alarmklockorna på allvar. Man hänvisar till att samtliga läroplaner tar upp entreprenöriella aspekter. Man hänvisar till att det finns många lokala lösningar, framför allt på gymnasial nivå. Men uppenbarligen fungerar inte de lösningarna tillfredsställande när 94 % av eleverna uppger att de tycker sig ha fått för lite eller ingen information alls. Visst är det så att det förekommer företagargrenar, mest på samhällsprogrammet. Men många potentiella företagare finns i de yrkesförberedande programmen.

Trots att Nils-Erik Söderqvist stod här för en stund sedan och i högstämda ord talade om vikten av att ta till vara nyfikenhet och att göra individuella lösningar, tycker jag att regeringen när man vill avslå de här motionerna visar samma tvehågsenhet när det gäller opinionsbildning och aktivt handlande som den gör i all företagspolitik, dvs. de lösa formuleringarna motsvaras inte av viljeinriktade handlingar. Det är lite surmulen misstro mot företagare och företagande. Det är trist.

Tänk om regeringen i stället ville ta intryck av provinsen Nova Scotia i nordöstra Kanada som har inrättat ett entreprenörsprogram för ungdomar med målsättningen att eget företagande ska uppfattas som en spännande yrkeskarriär för unga människor. Man arbetar mycket nära näringslivet och använder sig av principen *learning by doing*. Detta projekt har NUTEK, ALMI och flera andra svenska aktörer besökt, men uppenbarligen inte hämtat hem. Annars vore just de fina samarbetspartner tillsammans med näringslivet för att under förtroendefulla former bygga möjligheter för elever att få kunskap om vad entreprenörer är.

Fru talman! En entreprenörskultur kan bara utvecklas genom att man börjar från början. Skolans uppgift är att bejaka barns och ungdomars nyfikenhet och driftighet, som ju är grunden för entreprenörskap. Det finns i dag ett antal material och läromedel på området, faktiskt ned till årskurs ett. Det är självklart fritt att använda det för den som vill. Men om regeringen presenterar en nationell handlingsplan på området skulle det ge legitimitet åt en verksamhet som i dag är tämligen begränsad. Det hade varit önskvärt att regeringen hade vågat det för alla de elever som har lust och längtan att lära om entreprenörskap.

Anf. 175 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att Maria Larsson gör det felet att hon inte i stället funderar över när någonting bra och spännande växer. Det är viktigt.

Jag tycker faktiskt att entreprenörskap, kreativitet, idéer och sådana här saker över huvud taget är oerhört viktiga, både i det lokala samhället och i ett större sammanhang. Jag tror faktiskt, utifrån de erfarenheter som vi har nu, inte bara hos oss utan också runtomkring oss, att det betydelsefulla är när det får växa nerifrån och när det får förutsättningar att gro ordentligt.

Det jag önskar och det vi socialdemokrater vill är att den här friheten ska finnas och att man ska känna ansvaret, både de som finns i skolan och de som finns utanför skolan, de som finns i hela samhället runt omkring skolan. De får knacka på dörren och komma in i skolan. Näringslivet, organisationer, föreningar och över huvud taget allt det som finns runt omkring får komma in i skolan och säga: Vi vill vara med. Vi har idéer om hur vi vill utveckla skolans arbetssätt och hur vi vill möta eleverna för att nå fram till de intressen, de begåvningar, den lust och glädje som jag beskrev förut och som Maria Larsson kommenterade. Precis just detta. Då finns det förutsättningar på ett riktigt sätt, mycket bättre förutsättningar än om vi nationellt talar om i detalj vad som ska göras eller inte göras ute på den lokala skolan.

Anf. 176 MARIA LARSSON (kd) replik:

Fru talman! Nils-Erik Söderqvist bekräftar i sin replik det som jag länge har misstänkt, nämligen att regeringen ser som sin roll att sitta på åskådarbänk och iaktta vad som möjligtvis växer och gror i det här landet. Det kan man naturligtvis göra, men jag anser att ett regeringsbildande parti också har en uppgift att vara opinionsbildare och kanske driva på i en utveckling som man tycker är önskvärd. Här tycker jag att regeringen försummar ett tillfälle.

Jag menar inte att man ska peka med hela handen. Men jag menar att man kan ge legitimitet åt de lärare och de skolor som har ett intresse för att utveckla den här verksamheten genom att tillhandahålla ett användbart redskap. Det är att vara opinionsbildare. Det är inte att fegt häcka på åskådarplats.

Anf. 177 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! Maria Larsson skulle behöva fundera en del över vad det är för verktyg som behövs och som vi nationellt kan stärka.

Jag vill peka på ett av de fyra som jag nämnde i min debatt. Det gäller hur vi stärker dem som finns i sin profession i skolan, dvs. lärarna. Hur kan vi ge dem mer i ryggsäcken av kompetens och av chans att få utveckla sina möjligheter i arbetet?

Nu har vi anvisat tre miljarder i pengar för kompetensutveckling. Hälften går i och för sig till IT, men vi satsar också på en massa andra saker. Vi pratar mycket om barn i behov av särskilt stöd osv. Men vi fäster också en allt stigande uppmärksamhet på betydelsen av att stärka resurser till skolan för att den verkligen ska kunna ägna sig åt kompetensutveckling och ge dem som är i profession i skolan ännu bättre verktyg. De ska ständigt få lära nytt.

Allt detta kommer att innebära impulser till skolan. Det kommer att innebära att det i arbetslagen kommer att finnas en stor flora av kompetenser som kompletterar varandra. I ett arbetslag kan det mycket väl finnas en eller flera som är just på det här området, som har en nära kontakt med näringsliv och omgivande samhälle och som kan föra in sådana här tankar och idéer och jobba på det här sättet.

Anf. 178 MARIA LARSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag välkomnar verkligen pengarna till kompetensutveckling för lärare. De är mycket välbehövliga. De behövs naturligtvis till IT-

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Vissa skolfrågor

sidan, men de behövs också till annat. Om den kristdemokratiska budgeten vinner gehör i kammaren skulle det bli ytterligare pengar som skulle kunna användas till kompetensutveckling hos lärarkåren – och hos vårdpersonal också, för övrigt.

Men det som jag befärar är att dessa pengar inte i någon mån, eller i mycket liten mån, kommer att användas just till kompetensutveckling på det område som, om jag förstår rätt, både Nils-Erik Söderqvist och jag värnar. Vi tycker att det skulle vara roligt om vi fick en expansiv utveckling kring detta i skolans värld – att vi bygger ihop skolan med samhället, att vi öppnar skolan och inte isolerar den som någonting som ska existera i ett vakuum.

Eleverna som går i skolan måste ju ta in hela världen utanför både vad gäller skogar, träd, företag, kommun, samhälle och allt som ryms där ute. Jag tycker att skolan är alltför isolerad i dagens värld. Jag skulle gärna se en öppnare skola i flera riktningar, men jag hyser stora tvivel vad gäller att de här kompetensutvecklingspengarna över huvud taget kommer att komma i fråga för kompetensutveckling på det området.

Hade regeringen valt att använda sig av en nationell handlingsplan, inte som ett enda pekfinger eller som en hel hand som pekade, utan visat på detta som en möjlighet så hade den tagit på sig en opinionsbildande roll. Jag menar att regeringen nu underlåter att göra detta, och det är det som jag beklagar och kritiserar i anförandet.

Anf. 179 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! Gunnar Goude sade tidigare att det är den andra, den yngre, generationen och dess målformuleringar som ska ta över. Jag tillhör kanske en av de yngre generationerna – i riksdagen i alla fall. Inget ont om er som tillhör den äldre – tvärtom!

Fru talman! Jag vill beröra en enskild motion som jag och Charlotta Bjälkebring har väckt. Det handlar om motion Ub314, som heter *Sexualiteten som tillgång*. Det är yrkandena 1, 2, 3 och 5 som behandlas i utskottets betänkande.

Jag befärar att utskottet har valt att tolka, eller läsa, det som *inte* står i motionen – eller så har man helt enkelt valt att inte läsa alls. Detta grundar jag på att det svar som finns i utskottets betänkande är kort sagt intetsägande.

Fru talman! Den 7 december förra året lade Skolverket fram en rapport om sex och samlevnad. Det är de frågorna som också behandlas i våra yrkanden i motionen.

I rapporten från Skolverket sägs att en av svårigheterna med undervisningen är just balansen mellan sexualiteten och samlevnaden, och framför allt balansen mellan de mörka och ljusa sidorna. Det gäller att hitta en balans mellan att förebygga sjukdomar, våld och kränkningar och att stödja och främja den unges väg mot att integrera sexualiteten som en god kraft i sig och att hitta goda samspel med det egna och det motsatta könet.

Fru talman! Jag vill först poängtera vad det är för yrkanden som vi har fört fram i vår motion. Det som vi avser med motionen, och har velat göra med den, är just att lyfta fram de positiva och ljusa sidorna av sexualiteten – sexualiteten som en tillgång, som rubriken på motionen lyder.

Vi tar upp och säger att riksdagen som sin mening ska ge regeringen till känna att skolans samlevnadsundervisning ska fungera i enlighet med en värdenneutral hållning till sexualiteten. Skolan ska upplysa, utan att lägga värderingar på olika sexuella läggningar och på olika sätt att utöva sex. När vi pratar om en värdenneutral hållning så pratar vi inte om att den ska vara värdefri, utan vi pratar om en värdenneutralitet i form av att inte säga att heterosexualitet är normativt och bra, men att homosexualitet inte är normativt och inte bra.

Det är det som vi pratar om som neutralitet – inte någonting annat. Men vi har förstått av de diskussioner som har förts att man har använt andra ord och andra förklaringar till vårt val av ord.

Vidare säger vi att man också ska ta upp olika sätt att utöva sex. Jag kommer tillbaka till vad som menas med detta. Jag tycker att Skolverket tar upp det här i rapporten på ett ypperligt sätt.

Det andra yrkandet som tas upp handlar om att samlevnadsundervisningen ska upplysa om könsöverskridande – om transvestism och transsexualism. I utskottet har man valt att skriva ”transvestitism” och ”transsexualitet”. Trots att inte många från utbildningsutskottet är här vill jag börja med att tala om varför det är viktigt att använda de rätta orden, de rätta benämningarna, för transsexualism.

Fru talman! Transsexualitet är nämligen inget begrepp som används. Det ordet innebär att detta skulle handla om en sexuell läggning, dvs. om en sexualitet. Men transsexualismen är ingen sexualitet, utan det är ett könsöverskridande – ett överskridande i könstillhörighet som inte har någonting med sexuell läggning att göra. Det handlar alltså inte om transsexualitet, utan om just transsexualism. Det är det rätta begreppet. Jag vet inte varför utbildningsutskottet har valt att ändra till transsexualitet.

I den andra frågan, om transvestism, har utskottet också valt att döpa om vår formulering till någonting så uråldrigt som transvestitism. Man har tagit till ett uråldrigt ord som inte används i dag.

Vidare är det intressant att ta del av och se vad som menas när vi i motionen tar upp de positiva aspekterna och också berör det som handlar om den psykosexuella utvecklingen hos barn och unga.

Fru talman! Det är väldigt viktigt att man skiljer på begreppen, och jag vill nämna något om dem.

Med det biologiska könet menar man den medfödda, den genetiskt bestämda, könstillhörigheten.

Könsidentitet – vad är det då? Jo, med det avser man att individen är medveten om vilket biologiskt kön den tillhör och att detta stämmer med den upplevelsemässiga tillhörigheten. Det innebär alltså att det biologiska könet inte behöver stämma överens med könsidentiteten.

Könsrollen avser den uppsättning attityder, värderingar, beteenden och förväntningar som i ett givet samhälle, vid en given tid av majoritetskulturen knyts till det ena eller det andra könet. Sexuell inriktning avser vilken kategori av andra individer man sexuellt attraheras av. Slutligen avser sexuellt beteende hur individen utövar sin sexualitet.

Detta var lite sex- och samlevnadsundervisning även för utbildningsutskottet.

Fru talman! Skolverket har gjort en utredning av 51 grundskolor och 29 gymnasieskolor. Endast ett fåtal av skolorna har några nedskrivna mål

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Vissa skolfrågor

för sin sexual- och samlevnadsundervisning. I fyra av grundskolorna och sex av gymnasieskolorna utövar rektorn en styrning. Uppdraget till lärarna är således generellt, otydligt och det är ofta oklart vem som har ansvaret för denna undervisning. Det säger Skolverket i sin rapport.

Där kan man också läsa att det inte finns någon diskussion om vad man vill med den här undervisningen på skolorna. Av de 80 skolor som har blivit granskade var det en skola som hade skrivit ned vad man ville och vilket syfte man hade med undervisningen. De hade alltså skrivit: Vi jobbar med detta därför att osv. Jag tycker att det är anmärkningsvärt att det bara är en skola av de 80 som har gjort detta.

Därför ställer jag mig också extra frågande till den styvmoderliga behandling av den här frågan som utskottet har valt. Det är ju inte så många andra av de här hundratalet motioner som har berört sex- och samlevnadsundervisningen.

Fru talman! Skolverket säger också att en av svårigheterna i undervisningen är att balansera sexualiteten, som jag sade tidigare. Det handlar om att hitta en balans mellan att ta upp och förebygga sjukdomar och våld och sedan komma tillbaka och ta upp den ljusa sidan. Ett hälsofrämjande synsätt är en generell utgångspunkt, och för undervisningen i vissa ämnen tar man just fram detta extra mycket. Ett främjande perspektiv utgår från att man ska stödja barn och ungdomar så att de kan stå emot de risker som de utsätts för. Preventionsforskning om ungdomar visar bl.a. att man i stället för att informera och förmana om risker faktiskt behöver utveckla och förstärka det som är positivt i den unges liv. Detta växande är en viktig skyddsfaktor för barn och ungdomar. Vi ser att det som finns i dagens sex- och samlevnadsundervisning är just motsatsen till det som preventionsforskningen förespråkar.

Anledningen till att jag tycker att det är extra viktigt att gå upp i debatten i dag är att riksdagens homogrupp i dag har arrangerat ett seminarium i sex- och samlevnadsundervisning. Där fick vi bl.a. reda på en sak som jag är väldigt förvånad över att utbildningsutskottet inte har reagerat på. I de kursplaner som har lagts fram av regeringen har man faktiskt tagit bort två väldigt viktiga aspekter. Det finns många förbättringar i de nya kursplanerna. Men, fru talman, i de nya kursplanerna har man valt att ta bort några meningar.

Under Biologi och människan har man valt att ta bort följande mening: Frågor om homosexualitet ska få en saklig belysning i undervisningen.

Vidare under rubriken Religion, bearbetning har man valt att ta bort: Frågor om äktenskap, sexualitet, trohet och föräldraskap ska belysas, liksom hur samlevnad påverkas av könsrollsmönster. Eleverna ska därvid få möjlighet att diskutera egna problem och reflektera kring samlevnadsfrågor.

Ordet homosexualitet förekommer inte längre, och sexualiteten nämns inte längre under rubriken Religion. Jag tycker att det är anmärkningsvärt. Det borde också finnas någon form av reaktion från utbildningsutskottet. I och för sig tar man inte upp alla våra yrkanden och motiverar sitt avslag, utan man lägger betoningen just på detta med sex- och samlevnadsundervisningen. Man säger att man betonar vikten av det som regeringen har gjort klart den 2 mars i sitt beslut att revidera kursplanerna som ska träda i kraft den 1 juli och tillämpas från höstterminen 2000.

Man betonar vikten av att tala om värdefrågor i samband med undervisning om samlevnad och relationer, människosyn och språkbruk. Det är just detta som Skolverkets rapport kritiserar, fru talman. Jag förstår inte hur man kan använda detta som en motivering till att det faktiskt händer saker.

Sex- och samlevnadsundervisningen i grundskolan och gymnasieskolan har ju lyfts upp på väldigt många olika plan i samhället, inte minst i den här talarstolen och i riksdagen. När det är dags att diskutera vad vi ska göra åt detta rent politiskt blir det helt plötsligt tyst. Det är ingen som kommer med de konstruktiva förslagen. Det är ingen som begär de här förändringarna.

Fru talman! Jag är lite orolig. Man hänvisar också till Värdegrundsprojektet som skolministern har tagit initiativ till. Det har varit bra på många olika sätt. Där har man diskuterat sex- och samlevnadsundervisningen. Men vid frågor om detta har skolministern gång på gång i den här talarstolen talat om för oss att hon är ledsen att homosexuella, bisexuella eller transpersoner inte har varit representerade i det urval av ungdomar som har ingått i den här gruppen. Det tycker jag är synd, fru talman.

Med detta vill jag yrka bifall till motion Ub314 och samtidigt till reservation nr 9.

Anf. 180 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Tasso Stafilidis befarar att utskottet inte har läst motionen och tycker att vi har behandlat den styvmoderligt. Jag ska försvara utskottet lite grann genom att säga att jag i alla fall har läst den. Vi har också diskuterat den. Den har ju också fått ett eget avsnitt i betänkandet. Dessutom gäller ju kritiken i så fall också Tasso Stafilidis egna partikamrater. Det får ni väl diskutera hemmavid.

Jag har tidigare, innan man äntligen fick Skolverket att göra den här översynen, tagit upp frågan om sex- och samlevnadsundervisningen. Det var ju som jag befarade i de interpellationerna, nämligen att det är väldigt olika i vilken utsträckning elever över huvud taget får sex- och samlevnadsundervisning och vilken kvalitet den i så fall har. Det är beklagligt eftersom detta är väsentligt och viktigt.

Jag ska inte gå in på de här definitionerna och den undervisning utbildningsutskottets ledamöter fick från talarstolen. Men jag tror att det är väsentligt att man inte krånglar till det och har en sådan hög ambition när det gäller anvisningar och skrivningar om den här undervisningen att det är ogörligt för den vanliga skolan att klara av det. Sex- och samlevnadsundervisning upplevs av många som laddat och svårt. Det krävs mycket stöd och utbildningsverksamhet för att det faktiskt ska fungera över huvud taget.

Av det skälet delar jag uppfattningen att Skolverket och regeringen har varit lite övernitiska mellan varven i kursplaneöversynen. När jag har kritiserat kursplaneöversynen i andra sammanhang har man sagt att man har städat bort detaljer. Risker är väl att homosexualitet, precis som Bibeln och en del annat, i några städrundor har ansetts som detaljer. Jag delar inte den uppfattningen. Jag tror att när det gäller just laddade frågor och frågor som ibland läggs åt sidan därför att man inte vet hur man ska

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Vissa skolfrågor

hantera dem, kan det behövas en extra anvisning, t.ex. i kursplanen, för att något över huvud taget ska bli gjort.

Sedan är jag lite frågande när det gäller en sak. Jag tycker att det är bra att man i motionen pekar på de positiva sidorna och att sex- och samlevnadsundervisningen måste innehålla det. Jag tror att det finns lite för lite av det.

Men det känns som om det var lite dubbelmoral från Vänsterpartiet här. Å ena sidan tycks de här förespråka lite porr, och å andra sidan utesluter man medlemmar som spelar in just den typ av filmer som vi har debatterat så mycket här i kammaren.

Anf. 181 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Det var många intressanta aspekter som Beatrice Ask valde att ta upp. Jag är glad att vi är överens när det gäller att man har valt att lyfta ut homosexualiteten ur kursplanen. Det är just det som är faran, fru talman. Det man gör med vissa minoritetsgrupper i samhället i dag, och det vi riskerar att göra, är att osynliggöra dem. Jag vet inte hur många gånger jag har stått och sagt det här i talarstolen. Genom att vi väljer att osynliggöra en viss grupp människor talar vi också om för vissa andra att de här människorna inte existerar. Jag är glad att vi är överens där, Beatrice Ask.

Vad gäller dubbelmoralen vill jag bara påpeka att den process som Beatrice Ask tog upp inte är avslutad. Det är en process inom Vänsterpartiet som pågår, där de olika överklagandena kommer att behandlas i de olika instanserna. För min del är jag helt överens med Beatrice Ask. Jag tycker också att mitt parti för en dubbelmoral i den här frågan. Jag tycker att det är viktigt att faktiskt lyfta fram och belysa vad det är vi egentligen menar med de här olika frågeställningarna.

Detsamma gäller även den dubbelmoral som förs fram också av regeringen och av riksdagens majoritet i frågan om värdegrunden. När vi diskuterar värdegrunden, vems värderingar är det då som blir styrande? Vem är det som sätter normerna? Vem är det som avgör vad som är rätt och fel?

Jag och Beatrice Ask är säkert överens om att det som Beatrice njuter av och tycker är skönt kanske inte är detsamma för mig. Men det innebär ju inte att jag ska förneka Beatrice Asks val och tycka att de är mindre värda än mina val. Därför ställer vi samma krav i motionen på att skolundervisningen måste innehålla tolerans och öppenhet inför människors egna val så länge ingen människa kommer till skada eller blir kränkt.

Anf. 182 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Det här med dubbelmoralen är intressant. Vi är överens om det, så jag ska inte gå vidare med det men jag tycker att det i varje fall är lite märkligt.

Jag tycker inte att utskottet har varit mesigt. Vi har ändå pekat på utredningen och på hur viktigt det är att arbeta med det. Däremot vill jag gärna lägga till något som är centralt. Det är det här att skolans undervisning ska vara allsidig. Det är viktigt just därför att skolan har möjlighet att ge alla ungdomar en allsidig undervisning.

Däremot skulle jag vilja ha sagt i den här kammaren att det inte bara är skolan som har en skyldighet att undervisa, upplysa och fostra barn

och ungdomar till en sund syn på sexualiteten. Det gäller också vuxna i andra sammanhang, inte minst barns och ungdomars föräldrar. Jag tror faktiskt att vuxenvärlden i dag lite grann lämpar över uppgifter på skolan som är svåra att ta tag i och svåra att hinna med.

Däremot ska skolan klara det minimala, att se till att man får en allsidig och saklig undervisning. Jag tror då att det är viktigt att vi ser till att kursplaner och andra dokument är tydliga på den här punkten och att man följer upp med utvärderingsarbete. Vi moderater tjarar mycket om det. Det är viktigt att man följer upp att det faktiskt sker som ändock sägs i läroplaner och andra dokument att skolan ska åstadkomma. Här finns det uppenbarligen allvarliga brister.

Anf. 183 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Jag för min del är helt överens med Beatrice Ask om det hon tog upp i sin sista replik.

Men jag vill ändå lyfta upp en sak där jag faktiskt inte bara tycker att utbildningsutskottet har varit mesigt – jag vet i och för sig inte om jag tycker att det uttrycket är bra – där utbildningsutskottet faktiskt har valt att inte säga någonting alls. Det gäller någonting som lyfts upp i motioner i riksdagen för första gången. Det handlar om könsöverskridande, om transvestism och om transsexualism. Det är någonting som aldrig har funnits, som aldrig har existerat i vare sig skolplaner, läroplaner eller kursplaner. Jag tycker att det hade varit viktigt att utbildningsutskottet i alla fall hade sagt någonting om den frågan.

Nu har man valt att inte göra det. Ni har kanske haft en diskussion i utskottet, men vi som inte är aktiva just i ert viktiga utskott har ju heller ingen möjlighet att ta del av den diskussionen. Och allmänheten som tar del av våra protokoll och betänkanden kan absolut inte se att man har hanterat den här frågan på ett värdigt sätt. Det är många människor som känner sig utsatta och kränkta. Det är många människor som känner sig osynliggjorda, och det här förbättrar inte deras situation. Det tycker jag är oerhört viktigt.

Anf. 184 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Fru talman! Riksföreningen för sexualupplysning, RFSU, har arbetat fram ett tiopunktsprogram för en bättre sexualundervisning och för ökad kunskap om de här frågorna i skolan. Med anledning av den här debatten tänkte jag att jag skulle berätta för kammarens ledamöter om de tio punkterna. Det är också så att Skolverkets rapport, dess nationella kvalitetsgranskning från 1999, visar att någonting behöver göras i den här frågan.

Under punkt 1 säger man att det behövs en bättre undervisning på lärarhögskolorna. Det behövs generell kunskap för alla studenter vad gäller t.ex. psykosexuell undervisning, hälsofrämjande arbete, gruppdynamiska processer, gruppsamtalsmetodik och genuskurser. Man behöver också utbildas i sexualitetens historia och fördjupa sig i olika metodkurser, och alla lärare ska ha homo-, bi- och transkompetens.

Under punkt 2 säger man att man behöver främja utvecklingen av kompetensen också för redan anställd personal.

Punkt 3 handlar om att läro- och kursplaner måste skrivas så att det blir tydligt att kunskapsområdet sexualitet och samlevnad är ämnes-

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Vissa skolfrågor

överskridande. Det har ju visat sig att det haltar rätt så mycket i de här frågorna i skolorna i dag.

Enligt punkt 4 ska man stimulera forskning och metoder om skolans sexualundervisning.

Punkt 5 säger att man regelbundet ska sammanfatta den forskning som görs om sexualupplysning och barn och ungdomar och att resultatet ska föras ut och användas i skolans arbete.

Under punkt 6 talar man om återkommande nationella konferenser, både för skolpersonal och politiker.

Punkt 7 berör återkommande undersökningar av ungas sexualvanor och sexualitet liksom av skolans undervisning. Här behövs det verkligen uppföljning och utvärdering för att få en bättre undervisning på längre sikt.

Under punkt 8 sägs att man ska stödja och främja metodutvecklingsprojekt och föra ut dem till andra skolor.

Enligt punkt 9 ska man utveckla metoder för att integrera jämställdhetsperspektivet i all undervisning, med särskild tonvikt på vad det betyder för sexualitet och samlevnad.

Till sist har vi punkt 10, där man säger att man ska ha en bred dialog för att arbeta fram ett tydligt syfte för sexualundervisningen.

Fru talman! Det finns mycket att göra för att förbättra möjligheterna för ungas egna sexuella livsval. Sexualitet är ju en av livets största tillgångar som vi måste få kunskap om för att lära känna och bruka. För de här livsvalen ska vi också bli respekterade.

Om vi ska nå dit måste skolundervisningen förbättras. Därför tyckte jag att det var viktigt att visa på att det faktiskt finns ett tiopunktsprogram. Möjligtvis kan utbildningsutskottet ta upp det i nästa års betänkande.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till motion Ub314 och till reservation 9.

Anf. 185 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag vill börja med att ta upp en sak som Erling Wälivaara sade för en stund sedan. Nu är han väl inte kvar, så jag kan inte vända mig till honom direkt. Han sade att vi som vill ta bort formuleringen där man hänvisar till den etik som förvaltas av den kristna traditionen i läroplanen vill förneka vår historia.

Jag som tillhör dem som har verkat för att stärka historieämnet i skolorna blev ganska upprörd över att få den anklagelsen mot mig. Vi ska absolut inte dölja eller förneka vår historia.

Jag hörde för ett tag sedan att ett antal nordister, som var intresserade av isländska sagor och den nordiska kulturella traditionen, hade öppnat en konferens på Internet. Men de var tvungna att stänga av den därför att det var så oerhört många unga nazister som gav sig in på konferensen och gjorde inlägg där de hävdade att asatron var den sanna nordiska religionen och det nordiska kulturarvet.

Det skulle vara intressant att höra vilka argument ni som företrädar den här formuleringen i läroplanen använder den dag unga nazister dyker upp och säger att asatron har en mycket längre historisk tradition här i Sverige jämfört med kristendomen och att det är den sanna etiken som vi ska införa i läroplanen.

Jag skulle vilja höra vilka argument ni tänker använda, även om det är ett ganska drastiskt exempel. Eller vad säger ni till de islamiska mullor i Iran som hävdar att det faktum att islam ska vara överordnad demokratin är ett gammalt kulturarv? Vilka argument använder ni?

Utskottet säger helt riktigt att det inte finns någon motsättning mellan att vara öppen för att se möjligheterna i ett mångkulturellt samhälle och att värna om och få en fast förankring i det egna kulturarvet. Det är en mycket bra och klok formulering.

Men det finns definitivt en motsättning mellan att se möjligheterna i det mångkulturella samhället och att peka ut en religion som bättre än de andra. Det är det man i praktiken gör.

När den här passusen infördes någon gång under den borgerliga regeringsperioden var det, om jag minns rätt, många socialdemokrater som delade vår upprördhet över detta. Det förvånar mig ganska mycket att vi är ensamma om reservation nr 9, som jag yrkar bifall till.

Jag har mycket stor respekt för kristna. Min mor var för övrigt katolik. Vi har också partimedlemmar som är kristna, och den som skrev vårt första partiprogram, Carl Lindhagen, pekade på starka likheter mellan socialismen och kristendomen. Han varnade också för maktmissbruk både inom socialismen och kristendomen.

Det är just en sådan negativ företeelse i den kristna traditionen som Tasso Stafilidis och Charlotta L Bjälkebrings motion handlar om, nämligen synen på homosexualitet. Det kan inte förnekas att det tillhör den kristna traditionen att fördöma homosexualitet och hylla kärleken inom äktenskapet som den enda rimliga.

Jag har inte tid att närmare utveckla den mycket intressanta motion som Tasso Stafilidis och Charlotta L Bjälkebring har skrivit, men efter ett visst grubbleri har jag kommit fram till att jag vill stödja deras motion.

Jag yrkar inte bara bifall till reservation nr 9, utan också till den motion som Tasso Stafilidis och Charlotta L Bjälkebring nyss yrkade bifall till.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 maj.)

10 § Organisationsförändringar inom rättsväsendet

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 1999/2000:JuU11
Organisationsförändringar inom rättsväsendet (förs. 1999/2000:RR7).

Anf. 186 MARGARETA SANDGREN (s):

Fru talman! I detta betänkande behandlas Riksdagens revisorers förslag kring organisationsförändringar inom rättsväsendet med anledning av den granskning som gjorts på området.

Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservationerna 1 och 2 som Socialdemokraterna och Vänsterpartiet står bakom samt avslag på reservationerna 3 och 4 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Vissa skolfrågor

*Organisations-
förändringar
inom rättsväsendet*

Betänkandet innehåller fyra tillkännagivanden. Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har en avvikande uppfattning vad avser tillkännagivandet om att låta utreda frågan om ett oberoende organ som ska ha tillsyn över polisen och åklagarna samt vad avser tillkännagivandet om en specialisering av utredningsverksamheten inom närpolisen.

Den granskning som gjorts av revisorerna har sitt ursprung i en framställan från justitieutskottet. Syftet med granskningen har varit att visa hur rättsväsendet på central, regional och lokal nivå är organiserat och hur rättsväsendets prestationer varierar mellan de län som granskningen omfattar. I granskningen kartläggs sambanden mellan prestationer och organisationsform, ekonomi samt övriga förutsättningar. I granskningen ingår framför allt polis- och åklagarväsendena, men också tingsrätternas och häktenas organisation.

Granskningen skedde under 1997 och av tre län, Östergötland, Västernorrland och Stockholm. Alltså har det gått tre år sedan granskningen företogs, och ett utvecklingsarbete pågår sedan några år både inom polisen och åklagarorganisationen för att komma till rätta med de brister som Riksdagens revisorer pekat på. Både Rikspolisstyrelsen och åklagarväsendet har, sedan revisorernas granskning gjorts och varit ute på remiss, tagit till sig revisorernas påpekanden.

Vi har självfallet ingen annan uppfattning än att både handläggnings-tider och förundersökningarnas kvalitet måste förbättras. Som jag sade pågår ett omfattande utvecklingsarbete i syfte att åstadkomma just det.

Som framgår av betänkandet har regeringen prioriterat de uppgifterna, och det angavs i budgetpropositionen för år 2000 bl.a. att polisen ska förbättra och effektivisera utredningsverksamheten, såväl den som bedrivs i närpolisområdena som den som gäller särskilt svåra och komplicerade brott.

I regeringens regleringsbrev för detta budgetår anges att polisens utredningsarbete ska bedrivas på ett rättssäkert, effektivt och ändamålsenligt sätt, och till detta är också knutet ett återrapporteringskrav.

I Rikspolisstyrelsens planeringsföresättningar anges att s.k. första-handsåtgärder ska vidtas i den utsträckning som behövs för att effektivisera det brottsutredande arbetet. Samarbetet med åklagarna ska utvecklas. Vidare anförts att arbetet måste organiseras så att själva utredningsarbetet kan påbörjas direkt i anslutning till beslutet att inleda förundersökning.

Fru talman! Beträffande tillsynen har Riksdagens revisorer föreslagit att en utredning bör tillsättas för att utreda frågan huruvida ett oberoende tillsynsorgan bör inrättas inom rättsväsendet.

Hösten 1998 behandlade riksdagen frågan om styrningen av polisen i vilken också ingick frågan om tillsynen över polisverksamheten. Rege-ringsförslaget gick bl.a. ut på att länsstyrelsens tillsyn skulle upphöra. Samtliga partier, utom Miljöpartiet, ställde sig bakom förslaget och skrivningen om att slopandet av länsstyrelsens tillsynsansvar knappast skulle innebära att tillsynen över polisen skulle minska.

I betänkandet pekades också på att en rad utomstående myndigheter utövar tillsyn över polisen, nämligen JO, JK, Riksdagens revisorer, Riks-revisionsverket och Datainspektionen. Vidare ansåg majoriteten att om Rikspolisstyrelsen får det huvudsakliga ansvaret för den löpande tillsy-

nen bör en effektiv verksamhet med hög kvalitet och nationell överblick kunna upprätthållas.

Den uppfattningen står Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centern tydligen inte längre bakom.

Vi socialdemokrater och Vänsterpartiet vidhåller tidigare uppfattning och står inte bakom önskemålet om ytterligare ett tillsynsorgan. Den tänkta konstruktionen innebär en myndighet som inte skulle ha någon annan uppgift än att utöva tillsyn. Vi är också oklara över hur en sådan myndighet förhåller sig till regeringsformen.

Vi vill också peka på den styrning som kan ske genom regleringsbrev och krav på återrapportering. Rikspolisstyrelsen bedriver också en inspektionsverksamhet, ofta tillsammans med åklagarna. Det finns naturligtvis utrymme för att utveckla detta med gemensamma inspektioner.

Här bör också nämnas att man i Regeringskansliet bereder en översyn av den statliga tillsynen, vars syfte är att ge den statliga tillsynen en tydligare innebörd.

Vi anser således att den tillsyn som i dag bedrivs på olika sätt är fullt tillräcklig, men att inspektionsverksamheten självklart kan utvecklas.

Jag måste fråga de borgerliga partierna varför man nu har ändrat uppfattning sedan hösten 1998. Jag måste också fråga vad de borgerliga partierna anser om den fråga som har dykt upp i dag, nämligen att det oberoende tillsynsorgan ni vill skapa också ska utöva tillsyn över polisens internutredningar. Detta har aldrig diskuterats i utskottets behandling av ärendet. Det har inte heller revisorerna tagit fram något förslag om. Står ni bakom det?

Den andra del jag vill kommentera och som vi socialdemokrater och Vänsterpartiet har en avvikande uppfattning om är revisorernas förslag om en specialisering av utredningsverksamheten i de större närpolisområdena. Jag vet inte vad majoriteten tror sig uppnå med en specialisering om kvaliteten skulle förbättras och handläggningstiderna förkortas väsentligt.

Vi anser dels att det kommer i konflikt med närpolisreformens syfte, dels att det ligger ett värde i att närpolisen också deltar i utredningsverksamheten. Vi tror att det är kortsiktiga vinster som uppnås med en specialisering.

Vi tror att det är viktigare att det nu satsas på kompetensutveckling och fortsatt nära samarbete mellan polis och åklagare för att uppnå det som vi faktiskt är ense om, nämligen att förkorta utredningstider och förbättra kvaliteten. Här pågår, som sagt, ett brett utvecklingsarbete.

Beträffande det problemorienterade arbetssättet vill jag peka på att det för närvarande granskas av Brottsförebyggande rådet. Vidare har Rikspolisstyrelsen, såsom det framhålls i betänkandet, ålagts att redovisa de åtgärder som vidtagits för att vidareutveckla och sprida det problemorienterade arbetssättet så att det får genomslag i all verksamhet. En sådan återrapportering brukar också ske till riksdagen i budgetpropositionen, bl.a. under rubriken Regeringens analys och slutsatser av verksamheten. Det finns således ingen anledning att i ett särskilt riksdagsbeslut slå fast att så ska ske.

Fru talman! I reservation 3 ställer sig Moderaterna, Kristdemokraterna, Folkpartiet och Centern bakom revisorernas förslag i frågan om vida-

Prot.

1999/2000:107

11 maj

*Organisations-
förändringar
inom rättsväsendet*

reutbildning och vad gäller vikten av samordning mellan poliser som gör ingripanden och poliser som sedan sköter utredningen.

Satsning på kompetensutveckling är en prioriterad uppgift, och utskottets majoritet utgår från att Rikspolisstyrelsen arbetar i enlighet med detta och ser till att satsningar på vidareutbildning görs jämnt över hela landet. Utskottet anser vidare inte att det är en fråga för riksdagen hur polisen organiserar sin vidareutbildning.

Fru talman! Med det anförda vill jag än en gång yrka bifall till reservationerna 1 och 2, avslag på reservationerna 3 och 4 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 187 ANDERS G HÖGMARK (m):

Fru talman! I denna sena stund med en något mindre välfylld kammare än vanligt ska vi diskutera organisationsförändringar i det svenska rättsväsendet. Som Margareta Sandgren sade har dessa sin grund i en studie som

Riksdagens revisorer gjorde för något år sedan. Det var en studie som utfördes på uppdrag från justitieutskottet.

Vi tyckte från utskottets sida med tanke på de stora organisationsförändringar som gjorts under senare år inom rättsväsendet att det fanns ett legitimt intresse av att ta reda på hur förändringarna hade kommit att fungera i verkligheten. Alla ledamöter i utskottet och säkert också övriga ledamöter i kammaren har fått ta del av olika rapporter och intryck från fältet, som nog lett till en och annan tankeställare och fundering. Vi tyckte därför att det var rimligt att låta revisorerna göra detta.

Riksdagens revisorer är ett självständigt organ som inte tar order från några utskott, men man tyckte att det var ett förträffligt uppslag och gjorde en självständig prövning. Detta ligger helt i linje med de uttalanden och beslut som riksdagen har tagit om att riksdagen, både utskotten och andra organ, ska ägna större tid och uppmärksamhet just åt uppföljningen när man inte ägnar sig åt budgetställningstaganden under hösten.

Det är klokt och förnuftigt att vi i ett land med en så stor offentlig sektor som vår ägnar betydligt mer tid åt att följa upp de beslut som riksdagen har tagit. Det är viktigt att den verksamheten utvecklas.

Studien omfattar framför allt fem områden: förundersökningarnas kvalitet, kvalitetshöjande åtgärder för polisens verksamhet, åtgärder för att höja kvaliteten i åklagarnas verksamhet, rättsväsendets ekonomi – framför allt redovisningen av denna – och effekterna i stort av organisationsförändringarna.

Man bör ha klart för sig att studien gjordes 1998–1999. Det har förflutit en hel del tid sedan dess. Det är uppenbart att revisorerna gjorde iakttagelser av sådant som de menade kanske kunde förbättras. Det har också hänt saker och ting ute på fältet. Man kan lite förenklat säga att där revisorerna går in och granskar brukar det också hända någonting.

Man kan i sådana här sammanhang alltid diskutera hur många av de hemställanspunkter som revisorerna redovisar som sedan går igenom här i kammaren. Personligen tycker jag, med lång erfarenhet från revision, att det väsentliga är den process som man sätter i gång vid en granskning. Det kan gälla att utskottet ägnar sig åt en uppföljning eller att revisorerna i dialog med ett utskott går in i någon myndighet eller i Regeringskansliet.

Bara det faktum att revisorerna talar om att man är intresserad av en myndighet eller en del av Regeringskansliet brukar sätta i gång en ganska febril verksamhet. Man brukar ganska snart i olika dokument från berörda myndigheter eller i budgetpropositionen eller propositioner i övrigt se hänvisningar till revisorernas åtgärder. Det är viktigt att den processen kommer i gång och synliggörs.

Kvalitet och tillsyn har varit en ledstjärna i det här arbetet. Framför allt har man ägnat uppmärksamhet åt samspelet i rättsväsendet mellan polis och åklagare, centralt och i de tre studerade länen. Detta nämndes även av Margareta Sandgren. Vi i majoriteten tycker att det är lämpligt att regeringen utreder en separat tillsynsverksamhet i samband med att man provar annan statlig tillsyn. Som Margareta Sandgren sade pågår det en beredning i Regeringskansliet av dessa frågor, och vi tycker att det då är utomordentligt lämpligt att man ser för- och nackdelar med ett sådant här separat tillsynsorgan.

Fru talman! Jag vill gärna svara på den fråga som Margareta Sandgren ställde bl.a. till mig om ifall det speciella tillsynsorganet skulle ägna sig åt polisens internutredningar. Man kunde lätt få det intrycket när en värderad ledamot av vårt utskott uppträdde i ett soffprogram i morse. Det verkade som om journalister och någon ledamot hade fått för sig detta. Jag vill gärna vitsorda vad Margareta Sandgren sade, nämligen att det inte alls är tänkt att det tillsynsorgan vars förutsättningar och för- och nackdelar vi vill att regeringen ska utreda skulle ägna sig specifikt åt detta. Det gäller ett generellt organ för tillsyn i samspelet mellan polis och åklagare. Jag hoppas att jag har klargjort detta. Allt annat är enskilda ledamöters fria tolkningar.

Kia Andreasson, Miljöpartiet, följer detta, och med det samarbete som nu förekommer nästan på regeringsnivå är det väl rimligt att ni som har makten klarar ut de här sakerna.

Det finns också ett avsnitt som rör kvalitetshöjande åtgärder inom polisen. Mycket kunde sägas om detta, men vi har tyckt att det är rimligt att det problemorienterade arbetssätt som denna kammare vid många tillfällen har uttryckt en förväntan och ett önskemål om också kommer till stånd inom polisen. Jag tror personligen att det finns en mycket stor vilja inom stora delar av poliskåren att arbeta på det sättet.

Bl.a. när närpolisreformen sjösattes fanns det en klar ambition att jobba på detta sätt, men en påtaglig medelsbrist har, Margareta Sandgren, försvårat eller delvis omöjliggjort den här typen av åtgärdsinriktat arbete. Sedan är det inte hela sanningen. Man får använda de pengar som man har, och vi tycker att det är rimligt att regeringen senast 2001 till riksdagen redovisar hur läget är ute i polisväsendet.

Har riksdagens intentioner, de beslut som tagits i kammaren och av regeringen verkligen slagit igenom ute på fältet? Om så inte skett, vad kan det tänkas bero på? Det kan ju, Margareta Sandgren, helt eller delvis bero på att polisen inte har fått de resurser som gör det möjligt att arbeta på detta vis. Jag tycker att det är rimligt att riksdagen får en redovisning 2001, och det har vi också krävt i vårt tillkännagivande.

Vi tycker också att det är rimligt att diskutera specialiseringsgraden i utredningsverksamheten. Som vi framhåller i majoritetstexten finns det olika förutsättningar för detta i olika polisdistrikt i landet, men vi tror att det är viktigt att man uppmärksammar möjligheterna att bli ännu effekti-

Prot.

1999/2000:107

11 maj

*Organisations-
förändringar
inom rättsväsendet*

vare i utredningsarbetet. Med tanke på att uppkklaringsprocenten för de flesta brottstyper är försvinnande liten finns det alla skäl att pröva alla tänkbara metoder att se över hur man kan bli mer effektiv. Det är bakgrunden till detta tillkännagivande.

Vi har ytterligare förslag, som vi redovisar i reservation 3, om hur polisen skulle kunna utveckla sin verksamhet. Det gäller en bättre utbildning av poliserna. Vi är alldeles övertygade om att man skulle kunna göra betydligt mer om man får resurser till det. Vi vill gärna se hur narkotikabekämpningen har utvecklats i den nya organisationen. Vi redovisar också ytterligare saker i reservation 3.

Det finns två hemställanspunkter och tillkännagivanden som vi är överens om. Det är önskvärt och nödvändigt för dem som fattar beslut om rättsväsendet att ha ett bra beslutsunderlag. Vi är ense om att det är viktigt att ha lite längre tidsserier när det gäller ekonomi och att siffrorna från olika år är jämförbara, så att man kan dra rätt slutsatser och grunda sina beslut på ett bra underlag. Det är bakgrunden, och det är glädjande att sådana synpunkter kommit fram.

Vi har från utskottets sida tidigare kritiserat regeringen för ett dåligt material. Det har blivit väsentligt bättre. Det tycker jag också att man kan säga i det här sammanhanget. Men det kan bli ytterligare bättre, och det har vi alla varit överens om med tillkännagivandet.

Fru talman! Avslutningsvis tycker vi att det är ganska rimligt att man mer fullödigt redovisar effekterna av de organisationsförändringar som har genomförts och framför allt av de som kommer att genomföras framöver. Revisorerna gjorde för ett antal år sedan en i och för sig ganska liten studie om konsekvenser av nedläggning av häktet i Östersund. Det redovisades olika modeller för hur man skulle kunna angripa och analysera dessa typer av förhållanden.

Det är alldeles uppenbart att det finns många exempel längre tillbaka, och säkert också till dags dato, på förändringar inom statlig förvaltning där någon sektor säkert tjänar lite pengar eller lite resurser på att göra förändringar. Men risken är då överhängande att det sker en kostnadsövertäring till andra statliga sektorer, kanske till kommuner och landsting eller till en privat sektor.

Det är viktigt att vi i riksdagen när vi fattar sådana beslut är medvetna om konsekvenserna så att det inte bara blir att man vältrar över det på någon annan. Jag brukar lite skämtsamt säga att vi många gånger lever lite grann i tårtbitarnas paradiset. Men det är önskvärt att tårtbitarna känner att de tillhör samma tårta.

Fru talman! Jag ska inte ytterligare förlänga debatten. Det kunde sägas betydligt mer om arbetet med kvalitetsutvecklingen inom polisen. Jag vill yrka bifall till reservation 3 och i övrigt till utskottets majoritetstext i betänkandet.

Anf. 188 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Fru talman! När Anders G Högmark inledde sitt anförande kunde man få den uppfattningen att vi inte skulle ha samma uppfattning om att be revisorerna att granska verksamheten. Det är ändå så att ett enigt utskott står bakom begäran att Riksdagens revisorer ska titta på det. Det har säkert betytt en hel del för processen och utvecklingen. Det sades också

när vi fick besök av Rikspolisstyrelsen och Riksåklagaren. Man har faktiskt tagit till sig det som revisorerna har pekat på.

När det gäller tillsynsverksamheten ställde jag en fråga om varför man har ändrat sig sedan hösten 1998. Då tyckte man att det nog skulle utvecklas bra om polisen själv fick ha hand om tillsynen. Borde det ändå inte vara så att man gav Rikspolisstyrelsen lite mer tid att utveckla inspektionsverksamheten tillsammans med Riksåklagaren innan man säger att man ska ha ett helt nytt oberoende tillsynsorgan?

När vi talar om polisens internutredningar säger Anders G Högmark att det inte alls är tänkt att det oberoende tillsynsorganet ska ägna sig åt det. Jag tolkar det som att det inte är tänkt att man ska ägna sig åt det. Ska det ingå som en del av dess tillsynsuppgifter, eller ska det inte alls göra det? Det är väl Moderaterna m.fl. borgerliga partier som har ställt sig bakom Kia Andreassons förslag när det gäller den delen, eftersom hon tidigare har haft en motion om ett oberoende tillsynsorgan.

Anf. 189 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Fru talman! Jag tror att vi alla tvärs över partigränserna har uppskattat de inslag och förslag som revisorerna har redovisat rent allmänt sett. Det framgår också av skrivningarna oaktat man tillhör majoriteten eller reservanterna, i det fåtal reservationer som faktiskt finns. I stora drag är vi mycket överens. Det är ett påtagligt intryck man får när man läser betänkandet, och när man dessutom varit med om att arbeta fram det.

Varför har vi ändrat uppfattning? Vi gör bedömningen att frågeställningen om ett fristående organ är värd att pröva. Det kunde inte vara helt orimligt, Margareta Sandgren, när regeringen nu gör en samlad översyn över den statliga tillsynen, att man prövar det. Den är bl.a. föranledd av ett antal delstudier som Riksdagens revisorer har haft om tillsynen.

Vad vi säger är att regeringen får pröva detta så att man får väga fördelar och nackdelar. Tillvaron är alltid fylld av fördelar och nackdelar. Man får väga dem, redovisa slutsatserna inför riksdagen och så får vi ta ställning.

När det gäller ett oberoende tillsynsorgan kan det hända att det i någon situation råkar ut för ett fall där det varit någon form av internutredning för polisen. Det intryck man fick i morse av den diskussion som var i Rapport på TV var att tillsynsorganet var primärt tillkommet för att ägna sig åt att granska och utöva tillsyn över de internutredningar som görs med poliser inblandade. Det var det jag uppfattade att frågan gällde. Så har icke varit fallet.

Precis som Margareta Sandgren redovisar har så icke varit fallet när revisorerna presenterat dessa förslag. Det finns uppenbarligen andra som tolkar in andra saker. Jag tror att Margareta Sandgrens och min tolkning står väsentligt närmare varandra än Margareta Sandgrens och hennes regeringskoalitionssystems gör.

Anf. 190 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Fru talman! Det var klargörande. Vi får fråga Miljöpartiets representant Kia Andreasson hur hon ser på det, så får vi se om ni fortfarande är överens eller om ni inte är det i det senare.

När det gäller tillsynsverksamheten säger Anders G Högmark att om man ändå ska göra en översyn kan man väl titta också på detta. Det hand-

Prot.

1999/2000:107

11 maj

*Organisations-
förändringar
inom rättsväsendet*

lar inte primärt om att tillsätta ytterligare tillsynsorgan utan om att den statliga tillsynen ska ges en tydligare innebörd. Det handlar om den tillsyn som bedrivs i dag och inte om att inrätta ytterligare ett tillsynsorgan.

Sedan var vi inne på detta med specialisering. Där har vi en annan uppfattning. Vi tycker att det kommer i konflikt med närpolisreformen. Vi tycker att det är viktigt att närpoliserna också arbetar med utredningar. Man ska inte specialisera sig, utan alla ska arbeta med det så att alla får en sådan kompetens att man klarar av det.

Det är möjligt att medelsbristen har gjort att man inte har kunnat jobba på det sätt som kanske vore önskvärt. Det är väl en del av det. Det kan jag tänka mig. Men det finns särskilda skäl. Det kanske vi kan komma in på när vi talar om budgeten och vilka anslag vi vill ge från respektive partier för att man ska få mer resurser till sin verksamhet.

Ni väljer ändå att ta medel från andra delar som vi tycker är lika viktiga i det brottsförebyggande arbetet och i stället lägga det på polisen. Det gör inte vi.

Anf. 191 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Fru talman! Ni har valt att lägga medlen på det brottsförebyggande arbetet, med ett resultat som inte har varit helt glimrande, om man får uttrycka det så. Ni har valt att prioritera en mindre del av den offentliga sektorns medel till rättsväsendet. Det är ett medvetet val. Det kan ju inte vara en slump att Regeringskansliet och den socialdemokratiska gruppen har gjort detta. Jag utgår från att det är medvetna beslut ni har fattat.

Ni har tyckt att det har varit mindre viktigt att satsa på rättstryggheten än på andra områden. Det är ert medvetna val. Jag får respektera detta. Men jag kommer att arbeta för att en annan tingens ordning kommer till stånd. Det är troligt att det finns ett visst samband, även om det inte är något hundra procentigt samband, mellan den resurstilldelning man har och vad man kan uträtta. Det är bra att den insikten finns, och den kommer gradvis fram nu i vårpropositionen.

Det är inte minst fallet när det gäller att ge närpolisreformen ett riktigt och vettigt innehåll. Den har, herr talman, aldrig fått en reell chans att visa vad den verkligen kunnat gå för genom resursbristen. För det bär socialdemokraterna ett mycket stort ansvar, och det gör också de som socialdemokraterna om inte samregerar så åtminstone bildar en parlamentarisk majoritet med.

När det gäller tillsynen kan man säga att den översyn som sker i Regeringskansliet syftar till att se över hur befintliga tillsynsorgan jobbar. Men det kan måhända leda fram till iakttagelsen att de inte riktigt fungerar. Då hoppas jag att regeringen har den öppenheten i sitt beredningsarbete att man om man nu tycker att det kan vara lämpligt att finna andra organisatoriska former också kan överväga det. Det var det vi ville föra med in i diskussionen i beredningsarbetet. Måhända kan en utomstående tillsynsmyndighet göra någonting.

Sedan innebär inte det att Rikspolisstyrelsen, som säkert lägger ned ett betydande arbete, det vet jag att den gör, befrias. Snarare kan det vara en stimulans, en dialog mellan den yttre tillsynsmyndigheten och den egna verksamheten. Det brukar vara så att i dialogen mellan den yttre revisionen och den inre sätts en standard på kvaliteten. Det kanske visar sig vara mycket framgångsrikt.

Vi får se om regeringen nappar på detta. Regeringen är fri att göra sina överväganden. Om riksdagen fattar detta beslut har den en skyldighet att redovisa överväganden enligt tillkännagivandepunkten.

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Anf. 192 YVONNE OSCARSSON (v):

Herr talman! Jag måste bara passa på att säga att jag skarpt gillar Anders G Högmarks prat om tårtbitarna. Jag tillhör dem som tycker om att prata om känslor. Att någon får in dimensionen att tårtbitar har känslor tyckte jag var roligt.

Både Margareta Sandgren och Anders G Högmark har berättat vilken ingången till betänkandet är. Det handlar om revisorernas uppdrag från justitieutskottet och om några motioner som berör organisationsförändringar, kvalitet och utbildning.

Något man kanske inte tänker på, och något som framför allt massmedierna inte har ägnat sig åt, är att det från revisorernas sida inte handlar om hela rättsväsendet. Man tittar bara på Stockholm, Östergötland och Västernorrland samt häktet i Östersund.

Det handlar om löpande, ordinarie polis- och åklagararbete utifrån organisationsförändringar. Så har jag och Vänsterpartiet tolkat betänkandet, och vi har fått bekräftelse på att den tolkningen är riktig. Jag tänker endast beröra två delar av betänkandet, nämligen kvalitet och tillsyn och specialisering inom utredningsverksamheten. Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservation 1 och 2 samt avslag på övriga reservationer. Jag ställer mig bakom betänkandet i övrigt.

Som det har talats om tidigare har revisorerna föreslagit att man ska utreda behovet av ett oberoende tillsynsorgan. Det är viktigt att påpeka att man inte har föreslagit att ett sådant ska inrättas, utan man har föreslagit att det ska utredas. Det är ju inte samma sak som att det nästan är klart.

Om man inrättar en ny tillsynsmyndighet så ska den utöva tillsyn och kontroll över framför allt polis- och åklagararbete *och*, som jag uppfattar det, över de instanser som redan i dag utövar tillsyn. Grunden är att revisorerna anser att kvaliteten på förundersökningarna inte är speciellt bra. När det gäller den slutsatsen har Vänsterpartiet ingen annan uppfattning än att det naturligtvis är av allra högsta vikt att förundersökningarna är så bra som det någonsin är möjligt.

Däremot skiljer vi oss åt när det gäller förslaget om hur man ska komma till rätta med bristerna. De borgerliga partierna, inklusive Miljöpartiet, har tyckt att detta ska utredas. Jag har full respekt för att man kan komma till den slutsatsen. Vänsterpartiet och Socialdemokraterna har valt en annan linje än att tillsätta en myndighet.

Jag tänker inte speciellt gå in på hur tillsynsverksamheten ser ut i dag, eftersom Margareta Sandgren gjorde det. Jag tänker faktiskt hoppa över det.

Om utredningen skulle komma fram till att man ska tillsätta en sådan tillsynsmyndighet, så skulle den ha till uppgift att kontrollera kontrollinstanserna. Och om kvaliteten ändå inte skulle förbättras – vilket inte är någon självklarhet – så skulle man om man fortsätter i dessa tankebanor vara tvungen att inrätta en kontrollinstans som kontrollerar kontrollinstansen som kontrollerar kontrollinstansen. Så kan man gå vidare i all oändlighet.

*Organisations-
förändringar
inom rättsväsendet*

Men vi tror inte att det tankesättet får någon genomslagskraft i det vardagliga arbetet vare sig inom polis- eller åklagarväsendet. Vi har andra förslag till lösningar.

Hela rättsväsendet har genomgått stora förändringar, de flesta för inte alltför länge sedan. Därför är det inte rimligt att polis eller åklagare skulle ha hunnit finna fungerande rutiner. Omorganisationer tar på krafterna och får alltid konsekvenser för det löpande arbetet. Det är tröttsamt att arbeta under ständiga förändringar.

Polis och åklagare behöver framför allt arbetsro. Att viktiga verksamheter debatteras och diskuteras är bra. Att ständigt bli ifrågasatt samtidigt som man försöker hitta nya fungerande arbetssätt är inte fullt så bra för förutsättningarna att hitta tillräcklig ro att utföra ett fullgott arbete. För att de ska kunna slutföra det förbättringsarbete som redan inletts måste vi ge polis och åklagare arbetsro.

Vänsterpartiet tror att det vardagliga arbetet inom rättsväsendet är i behov av andra åtgärder än ytterligare en tillsynsmyndighet. Visserligen före min tid men ändå rätt nyligen beslutade man att genomföra närpolisreformen med dess problemorienterade arbetssätt. De flesta poliser som arbetar enligt det nya arbetssättet har inte relevant utbildning utan en utbildning i det "gamla" arbetssättet för polisen.

Civilanställda inom polisen har sagts upp, vilket innebär att poliser får utföra annat arbete än det polisiära. Brottsligheten har blivit grövre. Den är mer komplicerad och kräver snabba beslut. Det finns stress, krav ifrån allmänheten, hög medelålder, men framförallt brist på arbetsro och tid att hitta ett nytt fungerande arbetssätt.

Detta är processer som pågår i organisationerna, både inom polis- och åklagarväsendet. Människorna som deltar i de processerna måste få den tid som behövs. Det går inte att påverka detta genom politisk vilja eller genom politiska beslut, som leder till ytterligare omorganisationer och processer.

Enligt Vänsterpartiet behöver rättsväsendet mer resurser och en översyn av arbetssituationen, vilket vi inte fått gehör för i utskottet.

Jag skulle vilja tacka Anders G Högmark för redovisningen av hur Moderaterna ställer sig till frågan om polisens internutredningar som kom upp i Rapport i morse. Jag tackar för det klargörande beskedet från Moderaternas sida. Jag skulle önska att jag kunde få besked från de andra partierna. Nu återstår bara Kristdemokraterna i kammaren i denna sena timme, men det skulle vara trevligt att höra Ingemar Vännerlövs åsikter om polisens internutredningar.

Det är bra att man hamnar på rätt sida, så att säga – oavsett vilket parti man hamnar på rätt sida tillsammans med. Det handlar ju om vilka åsikter man har, och ibland stämmer de överens med vissa partier och ibland med andra. Det är inte något viktigt skäl för att bli oense.

När det gäller specialiseringen inom utredningsverksamheten tänker jag göra det lätt för mig och instämma i Margareta Sandgrens anförande och åsikter om detta. Jag har redan yrkat bifall till den reservationen, men jag kan göra det en gång till.

Anf. 193 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Låt mig bara kort och i all enkelhet uttrycka min tacksamhet och min medkänsla med Yvonne Oscarsson för det hon gjorde i

TV i morse, nämligen försökte bringa klarhet i vad detta egentligen handlar om. Jag erkänner att det inte är helt enkelt att göra det när någon eller flera har fått någonting om bakfoten. Tack för insatsen!

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Anf. 194 YVONNE OSCARSSON (v) replik:

Herr talman! Jag vill bara tacksamt ta emot den vänligheten. Tack så mycket!

*Organisations-
förändringar
inom rättsväsendet*

Anf. 195 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Herr talman! Jag vill först säga att jag tycker att Anders G Högmark förtjänstfullt har redogjort för Riksdagens revisorers rapport, bakgrunden, historiken och vad som har hänt runt densamma och dess innehåll. Det gör att jag ska sträva efter att inte bli mångordig i denna sena timma.

Jag fick en fråga av Yvonne Oscarsson. Nu måste jag dessvärre säga att jag missade TV-inslaget i morse. Men såvitt jag har förstått av det som har framförts här från talarstolen dels av Margareta Sandgren, dels av Anders G Högmark vågar jag ändå säga att jag inte har någon annan uppfattning än den som Anders G Högmark gav uttryck för tidigare.

Herr talman! Vi kristdemokrater ställer oss bakom revisorernas förslag till riksdagen när det gäller organisationsförändringar inom rättsväsendet. Så som regeringens politik sett ut på rättsväsendets område under senare år är vi ej speciellt förvånade över den kritik som nu har framkommit. Anmärkningsvärt långa handläggningstider som kan få följder för rättssäkerheten, undermålig kvalitet på polisens och åklagarnas förundersökningsarbete, vilket kan leda till att åtal ogillas är några av huvuddragen i kritiken, vilket vi i likhet med revisorerna ser allvarligt på.

Det är av yttersta vikt att förundersökningsarbetet, som intar en särställning i arbetet inom rättsväsendet, är av hög kvalitet. Det är nödvändigt för att vi ska kunna upprätthålla en väl fungerande rättskipning, vilket inte minst är till gagn för brottsoffren.

Även om vi kan instämma i det mesta i utskottets betänkande anser vi att revisorernas rapport visar på ett behov av fler åtgärder än dem som utskottets majoritet fört fram. Liksom revisorerna anser vi att det är otillfredsställande att det är polismyndigheterna själva som avgör hur mycket resurser som ska satsas på vidareutbildning. Det leder lätt till en ojämn standard i landet när det gäller vidareutbildade poliser, vilket kan få negativa konsekvenser för det problemorienterade arbetssätt som ska präglade hela polisverksamheten.

Vidare anser vi att det bör undersökas hur narkotikabekämpningen fungerar i den nya polisorganisationen. Dessutom vill vi betona att det är angeläget att polisen har tillgång till modern teknik i brottsbekämpningen.

Slutligen vill vi understryka vikten av samordning mellan de poliser som gör ett ingripande och de poliser som sedan ska sköta själva utredningen. En annan fråga som bör uppmärksammas när det gäller samordning är relationen mellan polis och åklagare. Att samlokalisera polis och åklagare i större omfattning än vad som sker i dag skulle säkerligen vara till gagn för verksamheten.

Herr talman! Med dessa ord vill jag yrka bifall till den reservation som vi står bakom, nämligen reservation nr 3.

Anf. 196 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Jag tycker att det uppdrag som revisorerna fick av utskottet är väl genomfört. Man har undersökt, analyserat och lagt fram konkreta förslag i fyra punkter. Dessutom har dessa förslag skickats ut till remissinstanser som har fått yttra sig. Så det hela är väl genomarbetat.

Trots detta genomarbetade material, som också stämmer med de erfarenheter som jag har fått genom arbetet i justitieutskottet, kan vi inte enas om revisorernas förslag, utan det finns två reservationer, vilket är beklagligt.

Tillsynen var en av punkterna. Revisorerna föreslår att det ska utredas – och det har inte varit något annat tal om det – huruvida en oberoende tillsynsmyndighet skulle kunna fungera bättre, vilket revisorerna anser, om man läser mellan raderna.

Jag tycker att detta är mycket positivt. Redan när en utredning såg över frågan om ändring i polislagen när länsstyrelsens del av tillsynsansvaret upphörde arbetade Miljöpartiet för detta och avgav en reservation i den utredningen. När det kom till ett betänkande av justitieutskottet hade vi också där en reservation. Vi tycker att det är positivt att vi nu får detta bestyrkt av revisorernas undersökning.

Det som vi hela tiden har sagt är att den tillsyn som utövas av det högsta organet inom polisväsendet i allmänhetens ögon kan framstå som mer ett statligt styrinstrument än som en verksamhet inriktad på att slå vakt om den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet. Med den roll som polisen har i samhället är det utomordentligt viktigt att tillsyn inte utövas inom den egna sektorn. Vi tycker att tillsynen ska utövas av en utomstående sakkunskap som står fri i förhållande till den verksamhet som ska granskas.

Att samma befattningshavare inom Rikspolisstyrelsen förenar rätten att meddela föreskrifter med skyldigheten att utöva tillsyn uppfyller inte det krav på oberoende som tillsynsarbetet förutsätter. Därför begärde vi en utredning. Jag är då tacksam över att det har blivit en majoritet i denna fråga. Sedan kan vi diskutera innehållet.

Anders G Högmark sade bestämt att det primära för Miljöarbetet är att detta tillsynsorgan ska sköta internutredningar. Det har jag aldrig sagt. Däremot har jag sagt att det kan också vara en uppgift för detta tillsynsorgan. Det tycker jag skulle vara positivt, eftersom jag har tyckt på det viset i denna fråga. Där skulle jag kunna få stöd av Vänsterpartiet som har tyckt samma sak, att om det blir ett tillsynsorgan skulle detta kanske också kunna vara en uppgift. Mandatet till regeringen är ju inte bundet. Det är ett fritt mandat att utreda och sedan återkomma.

Det finns ju inget motsatsförhållande här som jag ska stå i skottgluggen för. Jag har klart redovisat vad jag anser. Det kan kanske bli så utan att det på något sätt är underligt. Det har sagts att det inte skulle ingå i uppdraget. Nej, det står fritt, men det skulle kunna ingå som en del.

Inte nog med att revisorerna säger detta om ett oberoende tillsynsorgan. När det gäller de extra tillsynsorgan som finns – JO och JK – uttalar JO att nuvarande organisation för tillsyn över polis och åklagare är otillfredsställande i flera hänseenden. Den är uppbyggd på ett sådant sätt att det i hög grad försvårar en enhetlig tillsyn, eftersom tillsynsuppgiften är uppdelad mellan olika myndighetsorgan. Den utövas centralt när det gäller polisen och regionalt när det gäller åklagarväsendet.

JO föreslår att det tillsätts en utredning som ska arbeta med frågan om ett från båda myndighetsorgan fristående organ för tillsyn. Det är precis Miljöpartiets åsikter som jag hänvisade till.

Både Justitiedepartementet, Riksåklagaren och BRÅ säger att det finns utrymme för förstärkt tillsyn. Jag anser att det är en för stor uppgift för Rikspolisstyrelsen att utöva en effektiv och trovärdig tillsyn över den egna organisationen.

Den andra punkten gäller specialisering av utredningsverksamheten inom närpolisområdet. Där har jag fått kritik eftersom jag har tyckt olika. Jag tycker att det är ganska naturligt att man kan göra det. När man tycker att en sak är rätt ska man ju stå för det.

Det har sagts att man skulle splittra hela närpolisverksamheten och att organisationen skulle gå sönder om man genomförde en koncentration av utredningsverksamheten. Tvärtom är det så att det bara är inom de större närpolisområdena som man över huvud taget kan göra detta på ett effektivt sätt. Det som är kärnpunkten i närpolisorganisationen är det problemorienterade arbetssättet. Det skulle i så fall utvecklas till det bättre om man kunde göra dessa effektivitetsvinster när det gäller utredningar. På det sättet kan fler poliser vara i arbete.

Jag tycker att det verkligen är motiverat att se om detta kan ske. Det är också ett uppdrag som man ska titta närmare på. Det är inte så väldigt bestämt, så vi får väl se vad man i organisationen själv säger.

Sedan är det detta med det problemorienterade arbetssättet. Jag förstår inte varför det är en reservation om det, därför att arbetet är ju redan i gång. Det borde inte kräva några större ansträngningar att presentera detta för riksdagen.

Det andra som revisorerna påpekar är ju mer eller mindre på gång och har åtgärdats sedan undersökningen kom fram till sina slutsatser.

Herr talman! Jag har inga reservationer utan går på majoritetens linje i detta betänkande.

Anf. 197 MARGARETA SANDGREN (s):

Herr talman! Vi fick nu klart för oss att Kia Andreasson menar att internutredningar i och för sig skulle kunna ingå i tillsynsorganets uppgifter. Men det har ju aldrig varit tanken i revisorernas förslag. Inte heller JO har tagit upp att det skulle kunna handla om internutredningar. Den frågan har ju tidigare varit föremål för en översyn. Miljöpartiet och Vänsterpartiet har en annan uppfattning om internutredningar. De vill ha en annan ordning till stånd när det gäller internutredningar, men det har aldrig varit tal om något annat tillsynsorgan.

Sedan må man ha uppfattningen att det ska finnas ett oberoende tillsynsorgan, men vi menar att det som finns är tillräckligt och tycker att man borde ge mer tid, att flera gemensamma inspektioner borde göras osv. Det är ett tillsynsorgan som hänger ganska fritt i luften och vars enda uppgift skulle vara att utöva den kontroll som redan ligger hos JO, JK, Riksdagens revisorer, osv.

Jag tycker att det lite grann handlar om misstroende mot polisens sätt att sköta tillsynen. Om man inte är nöjd med tillsynsorganet, ska man då skapa ytterligare tillsynsorgan över tillsynsorganet? Dessutom är det lite oklart för oss hur en sådan myndighet skulle förhålla sig till regeringsformen.

Prot.
1999/2000:107
11 maj

*Organisations-
förändringar
inom rättsväsendet*

När det gäller det problemorienterade arbetssättet menar vi att regeringen faktiskt redovisar hur det fortgår. Man har återrapporteringskrav på sig från Rikspolisstyrelsen. Det brukar alltid anges i budgetpropositionen hur tillståndet är, hur verksamheten har fungerat under det gångna året. Det behövs inte något särskilt uttalande eller någon redovisning inför riksdagen något särskilt årtal, för det kommer varje år.

Anf. 198 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Vi har olika åsikter om den oberoende tillsynsmyndigheten. Jag tycker att jag har redovisat mina skäl till att jag har hamnat på andra sidan.

Det handlar inte om att jag misstror polisen, utan helt enkelt om att Rikspolisstyrelsen inte räcker till för detta uppdrag. Att en extraordinär myndighet som polisen inte tillsätter sig själv inger ju ett större förtroende. Det ökar förtroendet, enligt mitt sätt att se det.

Revisorerna påpekar också att det innebär en tillsyn och kontroll av att polisanmälningarna och förundersökningsarbetets kvalitet följs upp kontinuerligt, att arbetet bedrivs enligt de prioriteringar och riktlinjer som riksdag och regering har lagfäst, att polisarbetet bedrivs effektivt och uppfyller rättssäkerhetens krav samt att förvaltningen fungerar väl. Allt detta instämmer jag i. Jag skulle också vilja tillföra vissa uppgifter, men dessa har vi inte specificerat. Vi i utskottets majoritet har bara sagt att det här ska utredas. Vi har inte gett några som helst riktlinjer för det, utan det är helt öppet.

Anf. 199 MARGARETA SANDGREN (s):

Herr talman! Kia Andreasson svarade inte på min fråga. Programmet som min fråga handlade om kretsade ju egentligen hela tiden kring detta med internutredningar. Vad jag har förstått har inte Anders G Högmark ställt sig bakom detta och inte heller Ingemar Vänerlov från Kristdemokraterna. Tycker Kia Andreasson fortfarande att internutredningar ska vara en del av tillsynsmyndighetens uppgift?

Anf. 200 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Om ett tillsynsorgan etableras tycker jag att det är ganska naturligt att också detta uppdrag ingår. Det tycker jag och Miljöpartiet vore bra. Men som sagt befinner vi oss inte i det skedet nu. Det är inte så att jag bara har inriktat mig på den frågan, utan jag har tydligt deklarerat här i dag vad detta tillsynsorgan ska göra.

Jag kan inte förstå att Margareta Sandgren är så nöjd med det tillsynsarbete som har skett. Vi har ju ideligen fått anlita Riksdagens revisorer och Riksrevisionsverket, som har kommit med anmärkningar på organisationen. Detta kan inte vara tillfyllest. Vi kan inte hela tiden anlita dessa organ för att styra upp det hela, utan det borde ske ett kontinuerligt tillsynsarbete. Därigenom skulle det ske en stor förbättring.

Anf. 201 YVONNE OSCARSSON (v):

Herr talman! Även om det som vi tycks vara överens om inte handlar speciellt om polisens internutredningar, vill jag ändå klargöra Vänsterpartiets åsikter om polisens internutredningar. Grundproblematiken är ju

att poliser utreder sig själva. Den problematiken kommer man aldrig någonsin åt om man så tillsätter 15 kontrollmyndigheter med olika graderingar, därför att människors misstro, som det handlar om, motverkar man inte på det sättet. Detta är vår grundinställning, så nog om det.

Kia Andreasson säger att det skulle kunna vara en fråga om internutredningar. Margareta Sandgren säger att revisorerna inte har nämnt det med ett ord. Diskussioner i utskottet – inte ett ord. Betänkandet – inte ett ord. Rikspolischefen, Riksåklagaren, besök i utskottet – inte ett ord. Det gör mig bekymrad eftersom jag inte tycker att det är speciellt bra att fatta beslut utifrån vad jag själv skulle tro, tycka, tänka, vilja ingick i ett beslut. Då vill jag veta om jag har uppfattat den här frågan fel, för jag har fattat beslut utifrån det som vi har talat om i utskottet tidigare och som flera har gett uttryck för här i kammaren, och det innefattar inte någonting om polisens internutredningar. Jag tycker att det här är lite otrevligt, måste jag säga, herr talman.

Anf. 202 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Frågan är om vi ska utreda en extra, oberoende tillsynsmyndighet över den som finns i dag. Så är det bara. Revisorerna har utifrån sina utgångspunkter kommit fram till att vi bör göra det, och jag har gjort det utifrån mina utgångspunkter. Sedan är det upp till regeringen att ta tag i detta.

Jag förstår inte att det är så oerhört viktigt att säga att internutredningar också skulle kunna vara en uppgift för den oberoende tillsynsmyndigheten.

Skälet är ju att internutredningarna inte skulle ske av personer som har direkt förbindelse med samma organisation. Jag tycker att det vore alla tiders om internutredningarna kopplades till tillsynsmyndigheten. Men det är inte det primära, utan det är en del i det här.

I utskottet, Yvonne Oscarsson, sade vi också detta när vi diskuterade. Det gjorde vi också vid reservationsskrivningarna. Vi kan inte bestämma innehållet utan det är bara så som det står i majoritetstexten, att frågan om en oberoende tillsynsmyndighet ska utredas. Inget är där kopplat till varken det ena eller det andra.

Sedan måste man naturligtvis politiskt tycka till om vad vi ska kunna göra förutom det revisorerna säger och förutom det JO säger och det jag har sagt i min motion och min reservation tidigare och i utredningen.

Anf. 203 YVONNE OSCARSSON (v):

Herr talman! Jag vill upprepa det jag sade i mitt anförande; att jag har full respekt för dem som tycker att den här myndigheten ska inrättas. Jag, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna tycker det inte. Där skiljer vi oss åt. Men jag har full respekt för att man hamnar i den situationen att man väljer att tycka på det sättet. Det jag tycker är obehagligt är att Vänsterpartiets och mina åsikter på något sätt blir misskrediterade, eftersom Miljöpartiet och Kia Andreasson hela tiden har valt, framför allt nu i morse, att låta sig lockas in i, också under hela tiden i går kväll i kontakter med Rapportredaktionen, att det här skulle handla om internutredningar inom polisen.

Det tycker jag känns obehagligt, för vår utgångspunkt har inte handlat om det. Jag tycker fortfarande att det inte känns bra. Jag tycker att det har

Prot.

1999/2000:107

11 maj

*Organisations-
förändringar
inom rättsväsendet*

känts som ett sätt för Kia Andreasson att på något vis backa och i efterhand konstruera en form av besked eller förklaring till att Miljöpartiet har tyckt att man ska inrätta den här myndigheten. Men det är mina tolkningar. Och jag tycker inte att det känns bra.

Sedan tycker jag att i stället för att inrätta en oberoende tillsynsmyndighet, som förmodligen kommer att kosta mycket pengar, ska man lägga ned resurser på grundproblematiken inom polisens och åklagarnas arbete; att ge polis och åklagare möjligheter att utföra sitt arbete i lugn och ro på det sätt som vi och allmänheten tycker att de ska göra.

Anf. 204 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Det är inte tanken att det här ska vara en myndighet som stör polisen utan som tvärtom stöder den och den här inriktningen så att det ska bli lugn och ro i arbetet. Det är den här ledningen och uppföljningen som jag anser att Rikspolisstyrelsen inte mår med. Den är ju väldigt stor. Polismyndigheten är stor och invecklad, det har vi fått många bevis på. Då skulle det kunna bli bättre med detta.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 maj.)

11 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

1999/2000:119 Instrument antagna av Internationella arbetskonferensens åttiofjärde möte, ILO:s elfte sjöfartssession m.m.

Motion

med anledning av skr. 1999/2000:104 Utvärdering av statsskuldens upplåning och förvaltning 1994/95–1999
1999/2000:Fi52 av Gunnar Hökmark m.fl. (m)

12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 11 maj

1999/2000:912 av Patrik Norinder (m) till justitieminister Laila Freivalds
Domstolsväsendet i Gävleborgs län

1999/2000:913 av *Johan Lönnroth* (v) till näringsminister Björn Rosengren

Miljöstyrande vägavgifter i tätort

1999/2000:914 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till utrikesminister Anna Lindh

Bistånd till Zimbabwe

1999/2000:915 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Fastighetsskatten

1999/2000:916 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till jordbruksminister Margareta Winberg

Lantbrukarnas SAM-blanketter

1999/2000:917 av *Annelie Enochson* (kd) till socialminister Lars Engqvist

Lagen om assistans och bilstöd

1999/2000:918 av *Rosita Runegrund* (kd) till socialminister Lars Engqvist

Barns och mödrars välfärd

Prot.

1999/2000:107

11 maj

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 maj.

13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 11 maj

1999/2000:874 av *Anna Åkerhielm* (m) till justitieminister Laila Freivalds

Alkohol- och tobaksrelaterad brottslighet

1999/2000:893 av *Rosita Runegrund* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
Uppföljning av handlingsplan mot kommersiell sexuell exploatering av barn

1999/2000:894 av *Tuve Skånberg* (kd) till kulturminister Marita Ulvskog
Lunds Historiska Museum

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 maj.

Prot.
1999/2000:107
11 maj

14 § Kammaren åtskildes kl. 21.33.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början till ajourneringen kl. 13.58,
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 6 § anf. 131 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 17.55,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 10 § anf. 191 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

1 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	1
2 § Hänvisning av ärende till utskott.....	1
3 § Vissa högskolefrågor	1
Utbildningsutskottets betänkande 1999/2000:UbU14	1
Anf. 1 PER BILL (m).....	1
Anf. 2 KALLE LARSSON (v).....	3
Anf. 3 PER BILL (m) replik.....	5
Anf. 4 KALLE LARSSON (v) replik.....	5
Anf. 5 PER BILL (m) replik.....	6
Anf. 6 KALLE LARSSON (v) replik.....	6
Anf. 7 YVONNE ANDERSSON (kd).....	6
Anf. 8 KALLE LARSSON (v) replik.....	9
Anf. 9 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	9
Anf. 10 KALLE LARSSON (v) replik.....	10
Anf. 11 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	10
Anf. 12 BIRGITTA SELLÉN (c).....	10
Anf. 13 ULF NILSSON (fp).....	13
Anf. 14 KALLE LARSSON (v) replik.....	15
Anf. 15 ULF NILSSON (fp) replik	15
Anf. 16 KALLE LARSSON (v) replik.....	16
Anf. 17 ULF NILSSON (fp) replik	16
Anf. 18 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s)	17
Anf. 19 PER BILL (m) replik.....	19
Anf. 20 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	20
Anf. 21 PER BILL (m) replik.....	20
Anf. 22 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	21
Anf. 23 ULF NILSSON (fp) replik	21
Anf. 24 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	21
Anf. 25 ULF NILSSON (fp) replik	22
Anf. 26 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	22
Anf. 27 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	22
Anf. 28 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	23
Anf. 29 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	23
Anf. 30 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	23
Anf. 31 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	24
Anf. 32 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	24
Anf. 33 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	25
Anf. 34 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	25
Anf. 35 GUNNAR GOUDE (mp)	25
(forts. 5 §).....	28
Ajournering.....	28
Återupptagna förhandlingar	28
4 § Frågestund.....	28
Anf. 36 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	28
<i>Stödreglerna för ekologiskt jordbruk.....</i>	<i>28</i>

Anf. 37	KARIN SVENSSON SMITH (v)	28
Anf. 38	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	29
Anf. 39	KARIN SVENSSON SMITH (v)	29
Anf. 40	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	29
	<i>Vägverket Produktion</i>	30
Anf. 41	LARS BJÖRKMAN (m)	30
Anf. 42	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	30
	<i>Fastighetsskatten</i>	30
Anf. 43	MATS ODELL (kd)	30
Anf. 44	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	30
Anf. 45	MATS ODELL (kd)	31
Anf. 46	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	31
	<i>Finansieringen av trafiken över Öresundsbron</i>	31
Anf. 47	SVEN BERGSTRÖM (c)	31
Anf. 48	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	32
Anf. 49	SVEN BERGSTRÖM (c)	32
Anf. 50	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	32
	<i>Barnäktenskap</i>	32
Anf. 51	HILLEVI LARSSON (s)	32
Anf. 52	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	33
Anf. 53	HILLEVI LARSSON (s)	33
Anf. 54	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	34
	<i>Transport av farligt gods</i>	34
Anf. 55	KENNETH LANTZ (kd)	34
Anf. 56	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	34
Anf. 57	KENNETH LANTZ (kd)	34
Anf. 58	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	35
	<i>Försök med regionalisering av kulturverksamheten</i>	35
Anf. 59	LARS HJERTÉN (m)	35
Anf. 60	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	35
Anf. 61	LARS HJERTÉN (m)	36
Anf. 62	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	36
	<i>Skattesänkningar för utländska experter</i>	36
Anf. 63	JOHAN PEHRSON (fp)	36
Anf. 64	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	36
Anf. 65	JOHAN PEHRSON (fp)	37
Anf. 66	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	37
	<i>Ersättningsjobb vid försvarsnedläggning</i>	37
Anf. 67	KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	37
Anf. 68	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	37
Anf. 69	KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	38
Anf. 70	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	38
	<i>Alkoholpolitiken</i>	38
Anf. 71	ANNA ÅKERHJELM (m)	38
Anf. 72	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	38

Anf. 73 ANNA ÅKERHJELM (m)	39
Anf. 74 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	39
<i>Anställning av äldre arbetskraft</i>	39
Anf. 75 TULLIA VON SYDOW (s)	39
Anf. 76 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	39
Anf. 77 TULLIA VON SYDOW (s)	40
Anf. 78 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	40
<i>Utvidgningen av EU</i>	40
Anf. 79 BIRGITTA SELLÉN (c).....	40
Anf. 80 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	40
Anf. 81 BIRGITTA SELLÉN (c).....	41
Anf. 82 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	41
<i>Småföretagsamheten</i>	41
Anf. 83 HENRIK S JÄRREL (m)	41
Anf. 84 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	42
Anf. 85 HENRIK S JÄRREL (m)	42
Anf. 86 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	42
<i>Vägarna i skogslänen</i>	42
Anf. 87 OWE HELLBERG (v)	42
Anf. 88 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	43
Anf. 89 OWE HELLBERG (v)	43
Anf. 90 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	43
<i>Hemarbetande förälder</i>	44
Anf. 91 MIKAEL OSCARSSON (kd)	44
Anf. 92 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	44
Anf. 93 MIKAEL OSCARSSON (kd)	44
Anf. 94 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	44
<i>Missbrukarvården</i>	45
Anf. 95 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	45
Anf. 96 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	45
Anf. 97 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	45
Anf. 98 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	46
<i>Skatten på boende</i>	46
Anf. 99 ANNA KINBERG (m).....	46
Anf. 100 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	46
Anf. 101 ANNA KINBERG (m).....	46
Anf. 102 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	47
<i>Etiopien</i>	47
Anf. 103 CARINA HÄGG (s).....	47
Anf. 104 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	47
Anf. 105 CARINA HÄGG (s).....	48
Anf. 106 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	48
Anf. 107 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	48
5 § (forts. från 3 §) Vissa högskolefrågor (forts. UbU14).....	48
Anf. 108 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	48

Prot.
1999/2000:107
11 maj

Anf. 109	GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	49
Anf. 110	YVONNE ANDERSSON (kd) replik	49
Anf. 111	GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	49
Anf. 112	PER BILL (m) replik	50
Anf. 113	GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	50
Anf. 114	PER BILL (m) replik	50
Anf. 115	GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	51
Anf. 116	BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	51
Anf. 117	GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	51
Anf. 118	BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	52
Anf. 119	GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	52
Anf. 120	ULF NILSSON (fp) replik.....	52
Anf. 121	GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	52
Anf. 122	ULF NILSSON (fp) replik.....	53
Anf. 123	GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	53
Anf. 124	LENNART HEDQUIST (m)	54
Anf. 125	GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	55
Anf. 126	LENNART HEDQUIST (m) replik	56
Anf. 127	GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	56
Anf. 128	LENNART HEDQUIST (m) replik	56
Anf. 129	KENNETH JOHANSSON (c)	57
	(Beslut fattades under 8 §.)	58
6 §	Vissa skolförfrågor	58
	Utbildningsutskottets betänkande 1999/2000:UbU15	58
Anf. 130	BEATRICE ASK (m)	58
Anf. 131	BRITT-MARIE DANESTIG (v)	61
Anf. 132	BEATRICE ASK (m) replik	62
Anf. 133	BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	63
Anf. 134	BEATRICE ASK (m) replik	63
Anf. 135	BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	64
Anf. 136	ERLING WÄLIVAARA (kd).....	64
Anf. 137	BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	67
Anf. 138	ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	67
Anf. 139	BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	68
Anf. 140	ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	68
Anf. 141	SOFIA JONSSON (c)	68
Anf. 142	BEATRICE ASK (m) replik	71
Anf. 143	SOFIA JONSSON (c) replik.....	72
Anf. 144	BEATRICE ASK (m) replik	72
Anf. 145	SOFIA JONSSON (c) replik.....	73
Anf. 146	ULF NILSSON (fp)	73
	(forts. 9 §).....	75
	Ajournering.....	75
	Återupptagna förhandlingar	75
7 §	Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den	
10 maj		75
	JuU16 Unga lagöverträdare.....	75
	JuU18 Handläggning av strafföreläggande	77
	LU20 Kapitalanvändning i avkastningsstiftelser	77

LU21 Lag om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal.....	77
UU8 Avtal om handel, utveckling och samarbete mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater och Sydafrika	78
FöU4 Totalförsvarsplikten m.m.	78
FöU5 Samhällets räddningstjänst, m.m.	78
NU16 Vissa utrikeshandelspolitiska frågor	79
MJU14 WTO-frågor	79
KU23 Prövning av fråga om tillämpligheten av 2 kap 12 § tredje stycket regeringsformen i visst fall.....	80
8 § Beslut om utskottsbetänkande som slutdebatterats vid dagens sammanträde	81
UbU14 Vissa högskolefrågor	81
9 § (forts. från 6 §) Vissa skolfrågor (forts. UbU15).....	83
Anf. 147 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s)	83
Anf. 148 SOFIA JONSSON (c) replik	85
Anf. 149 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	86
Anf. 150 SOFIA JONSSON (c) replik	86
Anf. 151 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	86
(forts.).....	87
Ajournering.....	87
Återupptagna förhandlingar	87
9 § (forts.) Vissa skolfrågor (forts. UbU15).....	87
Anf. 152 BEATRICE ASK (m) replik	87
Anf. 153 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	88
Anf. 154 BEATRICE ASK (m) replik	88
Anf. 155 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	89
Anf. 156 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	89
Anf. 157 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	89
Anf. 158 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	90
Anf. 159 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	90
Anf. 160 ANDRE VICE TALMANNEN.....	91
Anf. 161 ULF NILSSON (fp) replik	91
Anf. 162 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	91
Anf. 163 ULF NILSSON (fp) replik	92
Anf. 164 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	93
Anf. 165 GUNNAR GOUDE (mp)	93
Anf. 166 BEATRICE ASK (m) replik	96
Anf. 167 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	97
Anf. 168 BEATRICE ASK (m) replik	97
Anf. 169 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	97
Anf. 170 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	98
Anf. 171 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	98
Anf. 172 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	99
Anf. 173 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	99
Anf. 174 MARIA LARSSON (kd).....	99
Anf. 175 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	100
Anf. 176 MARIA LARSSON (kd) replik.....	101

Anf. 177 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik.....	101
Anf. 178 MARIA LARSSON (kd) replik	101
Anf. 179 TASSO STAFILIDIS (v)	102
Anf. 180 BEATRICE ASK (m) replik	105
Anf. 181 TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	106
Anf. 182 BEATRICE ASK (m) replik	106
Anf. 183 TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	107
Anf. 184 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v)	107
Anf. 185 JOHAN LÖNNROTH (v)	108
(Beslut skulle fattas den 17 maj.)	109
10 § Organisationsförändringar inom rättsväsendet	109
Justitieutskottets betänkande 1999/2000:JuU11	109
Anf. 186 MARGARETA SANDGREN (s).....	109
Anf. 187 ANDERS G HÖGMARK (m)	112
Anf. 188 MARGARETA SANDGREN (s) replik	114
Anf. 189 ANDERS G HÖGMARK (m) replik	115
Anf. 190 MARGARETA SANDGREN (s) replik	115
Anf. 191 ANDERS G HÖGMARK (m) replik	116
Anf. 192 YVONNE OSCARSSON (v).....	117
Anf. 193 ANDERS G HÖGMARK (m) replik	118
Anf. 194 YVONNE OSCARSSON (v) replik	119
Anf. 195 INGEMAR VÄNERLÖV (kd)	119
Anf. 196 KIA ANDREASSON (mp)	120
Anf. 197 MARGARETA SANDGREN (s).....	121
Anf. 198 KIA ANDREASSON (mp)	122
Anf. 199 MARGARETA SANDGREN (s).....	122
Anf. 200 KIA ANDREASSON (mp)	122
Anf. 201 YVONNE OSCARSSON (v).....	122
Anf. 202 KIA ANDREASSON (mp)	123
Anf. 203 YVONNE OSCARSSON (v).....	123
Anf. 204 KIA ANDREASSON (mp)	124
(Beslut skulle fattas den 17 maj.)	124
11 § Bordläggning.....	124
12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	124
13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	125
14 § Kammaren åtskildes kl. 21.33.	126

